

การเพิกถอนคำพิพากษาโดยศาลที่มีคำพิพากษา
Revocation of the final judgment by the court ruling

วิรัช เหลืองประเสริฐ

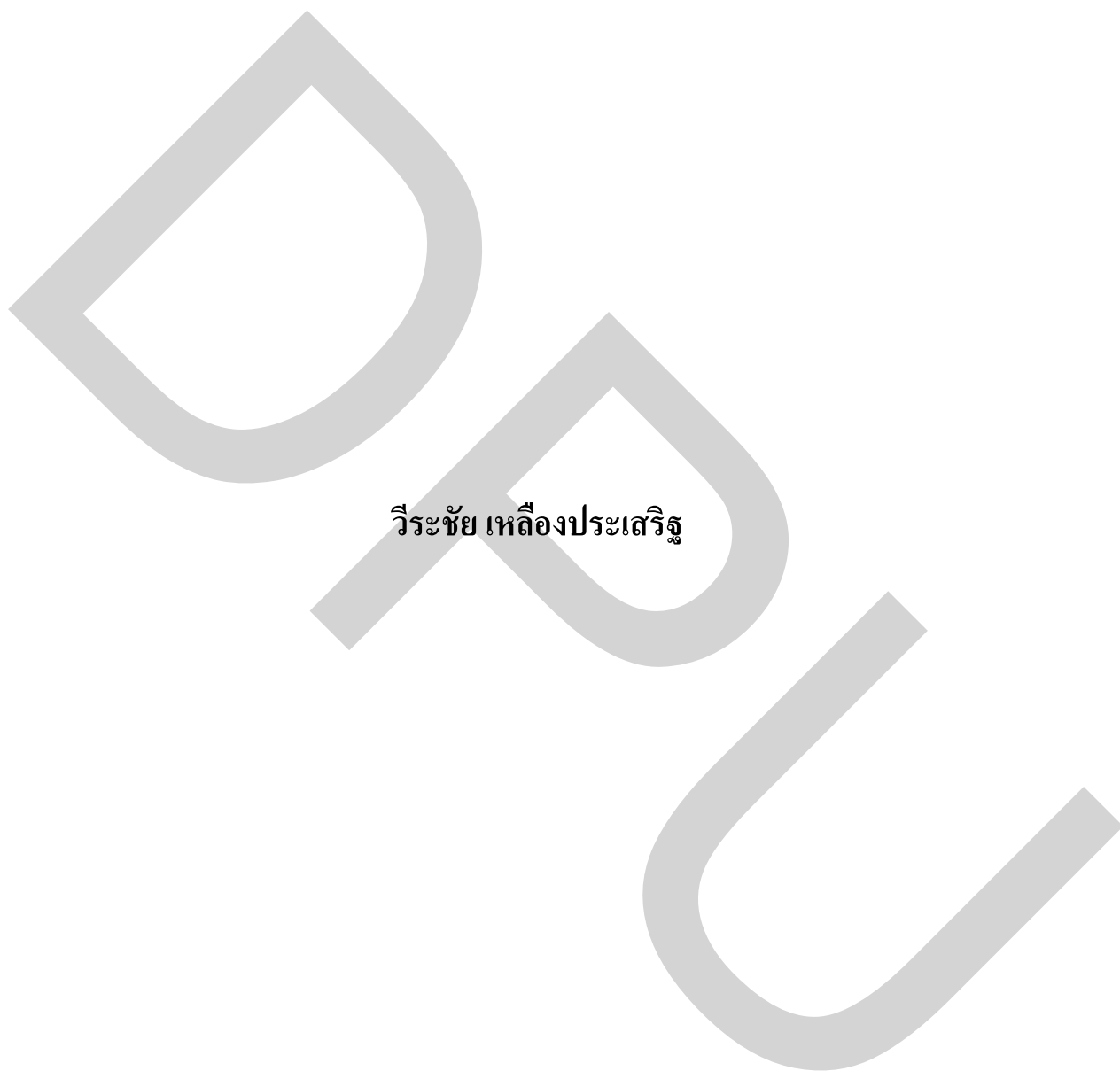
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2555

การเพิกถอนคำพิพากษาโดยศาลที่มีคำพิพากษา

วิรัช เหลืองประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2555

Revocation of the final judgment by the court ruling

Werachai Luangprasert

The Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement

For the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law Dhurakij Pundit University

2012

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตาช่วยเหลือของท่านอาจารย์ ดร. วรณชัย บุญบำรุง อาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งได้ สละเวลาอันมีค่ายังเป็นທີ່ปรึกษาและกรรมการวิทยานิพนธ์ ทั้งยังได้แนะนำข้อมูลตำราต่างประเทศในเบื้องต้นแรกอันทำให้ผู้เขียนมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น และให้คำแนะนำผู้เขียนในหลายเรื่องด้วยกัน ผู้เขียนขอขอบ พระคุณท่านประธานวิทยานิพนธ์ และกรรมการทุกท่านอันประกอบด้วย ศาสตราจารย์ ดร .ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ศาสตราจารย์ ดร .อุดม รัฐอมฤต อาจารย์ ดร .ชนกฤต วรณัชชากุล และรองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี ทำให้เนื้อหาวิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ บิดา มารดา พี่น้องของผู้เขียนที่ได้ให้การช่วยเหลือทั้งเรื่อง การแปลภาษาอังกฤษ และได้มีการแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เขียนในงานเขียนนี้ รวมทั้งได้ให้กำลังใจและทรัพย์สิน และขอขอบคุณ คุณเกษกกาญจน์ อิมจิตร ที่เป็นกำลังใจให้ผู้เขียนได้รังสรรค์งานนิพนธ์ชิ้นนี้ขึ้น ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อไปในภายภาคหน้า

วีระชัย เหลืองประเสริฐ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๘
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเพิกถอนคำพิพากษา.....	6
2.1 หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา.....	6
2.2 ความผิดพลาดของคำพิพากษาอันเกิดจากกระบวนการพิจารณา.....	12
2.2.1 กระบวนการพิจารณาของศาล.....	13
2.2.2 กระบวนการพิจารณาของกลุ่มความ.....	20
2.2.3 ผลของคำพิพากษาที่เกิดจากการพิจารณาที่ไม่ชอบ.....	20
2.3 ความผิดพลาดแห่งคำพิพากษา.....	22
2.4 วิธีการโต้แย้งคำพิพากษา.....	27
2.4.1 ความหมายของการโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษา.....	27
2.4.2 บุคคลที่มีสิทธิโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษา.....	27
2.4.3 คำตัดสินของศาลที่สามารถโต้แย้งคัดค้านได้.....	28
2.4.4 การจำกัดเวลาในการโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษา.....	29
2.5 รูปแบบการเพิกถอนคำพิพากษา.....	29
2.5.1 การอุทธรณ์ฎีกา.....	30
2.5.2 การขอพิจารณาคดีใหม่.....	31

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.5.3 การเพิกถอนคำพิพากษา.....	32
3. มาตรการทางกฎหมายในการเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลคดีของต่างประเทศ	
เปรียบเทียบกับประเทศไทย.....	34
3.1 การเพิกถอนคำพิพากษาในต่างประเทศ.....	34
3.1.1 ประเทศฝรั่งเศส.....	34
3.1.1.1 การเพิกถอนคำพิพากษาโดยศาลที่มีคำพิพากษา.....	35
(1) บุคคลที่มีสิทธิ.....	36
(2) เหตุแห่งการขอพิจารณาคดีใหม่.....	36
(3) ระยะเวลาในการขอ.....	37
3.1.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	38
1) การเพิกถอนคำพิพากษาโดยศาลที่มีคำพิพากษา.....	38
ก. เหตุแห่งการเพิกถอนคำพิพากษา.....	38
ข. คำพิพากษาที่ผิดพลาด.....	41
ค. ระยะเวลา.....	43
2) การขอพิจารณาคดีใหม่.....	44
(1) เหตุผลในการขอพิจารณาคดีใหม่.....	45
3.1.3 ประเทศญี่ปุ่น.....	46
3.1.4 ประเทศเวียดนาม.....	48
3.2 กระบวนการเพิกถอนคำพิพากษาในประเทศไทย.....	50
3.2.1 กระบวนการแก้ไขความผิดพลาดก่อนมีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดคดี....	51
3.2.1.1 การเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ.....	51
3.2.2 กระบวนการเพิกถอนคำพิพากษาภายหลังศาลมีคำพิพากษา.....	59
3.2.1.1 การแก้ไขคำพิพากษาที่ผิดหลงเล็กน้อย.....	59
3.2.2.2 การพิจารณาคดีใหม่โดยศาลที่มีคำพิพากษา.....	64
(1) กรณีขาดนัดยื่นคำให้การ.....	64

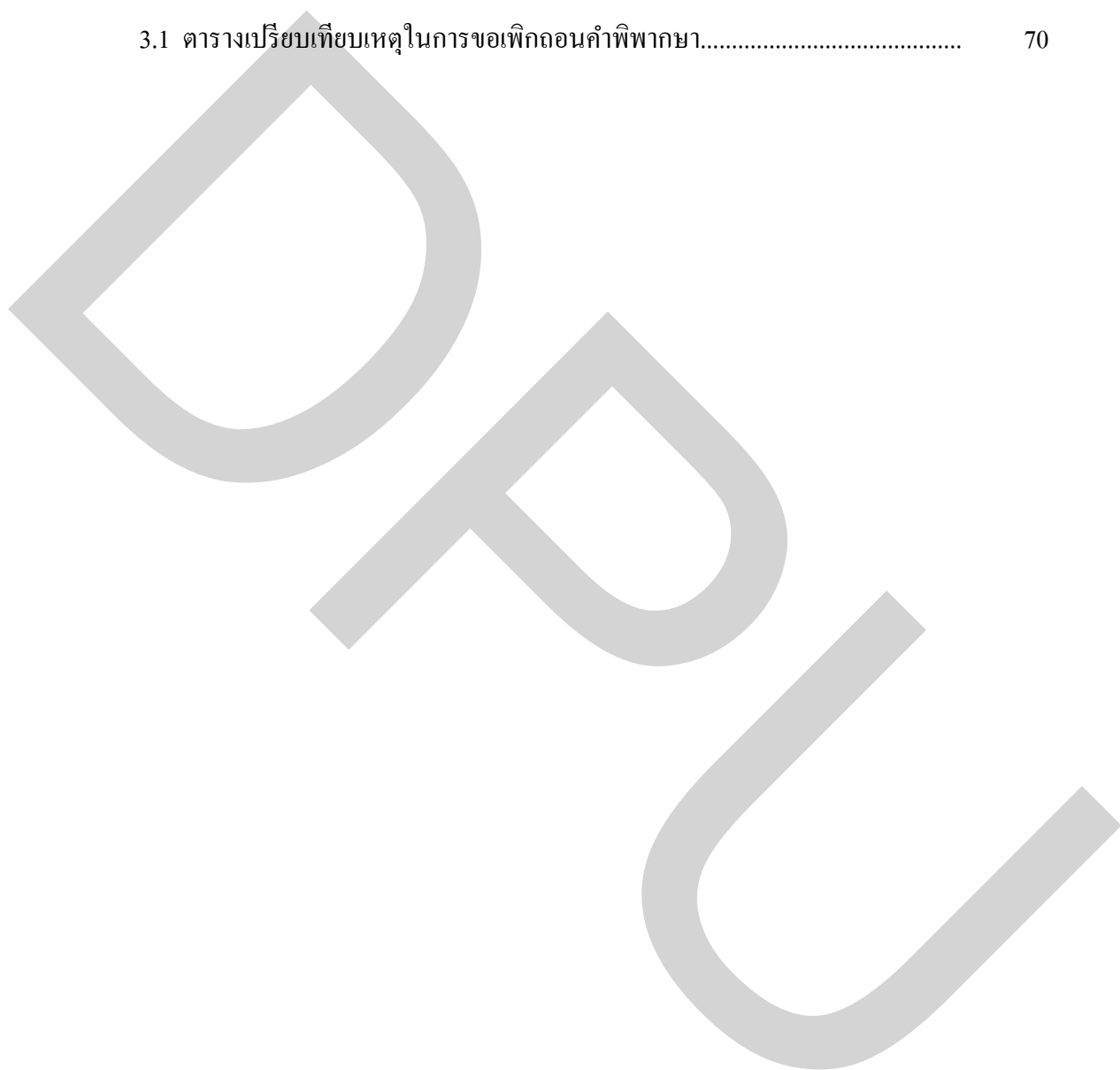
สารบัญ (ต่อ)

หน้า

(2) กรณีขาดนัดพิจารณา.....	66
3.3 การเพิกถอนคำพิพากษาของประเทศไทยตามกฎหมายอื่น.....	68
3.3.1 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542	68
3.3.2 พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526.....	69
3.4 การเปรียบเทียบเหตุในการขอเพิกถอนคำพิพากษา.....	70
4. วิเคราะห์การเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่ง.....	77
4.1 ปัญหาของประเทศไทยที่ไม่มีการเพิกถอนคำพิพากษาในคดีแพ่ง.....	77
4.2 การขอพิจารณาคดีใหม่กับการเพิกถอนคำพิพากษาแตกต่างกันหรือไม่.....	82
4.3 วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการเพิกถอนคำพิพากษาโดยศาลที่มี	
คำพิพากษา.....	84
4.3.1 เหตุผลที่ต้องการมีเพิกถอนคำพิพากษาโดยศาลที่มีคำพิพากษา.....	84
4.3.2 ปัญหาที่เกิดจากการเพิกถอนคำพิพากษาโดยศาลที่มีคำพิพากษา.....	84
4.4 คำพิพากษาที่ผิดพลาด.....	85
4.5 เหตุในการเพิกถอนคำพิพากษา.....	86
4.6 กระบวนการเพิกถอนคำพิพากษา.....	87
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	89
5.1 บทสรุป.....	89
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	91
บรรณานุกรม.....	95
ภาคผนวก.....	101
ประวัติผู้เขียน.....	115

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ตารางเปรียบเทียบเหตุในการขอเพิกถอนคำพิพากษา.....	70

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การเพิกถอนคำพิพากษาโดยศาลที่มีคำพิพากษา
ชื่อผู้เขียน	วีระชัย เหลืองประเสริฐ
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร. วรณชัย บุญบำรุง
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2554

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาเรื่องการเพิกถอนคำพิพากษาโดยศาลที่มี คำพิพากษา ซึ่ง คำพิพากษาได้ถึงที่สุดแล้ว โดยการศึกษาได้มุ่งหมายเพื่อให้มีความเป็นธรรมเกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาความแพ่ง แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะมีทางแก้ไขในหลายๆทาง เช่น การเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ การขอแก้ไขคำพิพากษา การขอพิจารณาคดีใหม่ กรณีขาดนัด การอุทธรณ์ฎีกา แต่หา ได้เพียงพอไม่ และเพื่อให้ทราบถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับคำพิพากษา ศึกษาถึงรูปแบบของการเพิกถอนคำพิพากษาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ชิวิลลอว์ โดยการศึกษาเป็นการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยศึกษาจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์จะศึกษาระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ระบบกฎหมายชิวิลลอว์จะศึกษาของประเทศฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และประเทศเวียดนาม ทั้งนี้ระบบกฎหมายทั้งสองระบบ ต่างมีหลักเกณฑ์สำหรับเพิกถอนคำพิพากษาไว้แตกต่างกันและมีชื่อเรียกที่ต่างกันอย่างออกไป

ในประเทศไทย เมื่อกล่าวถึงการเพิกถอนคำพิพากษาโดยศาลที่มีคำพิพากษานั้นอาจทำให้เข้าใจไปได้ว่าเป็นการใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 ซึ่งแท้จริงหาใช่ไม่เพราะมาตรา 27 ดังกล่าวเป็นมาตราที่ให้อำนาจที่เพิกถอนเฉพาะกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบเท่านั้นหาได้รวมถึงคำพิพากษาไม่ ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้มุ่งศึกษาถึงข้อจำกัดของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น กรณีมีการอ้างว่าคำพิพากษานั้นผิดพลาด กรณีที่พบพยานหลักฐานใหม่ภายหลังศาลมีคำพิพากษาแล้วหรือกรณีศาลเชื่อพยานที่เป็นเท็จ เป็นต้น ซึ่งเหตุต่างๆ เหล่านี้มิได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งจากข้อเท็จจริงจากคำพิพากษาศาลฎีกาก็ได้มีบางคำพิพากษากล่าวไว้เป็นนัยว่า ไม่มีกฎหมายให้ศาลสามารถเพิกถอนคำพิพากษาได้เช่นนี้ ศาลจึงไม่มีอำนาจที่จะเพิกถอนคำพิพากษานั้นได้ ทั้งนี้ยังศึกษาถึงขอบเขตหลักเกณฑ์ในการบังคับใช้ของต่างประเทศว่ามีลักษณะเช่นไร

จากการศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะให้ศาลชั้น ต้นที่มีคำพิพากษา มีอำนาจพิจารณาคดีนั้นใหม่ทั้งใน ปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายเสียเองได้ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเป็นวิธีการที่ช่วยทำให้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยมีความสมบูรณ์แบบมากขึ้น เป็นการช่วยให้คู่ความ ฝ่ายที่ต้องเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยา และไม่ต้องเสียเวลา ค่าใช้จ่าย ไปกับการยื่นอุทธรณ์ต่อ ศาลอุทธรณ์ ซึ่งมีผลทำให้เกิดความยุติธรรมที่มากขึ้น

Thesis Title	Revocation of the final judgment by the court ruling
Author	Werachai Luangprasert
Thesis Advisor	Doctor Wannachai Boonbumrung
Department	Law
Academic Year	2011

ABSTRACT

This thesis is a study of revocation of the final judgment by the court ruling. The study aims to provide the fairness of the process of Civil Procedure. Although the Civil Procedure Code may have the solutions in many ways such as the revocation of erroneous procedures, the request for interpretation of the judgment, the request for new trials in case of absence, appeal to the Supreme Court. However, it does not have enough. The study also aims to acknowledge the judgmental concept and theory to study the type of revocation of the judgment in Common Law and Civil Law system. This study is a study of research papers both in Thai and foreign languages looking at the Common Law System of United State of America and learning the Civil Law System of France, Japan, and Vietnam. Nevertheless, these two legal systems provide different regulations for the revocation of the judgment and are called in different terms.

In Thailand, when revocation of the final judgment by the court ruling is mentioned it may make it possible that the exercise of powers under the Code of Civil Procedure, Section 27 which it is actually not. Because the mentioned Section 27 provides the revocation power only for the revocation of erroneous procedures, does not include the judgment. Therefore, this thesis aims to study the limitations of the Civil Procedure Code such as in case of the erroneous judgment claim, in case of the new evidence found after final judgment or the court believed the false testimony and etc. which these various causes are not ruled in the Civil Procedure Code which the fact from some Supreme Court Decision implies that there is no law for the court for the revocation of judgment. Therefore, the court has no rights to revoke that judgment. In addition, the study also covers the boundaries and characteristics of enforcement rules in foreign countries.

A study has suggested that the court of first instance with final judgment has the jurisdiction to reconsider that case both the questions of fact and legal issues. Referring to that

mentioned reason, it is the way to improve the Thai Civil Procedure Code to be more perfect. It is to help the parties in lawsuit who disadvantaged to be solved and not to waste time and expenses with the appealing to the appeal court which resulting in a better justice.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อมีการนำคดีแพ่งเข้าสู่การพิจารณาของศาล หากศาลได้พิจารณาคดีแล้วย่อมต้องมีคำวินิจฉัยชี้ขาด คดี โดยการชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี จะปรากฏในรูปของคำพิพากษา (ในคดีมีข้อพิพาท) หรือคำสั่งชี้ขาดคดี (ในคดีไม่มีข้อพิพาท) อย่างใดอย่างหนึ่ง คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีจึงหมายถึง คำวินิจฉัยของศาลที่มีผลในทางคดี คือ ทำให้เกิดผลทางกฎหมาย คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีดังกล่าวต้องกระทำโดยผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดี นั้นเท่านั้น ทั้งนี้ คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีจึงเป็นกระบวนการพิจารณาของศาลที่มีความสำคัญมาก โดยคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีนั้นศาลต้องพิพากษาหรือคำสั่งต้อง ไม่เกินไปกว่าสิ่งที่ขอมาด้วย¹ การที่ศาลได้วินิจฉัยคดีและมีคำพิพากษาย่อมเป็นการดำเนิน การแทนรัฐ โดยอำนาจทางศาลหรือตุลาการนี้เป็นอำนาจทางฝ่ายตุลาการที่รัฐพึงใช้เพื่ออำนวยความยุติธรรมให้ เกิดขึ้นในสังคมและ คำพิพากษาย่อมเป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) และมีผลผูกพันคู่ความในคดีด้วย

ปัญหาความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งเป็นปัญหาที่มีเหมือนกันในทุกประเทศ ประเทศต่างๆ ได้ยอมรับความผิดพลาด นั้น โดยความผิดพลาดนี้มีทั้งความผิดพลาดในกระบวนการพิจารณาและความผิดพลาดในคำพิพากษา หากมีความผิดพลาดในกระบวนการพิจารณาแล้วก็มีวิธีการแก้ไข เช่น การเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ และหากความผิดพลาดเกิดในคำพิพากษาก็ มีการกำหนดให้ศาลในลำดับสูงก ว่าเป็นผู้แก้ไข กล่าวคือ โดยปกติเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีแล้ว ศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีจะถูกผูกมัดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาด คดีของตน ศาลที่มีคำ พิพากษาไม่อาจแก้ไข หรือเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีของตน ได้ แม้ศาลนั้นจะพบความไม่ถูกต้องของคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีของตนก็ตาม แต่การแก้ไขหรือการเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดโดยทั่วไปย่อมกระทำโดยศาลที่สูงกว่าได้โดยมีการโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษา ของศาลล่าง กรณีมีข้อผิดพลาดเล็กน้อยศาลล่างย่อมมีอำนาจทำการแก้ไขข้อผิดพลาดได้ เช่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา

¹ คณิศ ณ นคร. (2548). กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคการดำเนินคดี. หน้า 394-395.

143 ของไทยได้กำหนดให้สามารถแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีที่ผิดพลาดเล็กน้อยได้ แต่ต้องได้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งการแก้ไขเล็กน้อยดังกล่าวจะต้องไม่เป็นการกลับหรือแก้ไขคำวินิจฉัยเดิม² ทั้งนี้ คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีที่ศาลได้อ่านแล้วจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ได้ และไม่สามารถเพิกถอนได้ด้วยแม้คู่ความจะยินยอมก็ตาม

หากเป็นเรื่องของ กระบวนพิจารณาที่ ผิดระเบียบแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 บัญญัติว่า

“มาตรา 27 ในกรณีที่ มิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ในข้อที่มุ่งหมายจะยังให้การเป็นไปด้วยความยุติธรรม หรือที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ในเรื่องการเขียนและการยื่นหรือการส่งคำ คู่ความ หรือเอกสารอื่น ๆ หรือในการพิจารณาคดี การพิจารณาพยานหลักฐาน หรือการบังคับคดี เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เสียหาย เนื่องจากการที่มิได้ปฏิบัติเช่นนั้นยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้เพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้นเสียทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือสั่งให้แก้ไขหรือมีคำสั่งในเรื่องนั้นอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ศาลเห็นสมควร

ข้อคัดค้านเรื่องผิดระเบียบนั้น คู่ความฝ่ายที่เสียหายอาจยกขึ้นกล่าวได้ไม่ว่าในเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา แต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น แต่ทั้งนี้คู่ความฝ่ายนั้นต้องมี คำดำเนินการอันใดขึ้นใหม่ หลังจากที่ได้ทราบเรื่องผิดระเบียบแล้ว หรือมิได้ให้สัตยาบันแก่การผิดระเบียบนั้นๆ

ถ้าศาลสั่งให้เพิกถอนกระบวนพิจารณาที่ผิดระเบียบใดๆ อันมิใช่เรื่องที่คู่ความละเลยไม่ดำเนินกระบวนพิจารณาเรื่องนั้นภายในระยะเวลาซึ่งกฎหมาย หรือศาลกำหนดไว้ เพียงเท่านั้นไม่เป็นการตัดสิทธิคู่ความฝ่ายนั้นใน อันที่จะดำเนินกระบวนพิจารณานั้น ๆ ใหม่ให้ถูกต้องตามที่กฎหมายบังคับ”

สิ่งที่กฎหมายบัญญัติไว้ดังกล่าวเป็นการขอเพิกถอนกระบวนพิจารณาที่ผิดระเบียบ มิได้ใช้กับการเพิกถอนคำพิพากษาที่เกิดจากความผิดพลาด แม้ว่าตามคำพิพากษาฎีกาของศาลไทยจะได้ใช้คำว่า เพิกถอนคำพิพากษา ก็ตาม แต่แท้จริงแล้วเป็นการเพิกถอนกระบวนพิจารณาที่ผิดระเบียบก่อนมีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดคดี เมื่อศาลได้เพิกถอนกระบวนพิจารณาที่ผิดระเบียบก่อนมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีแล้วก็ส่งผลให้คำพิพากษานั้นถูกเพิกถอนไปในตัว

จึงเห็นได้ว่าในคดีแพ่ง ของไทยเมื่อศาลได้มีคำพิพากษา และอ่านคำพิพากษาแล้ว คำพิพากษานั้นย่อมเป็นไปตามหลัก ความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) และมีผลผูกพัน

² วรรณชัย บุญบำรุง ,ธนกร วรปรัชญากุลและ สิริพันธ์ พลรบ. (2548). **หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 2**. หน้า 217-218.

ตามคำพิพากษา คำพิพากษานี้ น้อยหรือไม่อาจแก้ไขหรือเพิกถอน โดยศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดได้ แต่ต้องกระทำการแก้ไขหรือเพิกถอนโดยศาลที่อยู่ลำดับชั้นที่สูงกว่าเท่านั้น ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คงมีแต่เรื่องการขาดนัดเท่านั้นที่ให้เพิกถอนคำพิพากษาได้ ซึ่งเป็นกรณีไม่พอเพียง

ในต่างประเทศบางประเทศได้กำหนดให้ ศาลที่มีคำพิพากษา เพิกถอนคำพิพากษา ที่ผิดพลาด ได้โดยอาจให้มีการพิจารณาคดีใหม่ในบางกรณี โดยประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย (Civil law) คำพิพากษาของศาลย่อมมีผลทำให้คู่ความทั้งสองฝ่ายผูกพันตามคำพิพากษา ไม่เฉพาะในส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระของคำพิพากษาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วย แต่ก็มีกฎหมายกำหนดให้สามารถเพิกถอนคำพิพากษาโดย ให้โอกาสแก่ศาลที่มีคำพิพากษาสามารถแก้ไขคำพิพากษาที่ผิดพลาดให้ถูกต้อง ได้โดยไม่ต้องมีการอุทธรณ์ต่อศาลสูง ตัวอย่างเช่น ในฝรั่งเศสได้กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวเฉพาะ ในกรณีที่คดีนั้นไม่สามารถอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ แต่หากมีการใช้หลักเกณฑ์นี้เพื่อประโยชน์ในการประวิงคดี ก็จะมีโทษปรับด้วย

ในส่วนของประเทศ ที่ใช้ระบบกฎหมาย จารีตประเพณี (Common law) เช่น ในสหรัฐอเมริกาซึ่งยังมีการใช้ระบบลูกขุนในการตัดสินคดีแพ่ง ได้ก่อให้เกิดมีการขอพิจารณาคดีใหม่กันมาก และในประเทศอังกฤษ คู่ความขอเพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาคดีใหม่ได้โดยทำเป็นคำขอต่อศาลอุทธรณ์ เมื่อศาลอนุญาตแล้วคดี จะกลับเข้าสู่การพิจารณาของศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษานั้น

การแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี มีเหตุผลเนื่องมาจาก หากต้อง อุทธรณ์ฎีกาโต้แย้งคำพิพากษาหรือคำสั่ง นั้นจะมีผลทำให้เสียเวลาในการพิจารณาคดี อย่างมาก และเป็นกรณีที่ศาลสูงอาจไม่ทราบถึงข้อเท็จจริงบางอย่างที่มีผลต่อคำพิพากษาซึ่งข้อเท็จจริงนั้นอาจปรากฏให้เห็นเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาและคำพิพากษานั้นอาจถึงที่สุดแล้ว เช่น กรณีมีการนำพยานหลักฐานเท็จมาใช้สืบพยานในคดีแพ่งและต่อมาศาลในคดีอาญามีคำพิพากษาว่าฝ่ายที่นำพยานหลักฐานมาสืบนั้นเป็นพยานหลักฐานเท็จหลังจากคดีเดิมถึงที่สุดไปแล้ว หรือกรณีที่ปรากฏว่าคำพิพากษาที่ไม่ถูกต้อง เพราะมีการฉ้อฉลหรือมีความผิดพลาด จาก กรณีต่างๆ จะเห็นได้ว่า ศาลที่ได้มี คำพิพากษาจะอยู่ในฐานะที่สามารถแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวได้ก็มีประสิทธิภาพมากที่สุด เนื่องจากเป็นผู้ที่ทราบและคุ้นเคยกับข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานของคดีเป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้สามารถพิจารณาข้อโต้แย้งได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และอีกเหตุผลหนึ่งคือ เพื่อทำให้เกิดความถูกต้องเป็นธรรมขึ้นในคดีนั้นตามความเป็นจริงมิใช่ความถูกต้องตามตัวบทกฎหมายดังพระราชดำรัสพระเจ้าอยู่หัวที่ได้เคยตรัสไว้

ดังนั้น วิทยานิพนธ์จึงมุ่งศึกษาถึงขอบเขตแนวทางของประเทศอื่นที่เปิดช่องให้มีการเพิกถอนคำพิพากษาได้ว่ามีแนวทางอย่างไรเพื่อนำแนวทางดังกล่าวที่ได้มาเสนอแนะให้มีการปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้สมบูรณ์ขึ้นตรงกับความประสงค์ของกฎหมายที่นำมาเพื่ออำนวยความสะดวกธรรมชาติให้เกิดขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวความคิดในการเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีโดยศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีโดยศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีของต่างประเทศเปรียบเทียบกับของประเทศไทย

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ถึงเหตุในการเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีตามกฎหมายไทย

1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดทำกฎหมายที่เหมาะสม และสามารถปฏิบัติได้ขึ้นมาบังคับใช้

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

คำพิพากษาของศาลย่อมมีผลผูกพันคู่ความที่ จะต้องปฏิบัติตามนั้น เมื่อ คำพิพากษาเกิดความผิดพลาดคลาดเคลื่อนไป อันเนื่องมาจาก ผู้พิพากษาหรือเกิดจากการฉ้อฉลของคู่ความอีกฝ่าย หรือมีข้อเท็จจริงบางประการที่พบเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาไปแล้ว มีผลทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้น หากนำคดีขึ้นสู่ศาลสูงอาจเกิดความล่าช้าเสียเวลา และศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีมีความใกล้ชิด มีความเข้าใจต่อคดีที่ได้ไต่สวนมา คำพิพากษาตามมาตรา 27 และ มาตรา 143 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ไม่เป็นการเพียงพอในการดำรงความยุติธรรมให้เกิดแก่สังคมได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีบทบัญญัติอันให้อำนาจแก่ผู้พิพากษาที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี ในการเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นตามที่ตนได้ชี้ขาดไว้

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

กำหนดขอบเขตของการศึกษาเฉพาะกรณีเกิดความผิดพลาดของคำพิพากษา วิธีการเพิกถอนคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดคดีที่เกิดจากความผิดพลาด และปัญหาที่เกิดขึ้นในการเพิกถอนคำพิพากษาโดยศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิธีการศึกษาเป็นการใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากตำรา บทความ ผลงานและงานวิจัยทางราชการ อีกทั้งการพรรณนา และวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศเพื่อได้มาซึ่งข้อสรุป และเป็นแนวทางในการออกกฎหมาย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงแนวความคิดในการเพิกถอนคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดคดีโดยศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี

1.6.2 ทำให้สามารถเปรียบเทียบ เหตุสำหรับการเพิกถอนคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดคดีโดยศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีของต่างประเทศ

1.6.3 ทำให้ทราบแนวทางในการจัดทำกฎหมายที่เหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้ขึ้นมาบังคับใช้

บทที่ 2

แนวคิดเกี่ยวกับการเพิกถอนคำพิพากษา

คำพิพากษาย่อม มีความศักดิ์สิทธิ์ไม่อาจแก้ไขได้ โดยหลักกฎหมายนี้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปของประเทศต่างๆ ทั้งประเทศระบบประมวลกฎหมายและระบบจารีตประเพณี ในบทนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา ความผิดพลาดของคำพิพากษาอันเกิดจากกระบวนการพิจารณา คำพิพากษา ผิดพลาดเพราะไม่มีผลบังคับ วิธีการโต้แย้งคำพิพากษา และรูปแบบในการเพิกถอนคำพิพากษา ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่จะทำให้สามารถเข้าใจได้ถึงเรื่องการเพิกถอนคำพิพากษา

2.1 หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา

หลักความ ศักดิ์สิทธิ์ แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) ถือได้ว่าเป็นหลักเกณฑ์ที่มีความสำคัญที่สุดประการหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความ เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดีอันเป็นยุติแล้วก็ควรที่คู่ความและประชาชนจะต้องยอมรับนับถือและมีความเคารพในเหตุผล และผลแห่งคำตัดสิน นั้นควรได้รับความเลื่อมใสและศรัทธาจากผู้ใช้กฎหมาย และประชาชน³

หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) เกิดจากแนวคิดที่ว่าคำพิพากษาของศาลของพระมหากษัตริย์ (King's Court) มีความศักดิ์สิทธิ์และต้องยอมรับ และเป็นที่สุด ดังนั้น จึงไม่สามารถพิสูจน์เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นได้ ซึ่งทุกคนต้องผูกพันและปฏิเสธไม่ได้ ข้อความทุกอย่างที่ผูกพันไว้คำพิพากษาย่อมมีผลเป็นคำพิพากษาและต้องรับฟังเป็นยุติ ต่อมาหลักการนี้ได้ขยายไปถึงของศาลศาสนาและศาลอื่น ๆ ด้วย ความมีผลเด็ดขาดที่ได้เถียงไม่ได้ของคำพิพากษานี้ได้รับการยืนยันตลอดมาจนถึงปัจจุบัน⁴

³ นายชาญณรงค์ ปราบัติจิตต์และคณะ . (2544). การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา. หน้า 11-16.

⁴ นายกิตติพงษ์ จิตสว่าง โสภิต . (2538). ผลผูกพันของคำพิพากษาในคดีแพ่ง : กรณีศึกษาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145. หน้า 11.

อย่างไรก็ตาม หลักความ สักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) นี้ ได้มีการผ่อนคลายลง โดยในสมัยของโค๊ก เหตุผลที่สนับสนุนความเด็ดขาดและไม่อาจโต้แย้งได้ของคำพิพากษานี้แตกต่างไปจากเหตุผลในศตวรรษที่ 12 ในคดี Hynde's Case ซึ่งตัดสินในปี ค.ศ. 1591 โดยให้เหตุผลว่าเพื่อหลีกเลี่ยงความไม่มีที่สิ้นสุดของการโต้เถียง แต่ในระยะต่อมา มีนักกฎหมายเห็นกันว่าคำพิพากษาน่าจะเป็นคำตัดสินข้อโต้แย้งที่ดีที่สุด และเป็นที่ยุติได้ ซึ่งเหตุผลอย่างหลังน่าจะเหมาะสม และสอดคล้องกับความคิดสมัยใหม่ อันเกี่ยวกับการพิจารณาคดีมากกว่า โดยถือว่าแนวความคิดหลักความสักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) นี้ ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับหลักเหตุผลของความยุติธรรม ความเหมาะสมกับความจำเป็นในทางปฏิบัติและความสงบเรียบร้อยของสาธารณะในทาง รัฐศาสตร์นโยบาย (Public Policy) ก็เพื่อประโยชน์ของคู่ความ การประหยัดเวลาในทางคดีความ และเพื่อประโยชน์เรียบร้อยของกระบวนการยุติธรรม (Judicial Orderlyty)

จากเหตุผลของหลักความ สักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา (Res judicata) ถือว่าคำพิพากษาน่าจะเป็นคำตัดสินที่ดีที่สุดและเป็นข้อยุติได้นี้ ทำให้เห็นกันว่าโดยหลักทั่วไปเมื่อมีคำพิพากษาอย่างไรแล้ว ก็ควรจะยุติได้ไม่ควรมีให้มีการอุทธรณ์ฎีกาอีกต่อไป เว้นแต่เฉพาะกรณีที่เกิดข้อผิดพลาดจริง ๆ เท่านั้น เพื่อที่จะทำให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกเคารพต่อคำพิพากษา ไม่อุทธรณ์ฎีกาอย่างไรเหตุผลหรืออาศัยอุทธรณ์ฎีกา เป็นการประวิงคดีเพื่อหวังเหนี่ยวการบังคับคดีให้ช้าลง แต่คำพิพากษาของศาลชั้นต้นอาจมีความบกพร่องหรือความไม่ถูกต้องได้ จึงควรที่จะมีการตรวจสอบโดยศาลสูงก่อนจึงจะเป็นที่สุด หลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษา (Res Judicata) ปัจจุบันจึงใช้ในลักษณะที่เกี่ยวกับการห้ามดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำหรือห้ามฟ้องซ้ำในคดีที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว

หลักความ สักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) ตรงกับหลักในเรื่องกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา (Estoppel by Record) ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้รับมาจากกฎหมายคอมมอนลอว์ของอังกฤษ หลักสำคัญก็คือการห้ามไม่ให้เถียงผลของคำพิพากษาซึ่งได้วินิจฉัยไว้แล้ว และคำพิพากษามีผลเป็นการปิดปากไม่ให้คู่ความใดเถียงเป็นอย่างอื่นได้ เฉพาะคำพิพากษาซึ่งได้มีการวินิจฉัยไว้ในประเด็นที่ตรงกันกับในประเด็นที่กล่าวอ้างในคดีหลัง⁵ ในประเทศสหรัฐอเมริกาในบางตำราระบุว่าหลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษานี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งตามหลักกฎหมายอเมริกันว่า Res judicata

⁵ แหล่งเดิม.

⁶ แหล่งเดิม.

โดยผู้เรียบเรียงบทรวมกฎหมายของอเมริกา (Restatement of judgment) ได้นำหลัก Estoppel มาบัญญัติไว้ในทฤษฎีที่เรียกว่า Res judicata⁷ ด้วย

ทั้งนี้ หลักกฎหมายปิดปากเป็นหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ โดยหลักกฎหมายปิดปากประเภทแรกที่เกิดขึ้น คือ หลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา ต่อมาจึงเกิดหลักกฎหมายปิดปากโดยเอกสาร หลักกฎหมายปิดปากโดยข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายปิดปากโดยการกระทำตามลำดับ⁸ หลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา (Estoppel by Record) นั้นเกิดจากข้อเท็จจริงที่ว่าข้อความในคำพิพากษาของศาลพระมหากษัตริย์มีความศักดิ์สิทธิ์และต้องยอมรับเป็นยุติ ไม่สามารถพิสูจน์เป็นอย่างอื่นได้ ในปัจจุบันนี้ศาลของประเทศอังกฤษได้ขยายหลักนี้กว้างออกไปอีก ถึงแม้ศาลเพียงอ่านคำตัดสินชี้ขาดแต่ยังมีได้ทำคำพิพากษาอย่างเป็นทางการ คำตัดสินนั้นก็จะก่อให้เกิดเป็นกฎหมายปิดปากได้ กล่าวคือ ในคดี Jowett V. Earl of Bradford คดีนี้ผู้พิพากษาได้อ่านคำตัดสินโดยขอให้คู่ความฟังโดยปากเปล่าแล้ว คำตัดสินโดยปากเปล่านั้นมีผลใช้ได้และก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากขึ้น ซึ่งจะเป็นการกีดกันหรือห้ามมิให้คู่ความนั้น ๆ ฟ้องร้องใหม่ในประเด็นที่ศาลได้พิจารณาตัดสินแล้ว

กฎหมายของประเทศอังกฤษ⁹ ได้แบ่งคำพิพากษาออกเป็น 2 ประเภท คือ Judgement in rem กับ Judgement in personam

1) **Judgement in rem** คือคำพิพากษาที่เป็นกำหนัดสิทธิหรือสถานะของบุคคลที่มีต่อบุคคลทั่วไป ซึ่งทำให้เกิด ผลขึ้นว่า Judgement in rem นี้ก่อให้เกิดเป็นกฎหมายปิดปากซึ่งสามารถอ้างต่อบุคคลทุกคนได้ ไม่ใช่เฉพาะระหว่างคู่ความเท่านั้น และกรณีที่ดีถือว่าเป็น Judgement in rem ก็คือคำพิพากษาที่ให้บุคคลล้มละลาย คำพิพากษาให้หย่าขาดจากการสมรสหรือแสดงว่าการสมรสเป็นโมฆะ หรือคำพิพากษาเรื่องผู้จัดการมรดก เป็นต้น เหตุผลที่จะอ้างเป็นกฎหมายปิดปากได้นั้น จะต้องเป็นคำชี้ขาดโดยตรงของศาลเท่านั้น ซึ่งจะทำให้มีผลผูกมัดคู่ความด้วยกัน หรือระหว่างคู่ความกับบุคคลภายนอกและรวมทั้งระหว่างบุคคลภายนอกด้วยกัน

2) **Judgement in personam** หมายถึงกรณีอื่น ๆ ที่มีให้ Judgement in rem และจะผูกมัดเฉพาะคู่ความและผู้สืบสิทธิของคู่ความนั้น ๆ เท่านั้น ไม่ผูกพันบุคคลภายนอก นอกจากนี้ คู่ความและผู้สืบสิทธิของคู่ความนั้นจะถูกปิดปากไม่ให้ปฏิเสธไม่เพียงแต่ในเรื่องที่ถูกก่อ หรือ

⁷ แหล่งเดิม.

⁸ แหล่งเดิม.

⁹ แหล่งเดิม. หน้า 13.

ตั้งขึ้น โดยคำพิพากษาหรือในเรื่องที่ศาลได้ชี้ขาดเท่านั้น แต่ยังคงถูกปิดปากรวมไว้ รวมถึงเหตุผลที่คำพิพากษานั้นได้มีขึ้นด้วย

ในการพิจารณาคดีแพ่งของประเทศอังกฤษ หลักกฎหมายปิดปาก (Issue estoppel) นี้ยังแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1) **หลักกฎหมายปิดปากโดยเหตุแห่งการฟ้องร้องคดี** เป็นกรณีที่เกิดจากคำตัดสินชี้ขาดของศาลซึ่งตั้งอยู่บนฐานของเหตุแห่งการฟ้องคดีทั้งหลายและเหตุแห่งการฟ้องร้องคดีเดียวกันนี้ได้นำไปใช้ในการที่จะพิจารณาว่าคำพิพากษาถึงที่สุดระหว่างคู่ความเดียวกันหรือผู้สืบสิทธิของคู่ความนั้น ๆ ฟังขึ้นหรือไม่ สำหรับการฟ้องร้องคดีในฐานเดียวกัน เพราะฉะนั้น หากคู่ความฝ่ายใดได้ฟ้องคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งโดยเหตุพิเศษและศาลได้มีคำพิพากษายืนตามนั้นแล้ว ก็ให้มีหลักว่าคู่ความฝ่ายที่ได้ฟ้องร้องนั้นไม่สามารถฟ้องคู่ความเดียวกันอีกโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน เช่น ในคดี *Conquer V. Boot* ซึ่งศาลได้พิพากษาให้จำเลยใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ก็เนื่องจากจำเลยเป็นฝ่ายผิด สัญญาการสร้างบ้านให้โจทก์ ฉะนั้นโจทก์ย่อมจะไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นในภายหลังอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการผิดสัญญานั้นจากจำเลยได้อีก

2) **หลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดี** ในกรณีนี้ถือกันว่าเป็นการขยายขอบเขตในการใช้กฎหมายจากกรณีแรก ซึ่งได้กล่าวกันว่าในเหตุแห่งการฟ้องร้องแต่ละเหตุนั้นมี ประเด็นมากมายหลายประเด็น หลักในข้อนี้ก็เป็นส่วนย่อยหรือกิ่งก้านสาขา ของกฎหมายซึ่งได้พัฒนาขึ้นโดยศาล และมีคดีสำคัญได้แก่ คดี *Mill V. Cooper* ซึ่งศาลได้อธิบายไว้ว่าคู่ความในกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งไม่สามารถกระทำต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งในการกล่าวอ้างว่า ไม่ว่าจะ เป็นข้อเท็จจริงหรือผลทางกฎหมาย อันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงนั้น ๆ ในเรื่องความถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ซึ่งเป็นสาระสำคัญในเหตุแห่งการฟ้องร้องคดีหรือใน ข้อต่อสู้คดี ถ้าหากข้อกล่าวอ้างเช่นเดียวกันนั้นเป็นสาระสำคัญอันเป็นเหตุแห่งการฟ้องร้องคดีก่อนหรือเป็นข้อต่อสู้ในกระบวนการพิจารณาคดีแพ่ง ในคดีก่อนระหว่างคู่ความ และศาล เดียวกัน ซึ่งในคดีนั้นต้องมีเหตุแห่งการฟ้องร้องหรือมูลอันเป็นรากฐานแห่งสิทธิในการฟ้องร้องหรือข้อต่อสู้อย่างเดียวกัน ในส่วนนี้หากเทียบกับบทกฎหมายไทย จะตรงกับเรื่องการฟ้องซ้ำซึ่งในคดีก่อนกับคดีนี้เป็นกรณีที่มีประเด็นอย่างเดียวกันหรือสืบเนื่องกัน เช่น ฟ้องเรียกผิดสัญญาเช่าเรียกค่าเช่าที่ค้างชำระและศาลพิพากษาให้ชำระค่าเช่าที่ค้างในคดีก่อน ในคดีนี้กลับมาฟ้องเรื่องผิดสัญญาเช่าอีกแต่เรียกค่าเสียหาย จึงเป็นกรณีเข้าหลักกฎหมายปิดปากโดยประเด็นแห่งคดี

กฎหมายของสหรัฐอเมริกา หลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษา (Res Judicata) ได้มีผู้เรียบเรียง นำหลัก Estoppel มาบัญญัติไว้ใน รวมทั้ง หลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษา (Res Judicata) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะห้ามคู่กรณีนำสืบพยานหลักฐานบางอย่าง¹⁰

คดีสำคัญในหลัก Res Judicata ได้แก่คดี Cromwell V. County of Sea ซึ่งวินิจฉัยโดยศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาในปี ค .ศ. 1876 เมื่อโจทก์ฟ้องเพื่อเรียกร้องดอกผลจำนวนหนึ่งจากทรัพย์สิน ซึ่งจำเลยต้องชำระให้แก่โจทก์ โจทก์อ้างว่าเป็นผู้ครอบครองบัตรปันผลโดยชอบและได้รับมาโดยสุจริตก่อนบรรลุนิติภาวะ จำเลยโต้แย้งว่าบัตรปันผลนั้นตกอยู่ในมือโจทก์โดยไม่ชอบ ทั้งนี้เพราะว่ามีผู้หลอกล่อหรือล่อโกงให้จำเลยส่งมอบให้และต่อมาได้มาตกอยู่ในมือโจทก์ ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ยกฟ้อง และศาลฎีกาพิพากษายืนโดยกล่าวว่าพยานหลักฐานเป็นที่น่าเชื่อถือว่าบัตรปันผลนั้นตกอยู่ในมือของโจทก์โดยไม่ชอบและโจทก์มิได้ชำระราคาบัตรปันผล ต่อมาโจทก์ได้นำคดีมาฟ้องอีกโดยเรียกชำระเงินปันผลและดอกเบี้ยในลักษณะอย่างอื่น จำเลยได้ยกเอาคำพิพากษาในคดีก่อนขึ้นอ้างว่าปิดปากโจทก์ ศาลฎีกาพิพากษาคดีหลังว่าโจทก์ไม่ถูกปิดปากที่จะนำคดีมาฟ้องร้องและพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี คดีนี้มีข้อสังเกตว่า ประเด็นที่ว่าโจทก์ได้ชำระเงินหรือไม่ไม่เป็นประเด็นที่ได้แย้งกันในคดีแรก คดีแรกโต้แย้งว่าจำเลยต้องรับผิดชอบบัตรปันผลหรือไม่เท่านั้น ฉะนั้น ในคดีหลังกับคดีแรกจึงมีประเด็นที่ต่างกัน ถึงแม้ว่าจะมีลักษณะเกี่ยวเนื่องกันแต่ไม่ได้มีการฟ้องร้องกันตามประเด็นที่ได้กล่าวไว้ในเรื่องแรก

นอกจากนี้ หลักความ สักดิ์สิทธิ์ แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) มิได้มีอยู่เฉพาะปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่อาจนำไปใช้ในปัญหาข้อกฎหมายบางเรื่องได้ ด้วย เพียงแต่ขอบเขตของการนำไปใช้ในปัญหาข้อกฎหมายนั้นมีจำกัด ในเรื่องนี้ท่านผู้พิพากษาซูทเธอร์แลนด์ (Sutherland) ได้วางหลักไว้ในคดี United States V. Moser ว่าข้อที่ได้มีการกล่าวกันเสมอว่าหลัก ความ สักดิ์สิทธิ์ แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) ไม่นำมาใช้ในปัญหาข้อกฎหมายนั้น ถ้าจะมองกันแล้วก็เป็นความจริง ยกตัวอย่างเช่น ถ้าในคดีก่อนศาลได้พิจารณาพิพากษาคดีไปตามหลักกฎหมายหลักใดหลักหนึ่งแล้ว คู่ความในคดีหลังจะไม่ถูกปิดปากที่จะโต้แย้งว่าหลักกฎหมายเช่นว่านั้น ไม่ได้มีอยู่จริง หรือถึงมีอยู่ก็เป็นประการอื่น ซึ่งเท่ากับเป็นการสนับสนุนข้อที่ว่า หลัก ความ สักดิ์สิทธิ์ แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) ไม่นำมาใช้กับข้อกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม ประเด็นเรื่องสิทธิซึ่งเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดีก่อนยอมปิดปากไม่ให้โต้แย้งเป็นอย่างอื่นใน คดีหลัง แม้ว่าความจริงแล้วปัญหาหรือสิทธินั้นเกิดจากการปรับหลักกฎหมายใช้อย่างผิดพลาด ซึ่งจะถือว่าเป็นเรื่องข้อเท็จจริงเสียเลยที่เดียวก็ไม่ได้ เพราะเป็นข้อเท็จจริงที่ มีส่วนเกี่ยวข้องหรือเนื่องมาจาก ข้อกฎหมายด้วย

¹⁰ แหล่งเดิม. หน้า 11.

ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า หลักความ สักดิ์สิทธิ์ แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) นำมาใช้กับปัญหาข้อกฎหมายด้วยในบางกรณีเท่านั้น

ทั้งนี้ หลัก ความ สักดิ์สิทธิ์ แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) มีแนวคิดพื้นฐานว่า คำพิพากษาของศาลเป็นการชี้ขาดตัดสินเมื่อคดีเสร็จการพิจารณา แต่มิได้หมายความว่ากระบวนการพิจารณาใดๆ ใน คดีนั้นจะสิ้นสุดตามหลักสากล โดย หลักการดังกล่าวได้ถูกพัฒนาขึ้นด้วย วัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

- 1) ให้ขยายเนื้อหาของคดีและการสืบพยานแก่คู่ความต่างๆ เท่าที่จะเป็นไปได้
- 2) ให้มีการสิ้นสุดการพิจารณาโดยเร็วและประหยัด

จากการพัฒนาดังกล่าวทำให้ผ่อนคลายนโยบายที่ มาแต่เดิมลงโดยยอมให้มีการแก้ไขใน ประเด็นแห่งคดีก่อนมีการพิจารณาและกระบวนการพิจารณาภายหลังมีคำพิพากษาของศาล คือให้ โอกาสที่จะมีการพิจารณาคดีใหม่โดยพยานหลักฐานใหม่ แต่มีการข้อจำกัดอย่างมาก

นักกฎหมายไทยบาง คนกล่าวว่าหลัก ความ สักดิ์สิทธิ์ แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) ของกฎหมายอเมริกาเทียบได้กับหลักเรื่องฟ้องซ้ำทั้งในคดีแพ่งและในคดีอาญา ตามประมวล กฎหมายวิธี พิเคราะห์ความแพ่ง มาตรา 148¹¹ และประมวลกฎหมายวิธี พิเคราะห์ความอาญา มาตรา 39 (4)¹² แต่บางท่านเทียบหลักนี้ตามประมวลกฎหมายวิธี พิเคราะห์ความแพ่ง มาตรา 145¹³

¹¹ มาตรา 148 คดีที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้วห้ามมิให้คู่ความเดียวกันหรือร้องฟ้องกันอีก ใน ประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

- (1) เมื่อเป็นกระบวนการพิจารณาชั้นบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล
- (2) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งได้กำหนดวิธีการชั่วคราวให้อยู่ ภายในบังคับที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกเสียได้ตามพฤติการณ์

(3) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นให้ยกฟ้องเสียโดยไม่ตัดสิทธิ โจทก์ที่จะนำคำฟ้องมาขึ้นใหม่ ในศาล เดียวกันหรือในศาลอื่น ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยอายุความ

¹² มาตรา 39 สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปดังต่อไปนี้

- (1) โดยความตายของผู้กระทำผิด
- (2) ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกัน โดยถูกต้องตาม

กฎหมาย

- (3) เมื่อคดีเลิกกันตามมาตรา 37
- (4) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง
- (5) เมื่อมีกฎหมายออกใช้ภายหลังการกระทำผิดยกเลิกความผิดเช่นนั้น
- (6) เมื่อคดีขาดอายุความ
- (7) เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษ

คำพิพากษา ผู้ก่อกวนคู่ความ เป็นหลัก กิ่งใหญ่ และกระจายผลแห่งหลักนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 144¹⁴ และมาตรา 148

2.2 ความผิดพลาดของคำพิพากษาอันเกิดจากกระบวนการพิจารณา

ความผิดพลาดของคำพิพากษา (Default Judgment or Error Judgment) อันเกิดขึ้นจากการดำเนินกระบวนการพิจารณา¹⁵ โดยในการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาความแพ่งมีจุดประสงค์เพื่อให้คู่ความทั้งสองฝ่ายประนีประนอมกันได้ ซึ่งในการวินิจฉัยพยานหลักฐานของศาลจะอาศัยวิธีการซึ่ง

¹³ มาตรา 145 ภายใต้งบบังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการอุทธรณ์ฎีกา และการพิจารณาใหม่ คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ให้ถือว่าผู้ก่อกวนคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่งนั้นตั้งแต่วันที่คำพิพากษาหรือมีคำสั่ง จนถึงวันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ได้ถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไข กลับหรืองดเสีย ถ้าหากมี

ถึงแม้ศาลจะได้กล่าวไว้โดยทั่วไปว่าให้ใช้คำพิพากษาบังคับแก่บุคคลภายนอกซึ่งมิได้เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลด้วยก็ดี คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นย่อมไม่ผูกพันบุคคลภายนอก เว้นแต่ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 142 (1), 245 และ 274 และในข้อต่อไปนี้

(1) คำพิพากษาเกี่ยวกับฐานะหรือความสามารถของบุคคล หรือคำพิพากษาสั่งให้เลิกนิติบุคคล หรือคำสั่งเรื่องล้มละลายเหล่านี้ บุคคลภายนอกจะยกขึ้นอ้างหรือจะใช้ยื่นแก่บุคคลภายนอกก็ได้

(2) คำพิพากษาที่วินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินใด ๆ เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจใช้ยื่นแก่บุคคลภายนอกได้ เว้นแต่บุคคลภายนอกนั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมีสิทธิดีกว่า

¹⁴ มาตรา 144 เมื่อศาลใดมีคำพิพากษา หรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือในประเด็นข้อใดแห่งคดีแล้ว ห้ามมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลนั้นอันเกี่ยวกับคดีหรือประเด็นที่ได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้วนั้น เว้นแต่กรณีจะอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วย

(1) การแก้ไขข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยอื่น ๆ ตามมาตรา 143

(2) การพิจารณาใหม่แห่งคดีซึ่งได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสิน ไปฝ่ายเดียวตามมาตรา 209 และคดีที่เอกสารได้สูญหายหรือบุบสลายตามมาตรา 53

(3) การยื่น การยอมรับ หรือไม่ยอมรับ ซึ่งอุทธรณ์หรือฎีกาตามมาตรา 229 และ 247 และการดำเนินวิธีบังคับชั่วคราวในระหว่างการยื่นอุทธรณ์ หรือฎีกาตามมาตรา 254วรรคสุดท้าย

(4) การที่ศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ส่งคดีคืนไปยังศาลล่างที่ได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้น เพื่อให้พิพากษาใหม่หรือพิจารณาและพิพากษาใหม่ตามมาตรา 243

(5) การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามมาตรา 302

ทั้งนี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิในอันที่จะบังคับตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 16 และ 240 ว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยศาลอื่นแต่ต่าง

¹⁵ Andrew Beck. (2001). **Principle of civil procedure.** p. 281.

น้ำหนักพยานหลักฐานที่ได้จากการสืบพยานตามวิถีทางของกฎหมาย ผู้พิพากษาซึ่งเป็นปुरुชนในการวินิจฉัยย่อมมีความผิดพลาดได้ ทั้งนี้ ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นอาจมิได้เกิดจากผู้พิพากษาเท่านั้น แต่ความผิดพลาดอาจเกิดจากการกระทำของเสมียนศาลซึ่งเกิดจากการจดบันทึกก็ได้ และ ความผิดพลาดของคำพิพากษาอาจเกิดจากความบกพร่องของผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณาได้

ความผิดพลาดของกระบวนการพิจารณา (Error proceeding or Irregular proceeding) นี้ กระบวนยุติธรรมทางแพ่ง จะมีการดำเนินกระบวนการพิจารณา โดยเริ่มตั้งแต่ยื่นฟ้องไป จนถึงศาลมีคำพิพากษา คำพิพากษาของศาลนั้นอาจมีความผิดพลาดเกิดขึ้นได้ (Cequi place, de lege ferenda, le jursite devant un dilemma) คำพิพากษาที่ได้มีขึ้น ย่อมเป็นเด็ดขาดไม่อาจโต้แย้งได้ และมีผลผูกพันคู่ความ เป็นไปตามหลักความศักดิ์แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้พิพากษา ซึ่งเป็นผู้ชี้ขาดคดี ทำให้คดีมีข้อยุติ โดยในการวินิจฉัยคดีจำต้องอาศัยพยานหลักฐานที่ คู่ความทั้งสองฝ่ายได้ระบุนำขึ้นพยานเสนอต่อศาลไว้ เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว หากคำพิพากษาของศาลชั้นต้น นั้นมีความไม่ ถูกต้องหรือมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น ซึ่งมีได้มีการแก้ไข คำพิพากษา คำพิพากษาก็ต้องผูกพันบังคับได้ทันที (Finally binding) ศาลที่มีคำพิพากษาที่ผิดพลาดจึงไม่อาจเพิกถอนแก้ไขได้

การกระทำ (Hamdlung หรือ act) ที่เป็นการกระทำในคดีอันเกี่ยวข้องกับคดี กฎหมาย เรียกว่า “กระบวนการพิจารณา” และผู้กระทำหรือผู้ดำเนินการ กระบวนการพิจารณาอาจเป็นคู่ความหรือศาลก็ได้ กระบวนการพิจารณาในคดีแพ่งอาจเป็น “กระบวนการพิจารณาของคู่ความ ” หรือ “กระบวนการพิจารณาของศาล” อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ “กระบวนการพิจารณาของศาล” กับ “กระบวนการพิจารณาของคู่ความ” อาจไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นกระบวนการพิจารณาขององค์กรของรัฐ ดังนั้น กระบวนการพิจารณาของศาล จึงแตกต่างกับหลักเกณฑ์ของ กระบวนการพิจารณาของคู่ความ กระบวนการพิจารณาความนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.2.1 กระบวนการพิจารณาของศาล

กระบวนการพิจารณาของศาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้แก่ คำ สั่งที่เป็นมาตรการ คำสั่งชี้ขาด และ คำพิพากษา ในระหว่างการพิจารณาศาลอาจจำเป็นต้องออกคำสั่งวินิจฉัยคำร้องหรือคำขอของ คู่ความ คำสั่งในกรณีนี้เรียกว่าคำสั่งที่เป็นมาตรการ เช่น คำสั่งเลื่อนคดี

แต่ในเรื่องประเด็นแห่งคดีนั้นศาลต้องวินิจฉัยชี้ขาดโดยทำเป็น “คำพิพากษา” หรือ “คำสั่งชี้ขาด” กล่าวคือ ในคดีที่มีข้อพิพาทศาลก็จะวินิจฉัยชี้ขาดเป็น “คำพิพากษา” ส่วนในคดีไม่มีข้อพิพาทศาลก็จะวินิจฉัยชี้ขาดเป็น “คำสั่งชี้ขาด” เช่น คดีร้องขอจัดตั้งผู้จัดการมรดก

ในการวินิจฉัยคดีและการออก “คำชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี” เป็นอำนาจของศาล ไม่ใช่เป็นอำนาจของผู้พิพากษาคนเดียว เพราะผู้พิพากษาคณะหนึ่งมีอำนาจออกคำสั่งซึ่งมีใจเป็นไปในทางวินิจฉัยข้อพิพาทแห่งคดี ยกเว้นกรณีคดีอยู่ในอำนาจของศาลแขวง ทั้งนี้ กระบวนพิจารณาของศาลยังอาจแบ่งออกเป็น “กระบวนพิจารณาของศาลที่ส่งผลต่อคดีโดยตรง” และ “กระบวนพิจารณาของศาลที่ส่งผลต่อคดีโดยอ้อม”

(1) กระบวนพิจารณาของศาลที่ส่งผลต่อคดีโดยตรง

กระบวนพิจารณาของศาลที่ส่งผลต่อคดีโดยตรง คือ กระบวนพิจารณาของศาลที่จะทำให้อันที่ตัดสินสิ้นสุดลง เป็นกระบวนพิจารณาของศาลที่ตอบสนองต่อคดีโดยตรง และเป็นกระบวนพิจารณาที่ทำให้คดีนั้นสามารถดำเนินการต่อไป กระบวนพิจารณาของศาลที่เป็นการรวบรวมไว้ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ในคดี เช่น การตรวจสอบข้อเท็จจริงของศาลก็เป็นกระบวนพิจารณาของศาลที่ส่งผลต่อคดีโดยตรง กระบวนพิจารณาของศาลต้องมีความเป็นกลาง หากผู้พิพากษามีพฤติการณ์ ไม่เป็นธรรมแล้วก็เป็นเหตุทำให้กระบวนพิจารณาไม่ชอบได้

1) ความผิดพลาดในข้อเท็จจริง

ในการพิจารณาคดี สิ่งที่สำคัญที่สุด กระทำในวันขึ้นสองสถาน คือ การกำหนดประเด็นข้อพิพาทว่าภาระการพิสูจน์จะตกแก่ผู้ใดในประเด็นใด ประเด็นข้อพิพาทจึงประกอบด้วยประเด็นในปัญหาข้อเท็จจริง และประเด็นในปัญหาข้อกฎหมาย ในปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งแม้จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อให้ได้ พยานหลักฐาน ที่ดีที่สุด แต่ก็คงมีความผิดพลาดเกิดขึ้นได้เสมอ ประเด็นข้อพิพาทมีปัญหาที่เกี่ยวข้อง 2 ประการ คือ

ปัญหาข้อกฎหมาย คือ ปัญหาซึ่งศาลวินิจฉัยได้เองโดยไม่ต้องฟังพยานหลักฐาน ซึ่งอาจเป็นการตีความตัวบทกฎหมาย การแปลคำฟ้องคำให้การว่าเคลือบคลุมหรือไม่ เมื่อฟังข้อเท็จจริงยุติแล้ว จึงนำข้อเท็จจริงไปวินิจฉัยปรับกับตัวบทกฎหมาย¹⁶ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 4223/2531 ศาลฎีกาพิพากษาว่าการหักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาร้อยละ 60 เป็นการชอบหรือไม่ เป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้โจทก์จะมีได้ยกปัญหานี้ขึ้นว่ากล่าวในศาลชั้นต้น โจทก์ก็มีสิทธิยกขึ้นอ้างในชั้นอุทธรณ์ ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 วรรคสอง และศาลอุทธรณ์ย่อมมีอำนาจวินิจฉัยปัญหาดังกล่าวได้

¹⁶ อุดม เฟื่องฟูง. เล่มเดิม. หน้า 47.

ปัญหาข้อเท็จจริง คือ ปัญหาซึ่งศาลต้องฟังพยานหลักฐาน ก่อนที่จะวินิจฉัยว่า คดีความเป็นอย่างไร หรือควรเชื่อฟังฝ่ายใด¹⁷ หรือเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหา ว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ซึ่งประเด็นเหล่านี้ ศาลจะวินิจฉัยเป็นข้อยุติได้ก็แต่โดยอาศัยการพิสูจน์ยืนยันด้วย พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ต้องอาศัยตัวบทกฎหมาย¹⁸

การใช้ดุลพินิจของศาลเป็นได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงอย่างอื่นด้วย ทั้งนี้ การที่ถือว่าปัญหาการใช้ดุลพินิจเป็นปัญหาข้อเท็จจริงทั้งหมดนั้น นับว่าเป็นข้อผิดพลาดในคดี เพราะการตีความข้อเท็จจริงย่อมแปรเปลี่ยนไปตามสิ่งที่ปรากฏเข้ามา ในคดี ดังนั้น การตีความข้อเท็จจริงที่ผิดพลาดย่อมส่งผลต่อการนำสืบพยานของกลุ่มความ รวมทั้งสิทธิ ในการอุทธรณ์ฎีกาด้วย เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมีบทบัญญัติห้ามอุทธรณ์ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริง ทำให้ข้อกฎหมายบางอย่างซึ่งถูกตีความว่าเป็นปัญหาข้อเท็จจริงไม่ได้รับการ ตรวจสอบโดยศาลสูง¹⁹

การใช้ดุลพินิจสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

ก. ความเหมาะสมในการใช้ดุลพินิจ

ปัญหาเกี่ยวกับความเหมาะสมของการใช้ดุลพินิจนั้นข้อโต้เถียงว่าศาลหรือ เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจเหมาะสมหรือไม่ ข้อพิพาทเกือบทั้งหมดจะมีลักษณะเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ไม่มี ลักษณะเป็นปัญหาข้อกฎหมาย²⁰

ข. ขอบเขต หรือเงื่อนไขในการใช้ดุลพินิจ

เหตุที่อำนาจการใช้ดุลพินิจของศาล และเจ้าหน้าที่ศาลจะมีได้ก็แต่มีกฎหมาย กำหนดให้อำนาจไว้ การโต้เถียงว่าศาลหรือเจ้าหน้าที่นั้นมีอำนาจใช้ดุล พินิจในกรณีพิพาทนั้นได้ หรือไม่ จึงเป็นปัญหาข้อกฎหมายอย่างหนึ่ง เช่น คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 1260/2541 การที่ศาลชั้นต้น สั่งรับบัญชีระบุพยานของโจทก์ทั้งสองภายหลังที่ศาลชั้นต้นชี้สองสถานแล้ว โดยโจทก์ทั้งสองมิได้ แสดงให้เห็นว่ามีเหตุอันสมควร ไม่สามารถยื่นบัญชีระบุพยานก่อนวันชี้สองสถานเป็นการฝ่าฝืน กฎหมายหรือไม่นั้น เป็นปัญหาข้อกฎหมาย

2) ความผิดพลาดในปัญหาข้อกฎหมาย²¹

¹⁷ อุดม เพ็ญฟูง. (2543). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 3 อุทธรณ์และฎีกา. หน้า 47.

¹⁸ อุดม รัฐอมฤต. (2551). คำอธิบายคำหามวลักษณะพยานหลักฐาน. หน้า 49.

¹⁹ ชูพล ประทุมทาน. (2548). การรื้อฟื้นคดีแพ่งขึ้นพิจารณาใหม่. หน้า 19-20.

²⁰ ปัญญา สุทธิบดี. (2544). กฎหมายลักษณะพยาน. หน้า 37.

ปัญหาข้อกฎหมาย เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตีความตัวบทกฎหมาย และการปรับข้อเท็จจริงกับตัวบทกฎหมาย คือ ในเรื่องเกี่ยวกับการตีความหรือแปลความความ ตัวบทถือเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะในอันที่จะวินิจฉัย แปล หรือตีความในตัวบทกฎหมายนั้น ที่ผ่านมาปัญหาข้อกฎหมายส่วนใหญ่เป็นการตีความ ซึ่งศาลเป็นผู้มีความรู้ทางกฎหมายดีอยู่แล้ว ประกอบกับปัญหาข้อกฎหมายไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกา จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ทบทวนในข้อกฎหมายได้หลายครั้งอันมีผลทำให้คดีมีความผิดพลาดน้อยลง และข้อผิดพลาดในปัญหาข้อกฎหมายนี้ไม่เด่นชัดนัก เพราะคำพิพากษาที่ผิดพลาดในข้อกฎหมายเกิดขึ้นหากเป็นศาลล่างจะไม่ได้มีการพิมพ์เผยแพร่ ประชาชนจึงมีโอกาสรับรู้ได้น้อย แต่หากเป็นคำพิพากษาของศาลฎีกา ซึ่งข้อผิดพลาดย่อมหลงเหลืออยู่น้อยแล้ว เพราะได้ผ่านการคัดกรองมาหลายชั้น แต่เมื่อมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นแล้ว มักจะมีได้หยิบยกขึ้นพิมพ์เผยแพร่เช่นกัน

ความผิดพลาดในข้อกฎหมายนี้ ตัวอย่างเช่น เรื่องของการอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 226 (2) บัญญัติให้ต้องมีการโต้แย้งคำสั่งนั้นไว้ก่อนจึงมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ฎีกาได้ และการโต้แย้งนี้อาจทำได้ด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร หรือการยื่นอุทธรณ์ คำสั่งดังกล่าวทันทีที่ถือเป็นการโต้แย้งคำสั่งระหว่างพิจารณาเช่นเดียวกัน เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาแล้วก็มีสิทธิอุทธรณ์ได้ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 5344/2542 ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้งดสืบพยานจำเลยและนัดฟังคำพิพากษา แม้จำเลยจะมีโต้แย้งคำสั่งศาลชั้นต้นที่ให้งดสืบพยานจำเลยต่อศาล แต่การที่จำเลยอุทธรณ์คัดค้านคำสั่งของศาลชั้นต้นดังกล่าวไว้ และเมื่อศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์จำเลยก็ได้ยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นดังกล่าวอีกนั้น ถือได้ว่าจำเลยได้โต้แย้งคำสั่งของศาลชั้นต้นที่ให้งดสืบพยานจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 226 (2) แล้ว จำเลยจึงมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งงดสืบพยานของศาลชั้นต้นได้

แต่มีบางกรณีที่น่าจะเป็นความผิดพลาดในข้อกฎหมายได้ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 6747/2545 จำเลยที่ 2 ยื่นคำให้การและฟ้องแย้ง ศาลชั้นต้นสั่งรับคำให้การ และฟ้องแย้งเป็นคดีมีทุนทรัพย์จึงให้จำเลยที่ 2 จ่ายค่าขึ้นศาลเพิ่มภายใน 3 วัน หากไม่เสียให้ถือว่าทิ้งฟ้องแย้ง จำเลยที่ 2 อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว ศาลชั้นต้นสั่งว่าเป็นอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณา ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 226 จึงสั่งไม่รับอุทธรณ์ ซึ่งจำเลยมิได้ใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์ดังกล่าวภายในเวลา 15 วัน นับแต่วันที่ได้มีคำสั่งตาม

²¹ ชูพล ประทุมทาน. เล่มเดิม. หน้า 25-26.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 234 ดังนั้น คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่รับอุทธรณ์ของจำเลยที่ 2 จึงเป็นที่สุด จำเลยที่ 2 ไม่มีสิทธิจะยกขึ้นเป็นข้ออุทธรณ์ภายหลังเมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาได้อีก การที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยอุทธรณ์ของจำเลยที่ 2 มานั้นจึงไม่ชอบและถือว่าเป็นข้อที่มีได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลล่างทั้งสองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 วรรคหนึ่ง

ส่วนในต่างประเทศความผิดพลาดในข้อกฎหมายเป็นที่ยอมรับ และเปิดโอกาสให้มีการแก้ไขได้อย่างกว้าง เช่น การใช้ดุลพินิจขัดต่อกฎหมาย ดังเช่นคดี Van Water & Roger, Inc. et al ข้อเท็จจริงมีว่า ประชาชน 400 คน เป็นโจทก์ฟ้องบริษัท Park-Hannifin Corporation เป็นจำเลยว่าการบวนการผลิตของบริษัทจำเลยทำให้โจทก์ทั้ง 400 คนได้รับสารพิษอันเป็นอันตรายต่อสุขภาพ จำเลยให้การว่าต่อสู้ประเด็นหนึ่งว่าโจทก์ไม่ยอมเปิดเผยชื่อหมอและวันที่โจทก์ได้เข้ารับการรักษา โดยในคดีนี้มีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมากเฉพาะการสืบสวนต้องใช้เวลาหลายปี ศาลจึงมีคำสั่งก่อนพิจารณาว่า (1) ให้แบ่งโจทก์ออกเป็นกลุ่มจำนวน 20 กลุ่มตามสภาพคำฟ้องของโจทก์แต่ละคน (2) ให้เพิ่มเติมกลุ่มโจทก์อีกตามจำนวนโจทก์ที่คิดว่าข้อกล่าวหาของตนไม่เหมือนข้อกล่าวหาของโจทก์อื่น (3) ปฏิเสธที่จะรับฟังคำให้การจำเลยเกี่ยวกับการตรวจรักษาอาการที่ได้รับสารพิษของโจทก์ ต่อมาจำเลยยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนคำสั่งก่อนการพิจารณา ศาลสูงสุดสหรัฐเทศฯมีคำสั่งว่า (1) คำสั่งของศาลที่ให้แบ่งกลุ่มโจทก์ออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ นั้นเป็นดุลพินิจเพื่อความสะดวกในการพิจารณาเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย (2) การใช้ดุลพินิจไม่รับฟังข้อต่อสู้ของจำเลยเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลของโจทก์ให้สิ้นกระบวนการความเสียก่อนเป็นการไม่ชอบ เพราะอำนาจของแพทย์ที่ทำการตรวจรักษาในคดีเช่นนี้เป็นประเด็นสำคัญในคดีเพื่อยืนยันว่าอาการป่วยมาจากการได้รับสารพิษจริง ศาลไม่มีอำนาจใช้ดุลพินิจไม่รับคำให้การของจำเลยในประเด็นดังกล่าวได้

3) ความผิดพลาดของคำพิพากษาอันเกิดจากการรับฟังพยานหลักฐาน

เมื่อมีคดีมาสู่ศาล ศาลมีหน้าที่ในการวินิจฉัยว่าจำเลยที่ถูกฟ้องนั้นเป็นผู้กระทำ ความผิดตามฟ้องหรือไม่เพียงใดแล้ว ก็จำเป็นต้องมีการสืบพยานหลักฐาน ซึ่งศาลเองเป็นผู้มีหน้าที่ในการควบคุมดูแล ให้กระบวนการสืบพยานหลักฐานให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ในการสืบพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาคดีโดยเฉพาะในศาลชั้นต้นนั้น ศาลเอง อาจเป็นผู้ก่อให้เกิดการสืบพยานหลักฐานที่ผิดระเบียบได้²² การที่จะให้มีพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนความของศาล เพื่อศาลจะได้รับฟังและใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานว่า ควรให้ฝ่ายใดชนะคดี คู่ความจะนำสิ่งที่มีได้อย่าง

²² สุกัล อ่ำยะสุจริต. (2549). การเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบในคดีอาญา: ศึกษาเฉพาะกรณีการสืบพยานหลักฐานในศาลชั้นต้น. หน้า 53.

ถึงในบัญชีระบุพยาน มาใช้กล่าวอ้างไม่ได้ และ ศาลก็จะไม่รับฟังเป็นพยานในคดีเพื่อ วินิจฉัยให้ได้ ในการนำพยานหลักฐานมาสืบ พยานหลักฐานนั้นจะต้องเป็นพยานหลักฐานที่ไม่ต้องห้ามรับฟัง โดยกฎหมาย และจะต้องดำเนินการตามระเบียบที่ กฎหมายกำหนดไว้ให้ต้องปฏิบัติ ซึ่งหากมิได้ กระทำตามอาจมีผลทำให้ศาลไม่ยอมรับฟังพยานเช่นว่านั้นได้ แม้พยานหลักฐานจะมีน้ำหนัก เพียงไรหรือมีคุณค่าในการพิสูจน์ความจริงสูง และเป็นพยานที่น่าเชื่อถือ พยานหลักฐานเป็นสิ่ง สำคัญในการพิจารณาว่าใครจะชนะหรือแพ้ ซึ่งในการพิจารณาพยานหลักฐานในคดีแพ่งนั้นจะอาศัย การชั่งน้ำหนัก ว่าพยานหลักฐานของฝ่ายใดมีความน่าเชื่อถือมากกว่ากัน แต่ถ้านำมาสู่ศาลโดยมิได้ ปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบแล้ว พยานหลักฐานย่อมต้องห้ามมิให้รับฟัง²³

ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 288/2513 โจทก์มิได้ระบุอ้างเอกสารสัญญาคู่เป็นพยานไว้ แต่ ได้ส่งต้นฉบับสัญญาคู่ต่อศาลในการพิจารณา ศาลชั้นต้นสั่งรับไว้เป็นเอกสารในสำนวน ดังนี้ เป็น การไม่ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการอ้างและยื่นหรือส่งเอกสาร เป็น การพิจารณาผิดระเบียบ จำเลยอาจยกขึ้นคัดค้านได้ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 แต่ต้องร้องคัดค้านเสียก่อน 8 วันนับแต่ได้ทราบเรื่องผิดระเบียบและก่อนที่จะมี คำพิพากษา แต่จำเลยเพียงยกขึ้นคัดค้านในชั้นอุทธรณ์ฎีกาย่อมไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6624/2550 พระราชบัญญัติ ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของ สถาบันการเงินฯ มาตรา 4 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจากผู้กู้ยืมหรือคิดให้ผู้ที่กู้ยืม หรือคิดให้ผู้ที่กู้ยืมให้สูงกว่าอัตราร้อยละสิบห้าต่อปีได้ และตามมาตรา 6 เมื่อรัฐมนตรีกำหนด อัตราดอกเบี้ยตามมาตรา 4 แล้ว มิให้นำมาตรา 654 แห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้ บังคับแก่การคิดดอกเบี้ยของสถาบันการเงินที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 4 โจทก์เป็นธนาคาร พาณิชย์จึงเป็นสถาบันการเงินตามความในมาตรา 3 (2) แห่งพระราชบัญญัติ ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม ของสถาบันการเงินฯ ข้อเท็จจริงที่ว่าโจทก์เป็นสถาบันการเงินที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง กำหนดอัตราดอกเบี้ยให้โจทก์เรียกจากผู้กู้ยืมได้เกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปีหรือไม่ จึงเป็น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทโดยตรง ประกาศกระทรวงการคลังเรื่องอัตราดอกเบี้ยที่ สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืมฯ ที่ให้โจทก์คิดดอกเบี้ยได้ในอัตราที่เกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี จึงเป็นพยานหลักฐานอันสำคัญซึ่งเกี่ยวกับประเด็นข้อสำคัญในคดีที่โจทก์จะต้องนำสืบ การ ที่พยานโจทก์เบิกความว่า การคิดดอกเบี้ยและการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยตามสัญญากู้ยืมและ

²³ แหล่งเดิม. หน้า 25.

สัญญาจ้างของที่โจทก์ฟ้องเป็นไปตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยและประกาศธนาคาร
 โจทก์ โดยอ้างส่งประกาศกระทรวงการคลังเรื่องอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จาก
 ผู้กู้ยืมฯ แนบท้ายประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยมาด้วย ถือได้ว่าโจทก์ได้นำสืบถึงประกาศ
 กระทรวงการ คลังดังกล่าวแล้ว แม้โจทก์จะมีได้ระบุอ้างประกาศกระทรวงการคลังดังกล่าวใน
 บัญชีระบุพยานอันเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติ มาตรา 88 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
 แพ่งก็ตาม แต่ประกาศดังกล่าวเป็นเอกสารทางราชการที่จำเลยและประชาชนโดยทั่วไปสามารถ
 ตรวจสอบถึงความมีอยู่และถูกต้องแท้จริงได้โดยไม่เป็นการยากลำบาก โจทก์อ้างส่งเอกสาร
 ดังกล่าวในระหว่างสืบพยานโจทก์ เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จสิ้นศาลชั้นต้นก็ได้เลื่อนไปนัด
 สืบพยานจำเลย จำเลยมีโอกาสตรวจสอบเอกสารและถามค้านพยานโจทก์ตลอดจนนำ
 พยานหลักฐานมานำสืบหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ได้ จำเลยจึงมิได้เสียเปรียบในการต่อสู้คดี
 ครั้งถึงวันนัดสืบพยานจำเลย จำเลยแถลงไม่ติดใจสืบพยาน ดังนี้ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม
 ศาลมีอำนาจรับฟังประกาศกระทรวงการคลังดังกล่าวได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
 แพ่ง มาตรา 87 เมื่อจำเลยมิได้คัดค้านถึงความมีอยู่และความถูกต้องของประกาศกระทรวงการคลัง
 ดังกล่าว ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้ประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ย
 ที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืมตามมาตรา 4 แล้ว โจทก์เป็นสถาบันการเงินที่รัฐมนตรี
 กำหนดตามประกาศกระทรวงการคลังดังกล่าว จึงไม่อาจนำมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง
 และพาณิชย์มาใช้บังคับแก่การคิดดอกเบี้ยของโจทก์ได้ โจทก์จึงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยได้เกินกว่าอัตรา
 ร้อยละ 15 ต่อปี

(2) กระบวนพิจารณาของศาลที่ส่งผลต่อคดีโดยอ้อม

กระบวนพิจารณาของศาลที่ส่งผลต่อคดีโดยอ้อม คือ กระบวนพิจารณาของศาลที่
 เป็นมาตรการในการขับเคลื่อนให้คดีใดคดีหนึ่งนั้นสามารถดำเนินต่อไปได้ตามปกติ กระบวน
 พิจารณาโดยอ้อมมีหลายอย่าง เช่น คำสั่งเกี่ยวกับการกำหนดวันพิจารณา การออกหมายเรียก การ
 กำหนดระยะเวลา เป็นต้น ดังนั้น ศาล จึงอาจเป็นผู้กระทำความผิดอันทำให้เกิดความผิดพลาดได้
 เช่นเดียวกับคู่ ความ ในบางประเทศกำหนดให้การดำเนินกระบวนพิจารณาที่ผิดพลาดเป็นเรื่อง
 สำคัญ ที่จะขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ เช่น การที่คู่ความไม่สามารถดำเนินคดีด้วยตนเอง ไม่มีผู้แทน
 ที่เหมาะสมดำเนินคดีแทน หรือการพิพากษาไม่ครบตามคำขอหรือเกินคำขอ เป็นต้น²⁴

²⁴ ไกรพันธุ์ พรหมานุกูล. (2547). การแก้ไขคำพิพากษาที่ผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย ตามมาตรา
 143 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. หน้า 34.

2.2.2 กระบวนพิจารณาของคู่ความ

กระบวนพิจารณาของคู่ความนี้มีได้ขึ้นอยู่กับแสดงเจตนาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กระบวนพิจารณาของคู่ความไม่อาจบอกล้างได้ และจะมีเงื่อนไขใด ๆ ก็ไม่ได้ เพราะกระบวนพิจารณาต้องการความแน่นอน ซึ่งในส่วนนี้ความสมบูรณ์ต้องขึ้นอยู่กับความสามารถในการดำเนินคดี และการมอบอำนาจเต็มในการดำเนินคดี ทั้งนี้ เนื่องจากการฟ้องร้องคดีเป็นไปตามหลักความประสงค์ของคู่ความ²⁵ (Principle of party disposition) โดยศาลจะถูกจำกัดกรอบในการพิจารณาเฉพาะสิ่งที่คู่ความนำเสนอต่อศาลโดยวิธีการนำสืบพยานหลักฐาน เช่น

(1) การยื่นคำฟ้องต่อศาล

การยื่นฟ้องต่อศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดไว้ให้ยื่นฟ้องต่อศาลที่มูลคดีเกิดหรือต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในศาล และกำหนดให้ศาลมีอำนาจหน้าที่ตรวจคำฟ้องที่ยื่นต่อศาลนั้นด้วย ทั้งนี้ ในเรื่องเขตอำนาจศาลเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย แม้การตรวจเรื่องเขตอำนาจศาลเป็นหน้าที่ของศาล แต่การยื่นฟ้องมาเป็นเรื่องที่เกิดจากการกระทำของคู่ความที่ได้เสนอคดีต่อศาล มาแต่ต้นด้วย จึงนับได้ว่าเป็นการดำเนินกระบวนพิจารณาของคู่ความ

(2) การสืบพยานหลักฐานที่ผิดระเบียบ

แม้คู่ความจะเป็นผู้นำพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนเอง อันเป็นไปตามหลักความประสงค์ของคู่ความ แต่เพื่อให้เป็นไปโดยเรียบร้อย จำต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นเพื่อป้องกันความไม่สุจริต และเพื่อป้องกันการจู่โจมพยานโดย มีการกำหนดให้ยื่นบัญชีระบุพยานขึ้นเพื่อให้คู่ความทั้งสองฝ่ายต้องปฏิบัติตาม ถ้าฝ่าฝืนก็จะถือว่า การดำเนินการสืบพยานดังกล่าวเป็นการไม่ถูกต้อง

2.2.3 ผลของคำพิพากษาที่เกิดจากการพิจารณาที่ไม่ชอบ

ความผิดพลาดของคำพิพากษานั้นเกิดจากกระบวนพิจารณาที่ไม่ชอบ มีได้ด้วยกันหลายอย่าง เช่น เกิดจาก การรับฟังพยานหลักฐานที่ไม่ชอบ ซึ่งในการดำเนินคดีแพ่งบางครั้งต้องมีความยืดหยุ่นจึงอาจเกิดความไม่เป็นธรรม หรือ มีความผิดพลาดเกิดขึ้นได้ เนื่องจากกระบวนพิจารณา

²⁵ Mauro CAPELLETETTI. (1989). *The Judicial Process in Comparative Perspective*. pp. 239-240.

ความแฟงมีหลักความประสงค์ของคู่ความ (Principle of party disposition) ทำให้การรับฟังพยานหลักฐานต่างๆ ถูกจำกัดโดยอาจทำให้คู่ความนำเสนอพยานหลักฐานที่เป็นเท็จต่อศาลได้ และรวมถึงความไม่เป็นกลางของผู้พิพากษา อันทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวนั้นเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ไม่ชอบ เมื่อกระบวนการพิจารณานั้นมีความบกพร่อง ย่อมทำให้กระบวนการพิจารณานั้นเป็นโมฆะ²⁶ อันส่งผลกระทบต่อคำพิพากษาทำให้คำพิพากษานั้นไม่มีผลบังคับ

ตัวอย่างพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความไม่ เป็นกลางของกระบวนการพิจารณานั้นทำให้เห็นได้ว่าศาลได้ก้าวล่วงต่อความเป็นกลางในคดี เช่น ในคดี Taylor V. Lawrence ซึ่งได้กล่าวไว้แล้ว หรือในคดี Little V. Kern Country Superior Court เป็นกรณีที่ถูกความถูกต้องความทางเพศระหว่างตุลาการ มั่ง และศาลได้มีคำสั่งยกเลิกการคุ้มครองประพฤติกฎความเพราะเหตุผิดเงื่อนไขคุ้มครองประพฤติ โดยทนายความได้ยื่นคำร้องคัดค้านผู้พิพากษาถึงสามครั้ง และทนายความผู้นั้นถูกดำเนินคดีฐานละเมิดอำนาจศาลโดยผู้พิพากษาคนหนึ่งได้สั่งให้พิจารณาคดีในข้อหาละเมิดอำนาจศาลโดยรวบรัดโดยมิได้ถามองค์คณะก่อน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีดังกล่าวจึงขาดความเป็นกลาง ทำให้เห็นได้ว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ขาดความเป็นกลางนั้นส่งผลกระทบต่อคำพิพากษาที่ทำให้คำพิพากษามีความผิดพลาด ไม่มีผลบังคับ

คำพิพากษาที่ผิดพลาด (Judgment by Default) นั้นตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นเหตุอย่างหนึ่งที่จะเพิกถอนคำพิพากษาตาม Federal Rule 55 (c)²⁷ โดยต้องมีเหตุผลอันสมควรและอยู่ภายใต้ Federal Rule 60 (b)²⁸ ที่จะขอเพิกถอนคำพิพากษานั้น

²⁶ กลมชัย รัตนสกวาศ์. (2544). หลักกฎหมายปกครองเยอรมัน. หน้า 96.

²⁷ Federal Rule 55. Default; Default Judgment

(c) Setting Aside a Default or a Default Judgment.

The court may set aside an entry of default for good cause, and it may set aside a default judgment under Rule 60(b).

²⁸ Federal Rule 60. Relief from Judgment or Order

(b) Grounds for Relief from a Final Judgment, Order, or Proceeding.

On motion and just terms, the court may relieve a party or its legal representative from a final judgment, order, or proceeding for the following reasons:

(1) mistake, inadvertence, surprise, or excusable neglect;

(2) newly discovered evidence that, with reasonable diligence, could not have been discovered in time to move for a new trial under Rule 59(b);

2.3 คำพิพากษาที่ผิดพลาด²⁹

กรณีคำพิพากษาผิดพลาดเพราะ ไม่มีผลบังคับ (Void judgment) นั้นตามกฎหมายไทย ยังไม่เคยมีปรากฏ แต่มีคำว่า โฆษณา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 ซึ่งพอเทียบเคียงได้ หมายถึง “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามโดยชัดแจ้งโดยกฎหมายเป็นการพันวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโฆษณา” ดังนั้น ความเป็นโฆษณา คือ ความเสียหายที่ไม่มีผลตามกฎหมายที่จะบังคับกันได้³⁰ ตามมาตรานี้ความเป็นโฆษณาอาจเกิดขึ้นจากวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามโดยกฎหมาย วัตถุประสงค์เป็นการพันวิสัย วัตถุประสงค์เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ในขั้นนี้จะขอกล่าวถึงหลักเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

นักกฎหมายหลายท่านได้อธิบายหลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนไว้ ดังนี้

ศาสตราจารย์จิต เศรษฐบุตร ได้อธิบายว่า การที่จะให้ได้คำจำกัดความว่า ความสงบเรียบร้อยของประชาชนมีความหมายอย่างไรนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก และคิดว่าคงไม่มีผู้ใดสามารถให้คำจำกัดความได้อย่างสมบูรณ์ แต่จะกล่าวถึงแต่เพียงวัตถุประสงค์ของคำดังกล่าวนี้ อาจพูดได้ว่า ความสงบเรียบร้อยของประชาชนมีความมุ่งหมายที่จะยกขึ้นมาใช้ในกรณีผลประโยชน์ของส่วนรวมขัดกับผลประโยชน์ของส่วนตัว ผลประโยชน์ส่วนรวมย่อมมีความสำคัญกว่า และเนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองผลประโยชน์ของสังคม ดังนั้น กรณีจะแสดงเจตนาเป็นอย่างอื่น ยกเลิกไม่นำบทบัญญัตินั้นมาใช้บังคับไม่ได้ โดยสรุปความสงบเรียบร้อยของประชาชนจึงหมายถึงประโยชน์โดยทั่วไปของประเทศชาติและสังคม³¹

---

(3) fraud (whether previously called intrinsic or extrinsic), misrepresentation, or misconduct by an opposing party;

(4) the judgment is void;

(5) the judgment has been satisfied, released, or discharged; it is based on an earlier judgment that has been reversed or vacated; or applying it prospectively is no longer equitable; or

(6) any other reason that justifies relief.

²⁹ **Black's Law Dictionary.** (Sixth Edition). p. 1574.

³⁰ อัครวิทย์ สุมาวงศ์. (2550). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรม สัญญา. หน้า 140.

³¹ จิต เศรษฐบุตร. (2512). คำอธิบายกฎหมายนิติกรรมและหนี้ เล่ม 1. หน้า 21.

อาจารย์เสนีย์ ปราโมช ได้อธิบายว่า อะไรเป็นความสงบเรียบร้อยของประชาชน นั่น
อธิบายว่าเป็นข้อห้ามซึ่งสังคมบังคับแก่เอกชนเป็นการแสดงให้เห็นว่าสังคมยอมอยู่เหนือเอกชน
ทั้งนี้เพื่อสังคมจะได้ดำรงอยู่ได้ และข้อที่ควรจดจำก็คือ ที่ต้องการให้สังคมดำรงอยู่นั้น ก็เพื่อให้
ความคุ้มครองปกป้องรักษาเอกชนซึ่งอยู่ในสังคมนั้นเอง³²

ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ อธิบายว่า ความสงบเรียบร้อยของประชาชนเป็นเรื่อง
ของประโยชน์ทั่วไปของประเทศ ตลอดจนประโยชน์สุขอันสำคัญของสังคมและประชาชน
ส่วนรวม การที่จะวางแนวหลักเกณฑ์ว่าการใดเป็นเรื่องอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของ
ประชาชนเป็นการยาก จึงต้องพิจารณาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายต่าง ๆ ว่าเกี่ยวข้องกับกรณี
หรือไม่³³

อาจารย์อุกฤษ มงคลนาวิน อธิบายว่า ความสงบเรียบร้อยของประชาชนได้แก่นัย
ข้อบังคับแก่บุคคลเพื่อรักษาไว้ให้มั่นคงซึ่งความปลอดภัยและเพื่อรักษาความยุติธรรมให้มีอยู่ใน
ความเกี่ยวพันระหว่างประชาชนและยังกินความตลอดถึงรัฐประศาสนโยบายหรือความปลอดภัยของ
ประเทศและภายในประเทศด้วย³⁴

จากคำอธิบายของท่านอาจารย์ข้างต้น ความสงบเรียบร้อยของประชาชนเป็นหลักที่มุ่ง
คุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวมของสังคม เพื่อให้สังคมดำรงอยู่อย่างสงบสุข หลักการนี้ย่อม
แปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัยในสังคมนั้น การที่คำพิพากษามีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อ
ต่อสังคม อันถือว่าการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างหนึ่ง
เช่นกัน

ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการให้คำจำกัดความของคำว่า คำพิพากษาผิดพลาดเพราะ
ไม่มีผลบังคับ (Void judgment) คือ คำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งขาดคดีนั้นจึงไม่มีผลตามกฎหมาย ความ
ผิดพลาดแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งขาดคดีนี้อาจถูกบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งถูกระทบสิทธิ ยกขึ้น
อ้างได้ คำพิพากษาผิดพลาดเพราะไม่มีผลบังคับนี้จึงอาจเกิดจากศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นเป็น
ผู้ทำให้เกิดความบกพร่อง หรือคู่ความเป็นผู้กระทำ หรือเกิดจากกระบวนการพิจารณาความที่ไม่ชอบ³⁵

³² เสนีย์ ปราโมช. (2509). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 1. หน้า 148.

³³ ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2546). ย่อหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นิติกรรม. หน้า 74.

³⁴ อุกฤษ มงคลนาวิน. (2518). ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน. บทบัญญัติ. เล่ม 32.1. หน้า 14.

³⁵ Black's Law Dictionary. Loc.cit.

คำพิพากษา ผิดพลาดเพราะไม่มีผลบังคับ (Void judgment) นั้นจึงไม่อาจใช้ได้อย่างสมบูรณ์ และไม่มีผลทางกฎหมาย ซึ่งหลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษา (Res Judicata) จะไม่อาจนำมาใช้ได้³⁶ กรณีนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลได้มีคำพิพากษาไว้ถึง สาเหตุที่ทำให้คำพิพากษา ผิดพลาด (void judgment) มีด้วยกันหลายกรณี³⁷ เช่น

- 1) มีข้อบกพร่องในคดี เช่น เรื่องเขตอำนาจศาลเหนือคดี
- 2) มีการกระทำอันเป็นการฉ้อฉล ไม่ว่าจะเป็นการฉ้อฉลในเนื้อหา (intrinsic) เช่น การนำสืบพยานเท็จ เบิกความเท็จ การให้สินบนเจ้าพนักงาน การหลอกลวงคู่ความมิให้มาศาล
- 3) มีการฉ้อฉลศาล (Fraud upon the court) มีลักษณะเป็นการทำให้ศาลเข้าใจผิด (In re Village of Willowbrook, 37 Ill. App. 3d 393(1962))
- 4) ผู้พิพากษาไม่ทำตามกระบวนการพิจารณาที่กฎหมายกำหนด (A judge does not follow statutory procedure) (Armstrong v. Obucino, 300 Ill 140, 143 (1921))
- 5) มีการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมายของผู้พิพากษา (Unlawful activity of a judge, Code of Judicial Conduct.)

6) เมื่อผู้พิพากษาที่พิจารณาได้รับการติดสินบนในคดี
 ดังนั้น จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนั้นถือเป็นการดำเนินคดีที่ขัดต่อกฎหมายโดยศาลเอง หรือคู่ความ อันถือว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ ซึ่งหากได้ดำเนินต่อไปจนศาลมีคำพิพากษา จึงส่งผลทำให้คำพิพากษานั้นผิดพลาดได้

ทั้งนี้ ความทุจริตของผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการ ไม่ว่าจะเป็ศาล หรือคู่ความ ก็ส่งผลให้คำพิพากษานั้น ผิดพลาด ตัวอย่างคดีในต่างประเทศ เช่น คดี Taylor V. Lawrence ศาลอุทธรณ์ ประเทศอังกฤษอนุญาตให้หรือฟื้น คดีขึ้นพิจารณาใหม่ด้วยเพราะเหตุ ศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีได้แนะนำคู่ความว่าศาลได้ใช้บริการของทนายความคนนี้มานาน หลายปีแล้ว แม้จะไม่มีคำคัดค้าน ผู้พิพากษาในขณะนั้นก็ตาม การที่ผู้พิพากษาแนะนำคู่ความดังกล่าวถ้าเกิดขึ้นในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายก็น่าจะถือว่าเป็นกระบวนการพิจารณาที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือการฉ้อฉล อันเกิดจากศาล (fraud) เช่น การจ้างให้มาเป็นพยานให้ การเท็จในศาล (United State of American V.

³⁶ American law and Legal information. (2003-2007). Retrieved July 10 2009. from <http://law.jrank.org/pages/11151/Void.html/>

³⁷ National Associated Services (2003-2007). Retrieved July 10 2007, from http://void-judgments.com/twenty_reasons.html

Tony R.Jake) ในคดีดังกล่าวจึงเกิดหลักขึ้นว่าผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีห้ามมีส่วนร่วมกับคดีที่ตนได้พิจารณานั้น

สำหรับในประเทศไทยก็เคยปรากฏในคำพิพากษาฎีกาที่ 1017/2520 โจทก์ฟ้องว่า โจทก์มอบอำนาจให้จำเลยที่ 1 ตั้งทนายความดำเนินคดีขอให้ศาลพิพากษาแสดงว่ากรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของโจทก์ จำเลยที่ 1 กลับไปกรอกข้อความว่าเป็นว่าโจทก์มอบอำนาจให้จำเลยที่ 2 ถึงที่ 4 ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันด้วยเจตนาถือโกงโจทก์โดยทุจริต เป็นการละเมิดสิทธิของโจทก์ ขอให้พิพากษาเพิกถอนสัญญาประนีประนอมยอมความและคำพิพากษตามยอมในคดีดังกล่าว ดังนี้ กรณีเป็นเรื่องที่โจทก์อ้างว่าจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นตัวแทนกระทำการโดยปราศจากอำนาจหรือทำนอกเหนือขอบอำนาจ ทำให้โจทก์เสียหายและจำเลยทั้งสี่กระทำการละเมิดสิทธิของโจทก์ จึงขอที่จะว่ากล่าวเอาแก่จำเลยตามกฎหมายดังกล่าว จะ มาฟ้องขอให้เพิกถอนสัญญาประนีประนอมยอมความและคำพิพากษตามยอมซึ่งถึงที่สุดแล้วหาได้ไม่ เพราะโจทก์เป็นคู่ความในคดีเดิมนั้น จึงต้องผูกพันตามคำพิพากษาในคดีดังกล่าว ศาลย่อมพิพากษายกฟ้องคดีนี้ได้โดยไม่ได้ตัดสิทธิโจทก์ที่จะนำคดีมาฟ้อง เป็นคดีใหม่ จากคำพิพากษาฎีกานี้ ผู้เขียนเห็นว่าศาลไม่ยอมให้เพิกถอนคำพิพากษาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้

ตัวอย่างกรณีที่ถือว่าคำพิพากษาขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

กรณีความทุจริตของผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการ

ความทุจริตของผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการไม่ว่าจะเกิดจากศาลหรือจากคู่ความ ถือว่าเป็นข้อผิดพลาดจากเหตุที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างหนึ่งซึ่งต้องมีการเพิกถอนแก้ไข เช่น คดี Taylor V.Lawrence ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

กรณีที่มีการแสดงให้เห็น ถึงความไม่เป็นกลาง ของกระบวนการพิจารณา เช่น การที่ศาลแนะนำว่าศาลได้ใช้บริการของทนายความคนนี้ ในคดี Taylor V.Lawrence หรือในคดี Little v. Kern Country Superior Court (9th cir 2002) ข้อเท็จจริง มีอยู่ว่า Kevin G. Little เป็นทนายความฟ้องคดีสิทธิมนุษยชน ซึ่งถูกความถูกต้องตรวจสอบทางแพระระหว่างคุมขัง ในระหว่างพิจารณาผู้พิพากษา Romero I. Moench ได้มีคำสั่งยกเลิกการคุมประพฤติคุกคามของนาย Little เพราะผิดเงื่อนไขคุมประพฤติ นาย Little จึงได้ยื่นคัดค้านผู้พิพากษา Moench ครั้งแรกศาลมีคำสั่งปฏิเสธ นาย Little จึงได้ยื่นคัดค้านผู้พิพากษาเป็นครั้งที่สอง โดยกล่าวหาว่าผู้พิพากษา Moench น่าสงสัย ผู้พิพากษา Moench ยกคำร้องอีก นาย Little จึงยื่นคัดค้านผู้พิพากษาครั้งที่สาม และถูกดำเนินคดีฐานละเมิดอำนาจศาล ซึ่งในการดำเนินคดีฐานละเมิดอำนาจศาลผู้พิพากษา Moench ได้เป็นองค์คณะร่วมอยู่

ด้วย และเป็นคนสั่งพิจารณาโดนรวบรัด โดยมีได้ถามผู้พิพากษาอื่นที่เป็นองค์คณะอยู่ด้วย ศาลสูงจึงมีคำสั่งยกเลิกการพิจารณาข้อหาละเมิดอำนาจศาลโดยให้เหตุผลว่า การที่ผู้พิพากษา Moench ซึ่งถูกคัดค้านยังอยู่ในกระบวนการพิจารณาตัดสิน และมีคำสั่งให้พิพากษาคดีโดยรวบรัดโดยไม่ได้ถามองค์คณะก่อน เป็นการปฏิเสธสิทธิของจำเลยที่จะ ได้รับการพิจารณา (Right to be heard) คดีดังกล่าวจึงขาดความเป็นกลาง (Impartial by summary adjudication against the nature of personal attack)

กรณีคำพิพากษาที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย นั้น มีความหมายกว้างอย่างมาก คำพิพากษาใดที่เกิดขึ้นไม่ชอบ ไม่ว่าจะเกิดจากมีความผิดพลาดทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย หรือกระบวนการพิจารณาที่ไม่ชอบแล้วล้วนอยู่ในความหมายของสิ่งที่เรียกว่าขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนทั้งสิ้น เนื่องจากคำพิพากษานั้นมีความศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ การของคู่ความที่ต้องปฏิบัติตาม การที่จะกำหนดว่าคำพิพากษาอย่างใด ผิดพลาด หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยจึงควรกำหนดไว้อย่างแคบเพื่อมิให้หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาถูกกระทบกระเทือนมากจนเกินจำเป็นอันส่งผลต่อความน่าเชื่อถือ

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าโดย หลักคำพิพากษามีผลสมบูรณ์ ไม่มีความผิดพลาด (erroneous) แต่คำพิพากษาที่ผิดพลาดนั้นจะถูกจำกัดไว้บางกรณี เช่น ศาลที่รับพิจารณานั้น ไม่มีเขตอำนาจศาลเหนือคดีนั้น หรือถ้าการกระทำของศาลขัดกันกับกฎหมาย³⁸ รวมถึงกรณีคำพิพากษาที่ผิดพลาดนั้นเสมือนศาลได้กระทำไปโดยปราศจากอำนาจตามกฎหมาย³⁹ การพิสูจน์ในคดีอาญาได้ว่า พยาน หลักฐานที่ศาลรับฟังเป็นเอกสารปลอม คำเบิกความและเอกสารเท็จ ถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ โดยกฎหมายของสหรัฐอเมริกาถือเป็น เป็นเหตุให้ คำพิพากษานั้น ผิดพลาดอาจเพิกถอนคำพิพากษาดังกล่าวได้ตาม Federal Rule 55 (c)⁴⁰

ผู้เขียนเห็นว่าในกฎหมายไทยมาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าว นั้น มิได้นำไปใช้ในเรื่องคำพิพากษาผิดพลาดได้ เพราะมาตราดังกล่าวใช้กับเรื่องการแสดง

³⁸ LSNV has offices throughout Northern Virginia. (2010). Retrieved September 15 2010, from <http://www.lsnv.org/Vignettes/Void>

³⁹ Robert J. Owen and Anthony v. Amodio. *Corpus juris secundum volume 49*. pp. 568

⁴⁰ Rule 55. Default; Default Judgment

(c) Setting Aside a Default or a Default Judgment.

The court may set aside an entry of default for good cause, and it may set aside a default judgment under Rule 60(b).

เจตนาในส่วนของนิติกรรมสัญญาซึ่งคำพิพากษามีใช้นิติกรรมสัญญา และมาตรา 150 ดังกล่าวคงเป็นการอธิบายในส่วนของนิติกรรมสัญญาที่ตกเป็นโมฆะเท่านั้น ไม่อาจนำไปปรับใช้กับกรณีคำพิพากษาที่ผิดพลาดได้

2.4 วิธีการโต้แย้งคำพิพากษา

2.4.1 ความหมายของการโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษา

การโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษา (Attacks on Judicial Decisions) ความหมายของกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาของศาล จะแตกต่างออกไปตามแต่ละระบบกฎหมาย โดยนักกฎหมายของระบบ Civil law เช่น ฝรั่งเศส อิตาลี เยอรมันนี้ จะมีความหมายทั่วไปคือการแก้ไขหรือยกเลิกคำพิพากษาของศาล

ในประเทศ ที่ใช้กฎหมาย ระบบจารีตประเพณี (Common law) การขอให้มีการตรวจสอบคำพิพากษา โดยศาลสูงต่าง ๆ นั้นจะ เรียกว่า การอุทธรณ์ (Appeal) ไม่ว่าจะเป็นการอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลสูงสุด และไม่ว่าการอุทธรณ์นั้นจะเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมาย

หลักการให้บุคคลมีสิทธิที่จะโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษา เป็นหลักการในวิธีพิจารณาความที่สำคัญอย่างหนึ่ง และเป็นสิ่งที่ไม่อาจละทิ้งได้⁴¹

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเป็นการอำนวยความยุติธรรมให้เกิดแก่สังคม มิเพื่อมิให้มีการใช้กำลังบังคับเอาระหว่างประชาชนด้วยกัน ซึ่ง หากไม่มีแล้วเมื่อนั้นย่อมนำความวุ่นวายมาแก่บ้านเมือง ดังนั้น ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการแทนพระมหากษัตริย์จึงเป็นที่พึงของปวงชนเพื่อให้ได้รับความเป็นธรรม ด้วยเหตุนี้เมื่อคำพิพากษาไม่ถูกต้อง ซึ่งเกิดจากความผิดพลาดของศาลเอง เกิดจากการฉ้อฉล หรือมีหลักฐานอย่างอื่นปรากฏในภายหลัง เป็นต้น ความยุติธรรมที่จะได้รับย่อมหมดไป การเพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งขาดคดีจึงมีความจำเป็น

2.4.2 บุคคลที่มีสิทธิโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษา

การโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษา บุคคลที่สามารถโต้แย้งคัดค้านได้ต้องเป็นบุคคลที่ถูกกระทบสิทธิจากคำพิพากษานั้นตามประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223 ดังนั้น บุคคลที่ถูกโต้แย้งสิทธิจึงเป็นคู่ความ หรือบุคคลภายนอกที่ถูกคำพิพากษากระทบสิทธิของตน แม้จะเป็นผู้ชนะ

⁴¹ คณิต ฌ นคร. เล่มเดิม. หน้า 194.

คดีตามคำพิพากษาศาลล่าง ถ้ายังมีประเด็นแห่งคดีบางเรื่องซึ่งศาลชั้นต้นวินิจฉัยไว้ และไม่เป็นที่พอใจหรือกระทบกระเทือน ผู้ชนะคดีย่อมอุทธรณ์โต้แย้งคัดค้านประเด็นข้อนั้นได้⁴²

การเริ่มต้นคดีนี้ ต้องเป็นกรณีที่บุคคลถูกโต้แย้งสิทธิหรือใช้สิทธิทางศาล แต่เมื่อศาลล่างได้มีคำพิพากษาแล้ว การโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาของกลุ่มความจะมีเพียงว่าไม่พอใจเหตุผลของคำพิพากษายังไม่พอเป็นเหตุที่จะมีสิทธิโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาได้ ทั้งนี้ การโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาของศาล กลุ่มความจะมุ่ง คัดค้าน ในส่วนของ คำพิพากษา ที่ตนยังไม่พอใจในผลของคำพิพากษาเท่านั้น หากศาลอุทธรณ์แก้ไขเปลี่ยนแปลงในส่วนนั้นกลุ่มความนั้นก็ยังสามารถอุทธรณ์ได้

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ที่ว่าคำพิพากษาจะไม่ถูกแก้ไขจนทำให้กลุ่มความที่อุทธรณ์เสียประโยชน์นอกจากกลุ่มความฝ่ายตรงข้ามจะโต้แย้งไว้ ซึ่งบางครั้งเรียกหลักเกณฑ์นี้ว่า เป็นหลักห้ามเกี่ยวกับ Reformation in pejus อาจเทียบได้กับเรื่องห้ามศาลพิพากษาเกินอำนาจ ตรงกับวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศไทย มาตรา 142 อย่างไรก็ตามนอกจากกลุ่มความ ในคดีแล้ว บุคคลภายนอกก็อาจคัดค้านโต้แย้งคำพิพากษาได้ หากว่าถูกกระทบสิทธิ ในประเทศ ที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) เช่น ประเทศฝรั่งเศส บุคคลอื่นนอกจากกลุ่มความก็อาจได้รับอนุญาตเข้ามาในคดีได้ แต่ในศาลสูงสุดแล้วไม่อาจเข้ามาได้ ซึ่งบุคคลภายนอกซึ่งได้รับผลกระทบจากคำพิพากษา อาจร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ (Tierce opposition) แต่ในประเทศระบบ จารีตประเพณี (Common law) เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ที่มีใช้กลุ่มความ ในศาลชั้นต้นย่อมไม่สามารถเข้ามาเป็นกลุ่มความในศาลสูงได้ แต่หากบุคคลภายนอกนั้นมีส่วนได้เสียในคดีแล้วก็อาจได้รับอนุญาตให้เข้ามาในคดี ได้ ในกรณีที่ เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งประเทศในระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) ระบบจารีตประเพณี (Common law) และระบบสังคมนิยม แม้ว่ารัฐบาลจะมีได้เป็นกลุ่มความแล้วก็มีสิทธิเข้ามาในคดีได้เพื่อประโยชน์บางประการ ในประเทศสังคมนิยมเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้นที่สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลสูงได้สุดได้ ในประเทศฝรั่งเศสและอิตาลี ศาลสูงสุดที่กลุ่มความในคดีสามารถอุทธรณ์ได้ด้วยตนเองนั้นอัยการอาจร้องขอเข้าร่วมในคดีได้ด้วย ในสหรัฐอเมริกาหากคดีเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ หัวหน้าอัยการมีสิทธิเข้าร่วมการพิจารณาได้ทุกคดีทุกชั้นตอนของการพิจารณา แม้คดีที่ไม่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ เจ้าหน้าที่รัฐก็อาจได้รับอนุญาตให้เข้ามาในคดีในฐานะ เพื่อนศาล (Amici curiae) เพื่อปกป้องผลประโยชน์สาธารณะ⁴³

2.4.3 คำตัดสินของศาลที่สามารถโต้แย้งคัดค้านได้

⁴² พิพัฒน์ จักรางกูร. (2527). คำอธิบายวิธีพิจารณาความแพ่ง. หน้า 359.

⁴³ วรรณชัย บุญบำรุงและคณะ. เล่มเดิม. หน้า 206-208.

คำตัดสินของศาล ที่ถูกโต้แย้งคัดค้านได้ ได้แก่ ส่วนเนื้อหา คำสั่งของศาลเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาซึ่งรวมถึงคำสั่งระหว่างพิจารณา แต่มีบางเรื่องที่ไม่สามารถโต้แย้งคัดค้านได้โดยมีกฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นที่สุด

คำพิพากษาที่เกิดจากความผิดพลาดอาจผิดพลาดได้ในตัวของมันเอง (Error in iudicando) กล่าวคือ อาจเกิดจากการวินิจฉัยเนื้อหาสาระผิดพลาด หรือเนื่องจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ (Error in procedendo) โดยในกรณีหลังนั้นคู่ความจะอุทธรณ์ได้ในกรณีที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดพลาดนั้นมีผลทำให้คำตัดสินของศาลไม่เป็นธรรมหรือผิดพลาด ส่วนกรณีแรกเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่ถูกต้องหรือการพิจารณาข้อเท็จจริงผิดพลาด โดยศาลอาจตีความหรือบังคับใช้กฎหมายที่เป็นสาระของคดีหรือกฎเกณฑ์ของกระบวนการพิจารณาโดยไม่ถูกต้องในการพิจารณาข้อเท็จจริงที่ผิดพลาดไปนั้นเป็นผลมาจากการวินิจฉัยข้อเท็จจริงผิด ในการดำเนินการสืบพยาน หากปรับบทกฎหมายไม่ถูกต้อง ทำให้อาจส่งผลคำพิพากษาผิดพลาดไป⁴⁴

2.4.4 การจำกัดเวลาในการโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษา

การโต้แย้งคำพิพากษาเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาคดีเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้น การบังคับใช้สิทธิของคู่ความยังไม่เกิดขึ้นจนกว่าคำพิพากษาจะเป็นที่สุด การโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษหากปล่อย ระยะเวลาเนิ่นนานจนเกินไป หรือเร่งรัดจนเกินไป ย่อมไม่สมควร ดังนั้นระยะเวลาของการโต้แย้งสิทธิจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดการให้มีความเหมาะสม ในประเทศระบบจารีตประเพณี (Common law) ได้กำหนดระยะเวลาในการโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาไว้สามสิบวัน⁴⁵ คล้ายคลึงกับของประเทศไทย โดยเห็นว่าเป็นระยะเวลาที่เหมาะสม ในประเทศแถบอเมริกาใต้และระบบสังคมนิยมกำหนดเวลาการโต้แย้งไว้สั้นกว่า โดยระบบสังคมนิยมกำหนดไว้เพียงสองสัปดาห์

2.5 รูปแบบการเพิกถอนคำพิพากษา

คำพิพากษาเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการสรุปข้อกฎหมายที่มีต่อประเด็นในคดี และการปรับข้อเท็จจริงในคำคู่ความนั้น ซึ่งได้มาจากพยานหลักฐานต่าง ๆ ในคดีเข้ากับบทบัญญัติของกฎหมาย⁴⁶

⁴⁴ แหล่งเดิม. หน้า 206-208.

⁴⁵ JackH. Friedenthal, mary Kay Kane, Arthur R. Miller. **Civil procedure**. (third Edition). pp. 600-604.

⁴⁶ American Jurisprudence. (1969). **Judgment vol 47**. pp. 313-314.

โดยหลักคำพิพากษานั้นจะผูกพันคู่ความตามหลัก ความศักดิ์สิทธิ์แห่ง คำพิพากษา แต่ภายใต้สิทธิที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาแล้ว หลักการดังกล่าวย่อมถูกผ่อนคลายลงจึงให้สิทธิคู่ความอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาได้

ในบางกรณีที่ไม่อาจอุทธรณ์ได้เพราะต้องห้ามอุทธรณ์เนื่องด้วยทุนทรัพย์ การเพิกถอนคำพิพากษาเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความเป็นธรรมได้ แต่จะถูกจำกัดไว้ในสำหรับบางกรณีเท่านั้น โดยการเพิกถอนคำพิพากษาจะถูกนำมาใช้เฉพาะในส่วนของบทสรุปของการพิจารณา หรือเรียกว่าคำพิพากษา หรืออาจให้มีการพิจารณาคดีนั้นใหม่ก็ได้ ทั้งนี้ ความผิดพลาดของคำพิพากษาในแต่ละกรณีศาลจะ ยังไม่มีคำสั่งให้เพิกถอนคำพิพากษานั้นจนกว่า จะแสดงให้เห็นถึงความผิดพลาดนั้นได้ ทัศนคติของศาล เกี่ยวกับการเพิกถอนคำพิพากษาจะมีทัศนคติที่ใกล้เคียงกันกับการขอพิจารณาคดีใหม่⁴⁷ โดยการพิจารณาคดีใหม่เป็นกรณีที่ค้นพบพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งเป็นการรื้อฟื้นคดี แต่การเพิกถอนคำพิพากษาเป็นเรื่องที่มีการผิดพลาดในคำพิพากษา

ในการเพิกถอนคำพิพากษาโดยทั่วไปจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร ศาลมีอำนาจอย่างกว้างขวางในการดำเนินการต่าง ๆ รวมทั้งมีคำพิพากษาใหม่แทนคำพิพากษาเดิมด้วย

2.5.1 การอุทธรณ์ฎีกา

การอุทธรณ์ฎีกาเป็นการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลชั้นต้นว่าไม่ถูกต้องอันเป็นสิทธิตามกฎหมายอย่างหนึ่งที่เป็น การ กระทำต่อศาลสูงเพื่อให้มีการแก้ไข หรือยกเลิกคำพิพากษา จากลักษณะดังกล่าวการอุทธรณ์ฎีกาเป็นกระบวนการที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาโดยศาลที่มีลำดับสูงกว่า และส่งผลให้สภาพเด็ดขาดทางกฎหมาย หรือความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษานั้นต้องยืดเวลาออกไป⁴⁸

การใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาต่อศาลสูงนั้นเป็น เป็นการตรวจสอบคำพิพากษาของศาลล่าง โดยคู่ความผู้ได้รับความเสียหายจะต้องโต้แย้งคำพิพากษาของศาลล่างต่อศาลสูง ซึ่งในการตรวจสอบคำพิพากษาคั้งแรกนั้นจะเป็นการตรวจสอบโดยศาลอุทธรณ์ ในประเทศ ระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) การตรวจสอบของศาลอุทธรณ์จะคล้ายคลึงกับการพิจารณาของศาลชั้นต้น คือสามารถมี การสืบพยานกันใหม่ได้แต่ในประเทศ ระบบจารีตประเพณี (Common law) แล้ว การดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์จะตรวจสอบรายงานกระบวนการพิจารณาที่ได้มีการบันทึกในศาลชั้นต้น ระบบการตรวจสอบโดยศาลสูงของระบบ ประมวลกฎหมาย (Civil law)และระบบ

⁴⁷ Andrew Beck. Op.cit. pp. 280.

⁴⁸ คณิต ฒ นคร. เล่มเดิม. หน้า 437.

จารีตประเพณี (Common law) มีลักษณะที่คล้ายกันในหลายเรื่องที่สำคัญ อย่างไรก็ตามในการตรวจสอบโดยศาลสูงจะมีข้อจำกัดสิทธิบางอย่าง เช่น เรื่องจำนวนทุนทรัพย์ คำสั่งระหว่างพิจารณา อย่างไรก็ตาม การโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษานั้นมีทั้งการคัดค้านในปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมาย

การใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกามีอยู่ด้วยกัน 2 ระบบ คือ ระบบอุทธรณ์ฎีกาโดยสิทธิ (Appeal by Right) ในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) นิยมใช้ระบบนี้ กล่าวคือ คู่ความหรือบุคคลที่ถูกกระทบสิทธิโดยตรงจากคำพิพากษาสามารถอุทธรณ์โต้แย้งต่อศาลสูงได้ เว้นแต่จะถูกจำกัดตัดสิทธิ และระบบอุทธรณ์ฎีกาที่ต้องได้รับอนุญาต (Appeal by leave) ประเทศที่ใช้ระบบจารีตประเพณี (Common law) นิยมใช้ระบบนี้ ส่งผลให้คดีในศาลสูงไม่มากนัก ทั้งนี้ เพราะคดีที่จะได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์ฎีกาต่อศาลสูงมีจำนวนน้อย

ดังนั้นการอุทธรณ์ฎีกาเป็นรูปแบบของการเพิกถอนคำพิพากษาของศาลล่างอย่างหนึ่ง ที่เมื่อคำพิพากษานั้นผิดพลาด ผู้ที่ได้รับผลร้ายก็ยอมใช้สิทธิโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษานั้นได้ ทั้งนี้ หากมีการใช้สิทธิดังกล่าวแล้ว หากศาลสูงเห็นว่าคำพิพากษาของศาลล่างไม่ถูกต้องก็จะมีคำพิพากษาใหม่ ซึ่งมีผลทำให้คำพิพากษาของศาลล่าง ถูกเพิกถอนไปในตัว หรือศาลสูงเห็นว่าคำพิพากษาของศาลล่างที่ถูกโต้แย้งนี้ถูกต้องแล้วก็จะพิพากษาขึ้นตามศาลล่าง

2.5.2 การขอพิจารณาคดีใหม่

การพิจารณาคดีของศาลย่อมต้องพิจารณาคดีโดยให้เกิดความเป็นธรรม ซึ่งต้องมีการรับฟังความสองฝ่าย และต้องมีความเป็นกลาง โดยในการพิจารณาหากคู่ความมิได้ให้ความร่วมมือในกระบวนการพิจารณาด้วยแล้ว ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อไป โดยถือเป็นการลงโทษคู่ความฝ่ายที่มีให้ความร่วมมือในการดำเนินกระบวนการพิจารณา หากการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยขาดนัดดังกล่าวเกิดจากการที่ศาลมิได้ทราบถึงข้อเท็จจริงบางอย่าง เช่น เกิดจากการส่งหมายที่ไม่ชอบ มาศาลแล้วแต่เข้าห้องพิจารณาผิด หรือมีเหตุสุดวิสัย อันไม่อาจมาศาลได้ การที่ศาลได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อไปจนมีคำพิพากษา ศาลย่อมมีสิทธิอำนาจพิจารณาคดีใหม่ได้ ทั้งนี้ ประเทศในระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) และระบบจารีตประเพณี (Common law) ต่างก็มีหลักเกณฑ์ที่ให้ศาลที่มีคำพิพากษาสามารถพิจารณาคัดสินคดีได้ใหม่ในบางสถานการณ์ โดยในประเทศระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) กำหนดกรอบในการพิจารณาคดีใหม่โดยศาลที่มีคำพิพากษานี้จะมีอยู่ค่อนข้างจำกัด ในประเทศระบบจารีตประเพณี (Common law) ก็มีการพิจารณาคดีใหม่โดยศาลที่มีคำพิพากษาเช่นเดียวกับประเทศระบบประมวลกฎหมาย (Civil law)⁴⁹

⁴⁹ วรรณชัย บุญบำรุง และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 213-214.

การพิจารณาคดีใหม่โดยศาลที่มีคำพิพากษา มีด้วยกัน 2 กรณี คือ

1) กรณีขาดนัด

การพิจารณาคดีโดยขาดนัดได้แบ่งการเป็น 2 ประเภท ได้แก่

(1) การขาดนัดขึ้นคำให้การ (Default in appearance) เป็นกรณีที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ซึ่งเมื่อฝ่ายจำเลยมิได้ให้ความร่วมมือต่อศาลแล้วหากทำให้เหตุดังกล่าวเป็นอันทำให้กระบวนการพิจารณาหยุดอยู่กับที่ย่อมเป็นกระทำให้เกิดความล่าช้า การดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยขาดนัดจึงเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

(2) การขาดนัดการดำเนินกระบวนการพิจารณา (Default in prosecution) กรณีการขาดนัดพิจารณานี้เป็นการขาดนัดที่เกิดขึ้นภายหลังที่ได้มีการยื่นคำให้การแล้ว อันเป็นกรณีที่คู่ความ ซึ่งอาจจะเป็นโจทก์หรือจำเลยไม่ได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งที่ มีความจำเป็นตามกฎหมาย โดยประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่ได้กำหนดผลของการขาดนัดดังกล่าวเช่นเดียวกับกรณีขาดนัดขึ้นคำให้การ

ในการขอพิจารณา คดีใหม่ทั้ง 2 กรณีดังกล่าว มีขึ้นเพื่อเป็นการประกันสิทธิที่จะโต้แย้งคัดค้าน จึงทำให้คู่ความมีสิทธิที่จะขอพิจารณาคดีใหม่ได้

2.5.3 การเพิกถอนคำพิพากษา (Set aside judgment)

การเพิกถอนคำพิพากษา (Set aside judgment) คือ การลบล้างหรือยกเลิกคำพิพากษา หรือคำสั่ง ซึ่งผู้พิพากษาได้ปฏิเสธคำพิพากษาที่ผิดพลาด⁵⁰ อันเป็นการใช้ดุลยพินิจของผู้พิพากษาที่จะใช้อำนาจยกเลิกหรือเพิกถอนเสียซึ่งคำพิพากษาของตน เป็นอำนาจโดยทั่วไปของศาลที่พิจารณา หรือมีเขตอำนาจทั่วไป ทั้งนี้ในการเพิกถอนคำพิพากษานั้นจะถูกจำกัดเฉพาะพฤติการณ์บางอย่างเท่านั้นเนื่องจากมีผลกระทบต่อคำพิพากษา

จากหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา คำพิพากษาย่อมผูกพันคู่ความ แต่การเพิกถอนคำพิพากษาอาจมีความคล้ายคลึงกันกับการขอพิจารณาคดีใหม่ โดยการเพิกถอนคำพิพากษานี้จะเป็นการแก้ไขเฉพาะในส่วนของบทสรุปของคำพิพากษาและความผิดพลาดของคำพิพากษา โดยมีคำพิพากษาใหม่หรือเพื่อยกเลิกคำพิพากษา บางกรณีศาลสามารถพิจารณาคดีนั้นใหม่ได้ ในแต่ละกรณีที่เกิดขึ้น ศาลไม่อาจจะดำเนินการเพิกถอนคำพิพากษา ก็ได้ ถ้าไม่สามารถที่จะแสดงความผิดพลาดหรือเหตุผลอื่นๆ ได้ ทั้งนี้ทัศนคติของศาลในการบังคับใช้ระหว่างการเพิกถอนคำพิพากษา

⁵⁰ Black's Law Dictionary. Op.cit. p. 1404.

กับการขอพิจารณาคดีใหม่ นั้นจะมีทัศนคติที่ใกล้เคียงกัน สำหรับการเพิกถอนคำพิพากษา ก็มีเหตุ สามารถ เพิกถอนได้หลายเหตุด้วยกัน เช่น คำพิพากษาผิดพลาด มีการฉ้อฉลศาล (Fraud upon the court) มีลักษณะเป็นการทำให้ศาลเข้าใจผิด ผู้พิพากษาไม่ทำตามกระบวนการพิจารณาที่ปรากฏใน กฎหมาย มีการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมายของผู้พิพากษา เป็นต้น แต่ในส่วนของ การพิจารณาคดีใหม่เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณา พิพากษาคดีนั้นใหม่หรือเป็นการตรวจสอบการดำเนิน กระบวนการพิจารณาคดีบางส่วนหรือทั้งหมดสำหรับคดีในศาลนั้น โดยศาลอาจสั่งให้พิจารณาคดีนั้น ใหม่ก็ได้หากมีการร้องขอโดยคู่ความ⁵¹

อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่าการเพิกถอนคำพิพากษามีความคล้ายคลึงกับการพิจารณาคดีใหม่อย่างมากซึ่งในบางประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส เวียดนาม ญี่ปุ่น จะใช้ว่าเป็นการพิจารณาคดีใหม่หรือการขอทบทวนคำพิพากษา แต่ในบางประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แยกการพิจารณาคดีใหม่ออกจาก การเพิกถอนคำพิพากษา ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป การเพิกถอนคำพิพากษา ในประเทศสหรัฐอเมริกาจะจำกัด ไว้บางเหตุ เท่านั้น ได้แก่ คำพิพากษาผิดพลาด กรณีที่มีการพบหลักฐานใหม่ นั้นกรณีนี้แม้จะให้เพิกถอนคำพิพากษา แต่ให้อยู่ภายใต้ เรื่องการพิจารณาคดีใหม่ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป การขอพิจารณาคดีใหม่ในประเทศสหรัฐอเมริกาจำกัดไว้ เฉพาะกรณีตาม Federal rule 59 และ Federal rule 60(b)(2) กรณีพยานหลักฐานใหม่เท่านั้น Federal rule 59 แบ่งได้ 2 ประการ คือประการที่หนึ่งกรณีที่คณะลูกขุนได้พิจารณาข้อเท็จจริงแล้วมีเหตุทำให้กระทบต่อความ ยุติธรรมตามกฎหมายทำ ให้ต้อง มีการขอ พิจารณาคดีใหม่ เช่น การวินิจฉัยข้อเท็จจริงไม่ถูกต้อง กฎหมายจึงกำหนดให้สิทธิใน Federal rule 59 ให้สิทธิที่จะขอพิจารณาใหม่ หรือกรณีภายหลังจากที่ คณะลูกขุนได้มีคำวินิจฉัยแล้วแต่ก่อน ศาลมีคำพิพากษาคดีได้พบถึงความผิดพลาดของคณะลูกขุน จึงให้สิทธิคู่ความที่จะขอพิจารณาคดีใหม่ หรือกรณีมีการพยานหลักฐานใหม่ ตาม Federal rule 60 (b)(2) ที่ว่า ต้องเป็นพยานหลักฐานใหม่มีเหตุผลและไม่เคยพบมาก่อน ในเวลาสำหรับการขอ พิจารณาใหม่ตาม Rule 59 (b)⁵² เป็นต้น

⁵¹ Black's Law Dictionary. Op.cit. p. 1543

⁵² Federal rule 60 (b)(2) newly discovered evidence that, with reasonable diligence, could not have been discovered in time to move for a new trial under Rule 59(b).

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายในการเพิกถอนคำพิพากษา ของต่างประเทศเปรียบเทียบกับประเทศไทย

เมื่อหลัก Res Judicata ได้ถูกพัฒนาจน มีความอ่อนคลายขึ้นจึงก่อให้เกิดการ เพิกถอน คำพิพากษาเดิมและพิจารณาคดีใหม่ได้ในต่างประเทศ ในบทนี้ผู้เขียนได้นำกฎหมายของประเท ศ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเวียดนาม ซึ่งได้มีการผ่อนคลายนหลักดังกล่าวในประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง ของประเทศเหล่านั้น มาเปรียบเทียบกับ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ แพ่งและกฎหมายอื่นๆ ของประเทศไทย ว่ามีความแตกต่างหรือ คล้ายกันกับกฎหมายต่างประเทศ ดังกล่าวอย่างไร

3.1 การเพิกถอนคำพิพากษาในต่างประเทศ

คำพิพากษาของศาลย่อมอยู่ภายใต้หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) คำพิพากษานั้นย่อมมีผลผูกพันคู่ความ แต่มีบางกรณี คำพิพากษานั้น ไม่มีผลผูกพันคู่ความเนื่องด้วย คำพิพากษานั้นผิดพลาดไป (Void judgment) ในประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และเวียดนาม ได้กำหนดให้มีการเพิกถอนคำพิพากษาเดิม ที่ผิดพลาด และมีคำพิพากษาใหม่ให้ ถูกต้องหรือให้มีการพิจารณาคดีนั้นใหม่ได้แต่คดีนั้นต้องไม่อาจใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อศาลลำดับสูงกว่า ได้โดยการใช้สิทธิดังกล่าวเช่นนี้จึงต้องมีการจำกัดขอบเขตการใช้ เพื่อมิให้ถูกนำไปใช้เพื่อเป็นการ ประวิงคดีหรือกลั่นแกล้งผู้อื่น อาจมีบทลงโทษในเรื่องของค่าปรับ ในประเทศต่าง ๆ อาจมีชื่อเรียก วิธีการดังกล่าวไว้แตกต่างกัน เช่น ประเทศฝรั่งเศส จะเรียกว่า “Rétractation de jugement” และใน ประเทศอังกฤษ จะเรียกว่า “Set aside a judgment” หรือ เรียกว่า “Revoked judgment” แม้มีชื่อเรียก ที่แตกต่างแต่คงมีความหมายทำนองเดียวกันคือเพื่อการเพิกถอนคำพิพากษา⁵³

3.1.1 ประเทศฝรั่งเศส

ในประเทศฝรั่งเศส เมื่อคู่ความฝ่ายใดเห็นว่าตนได้รับความเสียหายจากคำพิพากษาของ ศาลชั้นต้น ก็อาจที่ยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ได้ ซึ่งในกฎหมายวิธี

⁵³ Department of justice Canada. Retrieved July 25 2009, from <http://www.justice.gc.ca>

พิจารณาความแย้งของประเทศฝรั่งเศสเองก็ได้มีข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์เช่นเดียวกับของไทย คือ การต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงสำหรับคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อย แต่เมื่อมีความผิดพลาด เกิดขึ้นอันอาจเกิดจากตัวผู้พิพากษา การดำเนินกระบวนการพิจารณา หรือการรับฟังพยานหลักฐาน ซึ่งต่อมาได้มีคำพิพากษาและเป็นที่สุดแล้ว จึงได้มีการพบเห็นความผิดพลาดดังกล่าว ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเพิกถอนคำพิพากษา (Rétractation de jugement) นั้นโดยศาลที่มีคำพิพากษาเอง

3.1.1.1 การเพิกถอนคำพิพากษาโดยศาลที่มีคำพิพากษา

การเพิกถอนคำพิพากษาโดยศาลที่มีคำพิพากษา ในประเทศฝรั่งเศสเป็นการขอพิจารณาคดีใหม่ เพื่อเพิกถอนคำพิพากษา ที่ทำให้เกิด กระบวนพิจารณาขึ้นภายหลังศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว โดย การขอพิจารณาคดีใหม่กระทำขึ้นเพื่อให้มีคำตัดสินใหม่ซึ่ง เป็นการเพิกถอนคำพิพากษาเดิม⁵⁴

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแย้งของฝรั่งเศส มาตรา 593 กำหนดว่าการขอพิจารณาคดีใหม่เป็นการเพิกถอนคำพิพากษาที่เป็นที่สุดตามหลัก ความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) การขอพิจารณาคดีใหม่ตามมาตรา 595 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแย้งฝรั่งเศส กำหนดเหตุที่จะขอพิจารณาคดีใหม่ไว้ แต่ทั้งนี้เนื่องจากการขอพิจารณาคดีใหม่เป็นการกระทบกระเทือนต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา(Res Judicata) อย่างมากจึงสมควรที่จะมีกำหนดเวลาไว้ และเหตุบางประการให้พิจารณาคดีใหม่ได้

ประเทศฝรั่งเศส ได้กำหนดใน ส่วนของการขอ รื้อฟื้นคดีแย้งขึ้น พิจารณาใหม่ (le recours en révision) ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแย้ง มาตรา 593 ถึง มาตรา 603 โดยในกฎหมายฝรั่งเศสกำหนดให้บุคคลที่จะร้องขอให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้คือ ึ่งเป็นคู่ความ หรือผู้แทนของผู้ที่มีส่วนได้เสียในคำพิพากษาในคดีที่ต้องการขอให้มีการพิจารณาคดีใหม่ อาจให้มีการพิจารณาพิพากษาคดีนั้นใหม่ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งตาม มาตรา 593 บัญญัติว่า การขอพิจารณาคดีใหม่มุ่งที่จะเพิกถอนคำพิพากษา ก่อนที่คำพิพากษานั้นจะกลายเป็นที่สุดตามหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) โดยมีเงื่อนไขในการขอพิจารณาคดีใหม่ ดังนี้

⁵⁴ Mauro CAPELLETETTI. (1989). *The Judicial Process in Comparative Perspective*. pp. 29.

(1) บุคคลที่มีสิทธิ

บุคคลผู้มีสิทธิในการร้องขอนี้บุคคลนั้นต้องเป็นคู่ความในคดีหรือผู้แทนของผู้มีส่วนได้เสียในคำพิพากษา⁵⁵ ซึ่งในการเพิกถอนดังกล่าวก็อาจทำได้โดยพนักงานอัยการ (Public Prosecutor)⁵⁶ หรือเป็นกรณีบุคคลภายนอกผู้ถูกระทบสิทธิหรือขอเพิกถอนคำพิพากษา⁵⁷

(2) เหตุแห่งการขอพิจารณาคดีใหม่

ตามมาตรา 595⁵⁸ แห่งประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส ได้กำหนดว่ากรณีที่จะมีการขอให้มีการพิจารณาคดีใหม่จะต้องปรากฏเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้⁵⁹

ก. เมื่อปรากฏภายหลังจากมีคำพิพากษาศาลแล้วว่า ศาลได้มีคำพิพากษาไปโดยกลฉ้อฉลของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและคำพิพากษานั้น เป็นประโยชน์แก่คู่ความฝ่ายที่ฉ้อฉลนั้น

ข. มีการได้พยานหลักฐานสำคัญในคดีกลับคืนมาจากคู่ความจากฝ่ายหนึ่งที่ยึดถือไว้ ภายหลังศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว

⁵⁵ **Code Civil Procedure Article 594** Only the persons who were parties to or represented in relation to the judgement may request the revision.

⁵⁶ **Code Civil Procedure Article 600** The motion for revision will be intimated to the public prosecutor.

⁵⁷ **Code Civil Procedure Article 582** A third-party application to set aside shall aim at retracting or varying a judgment in favour of the third-party who impugns it.

⁵⁸ **Code Civil Procedure Article 595** The motion for revision will be available only on the following grounds:

1. if it has come to light, subsequent to judgment, that the decision has been obtained by fraud on behalf of the party in whose favour it was rendered;

2. if, since the judgment, decisive documents that have been withheld by the act of another party have been discovered;

3. if it has been adjudicated on documents that, since the judgment, have been acknowledged or judicially declared to be false;

4. if it has been adjudicated on affidavits, testimonies or oaths that, since the judgment, have been judicially declared false.

In all these cases, the motion will be admissible only if its originator has not been able, without any fault on his behalf, to raise the ground on which he relies before that the judgment has become res judicata.

⁵⁹ ธนกร วรปรัชญาญู ด. (2547, มกราคม- เมษายน). “เรื่องระบบศาลยุติธรรม และการขอให้มีการทบทวนคำพิพากษาของศาลในประเทศฝรั่งเศส.” *ดุลพินิจ*, 51,1. หน้า 62.

ค. ได้มีการพิพากษาคดีไปโดยอาศัยพยานหลักฐานที่ศาลได้วินิจฉัยหรือที่
ได้ทราบในภายหลังจากมีคำพิพากษาไปแล้วว่าเป็นพยานหลักฐานที่ทำปลอมขึ้น

ง. ได้มีการพิพากษาคดีมีไปโดยอาศัยคำให้การเป็นลายลักษณ์อักษร หรือ
คำให้การด้วยวาจา ที่ศาลได้มีคำวินิจฉัยในภายหลังจากที่ได้มีคำพิพากษาไปแล้วว่าเป็นเท็จ
นอกจากนี้แล้วในประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศในระบบ ประมวล
กฎหมาย (Civil law) ได้บัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับกรณีมีการเปลี่ยนแปลงแนวบรรทัดฐานของ
คำพิพากษาซึ่งเป็นอีกเหตุหนึ่งที่สามารถเพิกถอนคำพิพากษาได้ตามประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา 618 ประกอบกับบทบัญญัติประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 605 แม้ว่าคำพิพากษาใน
ระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) จะมีได้มีผลเป็นกฎหมายเช่นเดียวกับคำพิพากษาของศาลใน
ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common law)

(3) ระยะเวลาในการขอ

ในการร้องขอพิจารณาคดี ใหม่นี้ต้องกระทำภายในกำหนดเวลาสอง
เดือนนับจากวันที่คู่ความทราบเหตุที่จะร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้⁶⁰ และเมื่อคู่ความได้ร้องขอให้
มีการพิจารณาคดีใหม่ในคดีใดแล้วจะมาร้องขอให้พิจารณาให้พิจารณาคดีนั้นใหม่อีกไม่ได้ เว้น แต่
จะมีการค้นพบเหตุที่จะมีการร้องขอให้พิจารณาคดีนั้นใหม่ในภายหลัง

หากเป็นกรณีที่บุคคลภายนอกร้องขอเพิกถอนคำพิพากษาแล้ว
ระยะเวลาดังกล่าวกฎหมายกำหนด ระยะเวลาถึงสามสิบ ปี หรือกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น⁶¹
ทั้งนี้ ในการขอพิจารณาคดีใหม่ นั้น คดีที่ขอพิจารณาใหม่ ได้ต้องเป็นคดีที่ถึงที่สุดแล้ว ดังนั้น
คำพิพากษาที่เกิดจากการขอพิจารณาคดีใหม่จึง ต้องเป็นกรณีที่ ไม่อาจอุทธรณ์ฎีกาได้แต่อาจขอ
พิจารณาคดีใหม่ได้อีกโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้⁶²

⁶⁰ **Code Civil Procedure Article 596** The time-limit for a motion for revision is two months.

It shall run as from the date on which the party is aware of the grounds for the revision upon which he relies.

⁶¹ **Code Civil Procedure Article 586** (Decree n°81-500 of 12 May 1981, Article 27, Official Journal of 14 May 1981 amendment JORF of 21 May 1981) Third party proceedings are available as a main issue for thirty years as from the judgment unless otherwise provided by the law.

Code Civil Procedure Article 603 A party shall not be admissible to apply for a reconsideration of a judgment which he has already impugned by this very same procedure save where it is on grounds which came to light subsequently.

The judgment which shall rule upon an application to reconsider may only be impugned by this very procedure itself.

3.1.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศ ที่มีระบบกฎหมายเป็นแบบระบบจารีตประเพณี (Common law) ถือว่าคำพิพากษาเป็นกฎหมาย ระบบศาลเป็นระบบที่มีคณะลูกขุน และมีการแบ่ง การพิจารณา คดีเป็นสองส่วน คือ ส่วนแรกจะเป็นการพิจารณาโดยคณะลูกขุน และส่วนที่สองจะ เป็นการพิจารณาโดยศาล ทั้งนี้ ในการพิจารณา ของทั้งคณะลูกขุนและ ศาลย่อมเกิดความผิดพลาด เกิดขึ้นได้และมีผลทำให้คำพิพากษานั้นผิดพลาดไปด้วย และเมื่อคำพิพากษาถือว่าเป็นกฎหมายแล้ว หากมีความผิดพลาดเกิดขึ้นเกี่ยวกับคำพิพากษา คำพิพากษานั้นย่อมไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ ประชาชน ไม่เคารพเชื่อถือในการตัดสินของศาลได้ ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้สามารถเพิกถอนคำพิพากษา ได้

ในประเทศสหรัฐอเมริกามีกระบวนการเพิกถอนคำพิพากษาโดยแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) การเพิกถอนคำพิพากษาโดยศาลที่มีคำพิพากษา

ภายใต้ Federal Rules of Civil Procedure การขอเพิกถอนคำพิพากษา คือ การกลับ หรือเพิกถอนคำพิพากษาของ ศาล⁶³ ซึ่งคำร้องดังกล่าวอาจถูกยื่น โดยคู่ความฝ่ายใดที่ไม่ พอใจในผลสุดท้ายของคดี ซึ่งคำร้อง จะทำภายหลังมีคำพิพากษา คำร้องขอเพิกถอนคำพิพากษาใน คดีแพ่ง นี้ศาลชั้นต้น ของ สหรัฐอาจกระทำ ได้โดยมีผู้ร้องขอโดยอ้างเหตุผลตาม Rule 60⁶⁴ โดย ข้อกำหนดของ Rule 60 ได้จัดให้มีเหตุที่จะขอเพิกถอนไว้เพื่อมิให้มีการกล่าวอ้างเพื่อประวิงคดีและ ในการเพิกถอนคำพิพากษานั้นจะถูกจำกัดในเรื่องของเวลา⁶⁵ตามแต่ละเหตุที่กล่าวอ้าง

ก. เหตุแห่งการเพิกถอนคำพิพากษา

ตาม Federal Rules of Civil Procedure การเพิกถอนคำพิพากษาที่ถึงที่สุด ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ได้มีการบัญญัติไว้ใน Rule 60 (b)⁶⁶ และเหตุผลตาม Rule 55 (b) ได้ กำหนดเหตุไว้ ดังนี้

⁶³ A CONTEMPORARY STATEMENT OF AMERICAN LAW AS DERIVED FROM REPORTED CASES AND LEGISLATION. (2003). **CORPUS JURIS SECUNDUM VOLUME 35B**. p. 412.

⁶⁴ THE WIKIPEDIA FOUNDATION INC.. Retrieved July 10 2007, from http://en.wikipedia.org/wiki/motion_to_set Aside_judgment

⁶⁵ Mary Kay Kane. (2000). **Civil Procedure**. (4th ed). pp. 203-205.

⁶⁶ **Federal Rule of Civil Procedure Rule 60. Relief from Judgment or Order**

(a) Corrections Based on Clerical Mistakes; Oversights and Omissions.

The court may correct a clerical mistake or a mistake arising from oversight or omission whenever one is found in a judgment, order, or other part of the record. The court may do so

สำหรับ Rule 60 (b) เป็นเหตุสำหรับการเพิกถอนคำพิพากษา หรือคำสั่งที่ถึงที่สุด กระบวนพิจารณาคำขอตามข้อนี้ ต้องกระทำโดยคู่ความหรือผู้แทนโดยชอบ ด้วยกฎหมาย โดยมีเหตุดังต่อไปนี้

(1) ความเข้าใจผิดและประมาทเลินเล่ออย่างไม่ร้ายแรง (Excusable neglect) กล่าวคือ การที่คู่ความดำเนินการพิจารณาผิดพลาดไม่ถูกต้องตามขั้นตอนและกำหนดเวลา โดยมีได้เกิดความจงใจหรือเพิกเฉยไม่ดำเนินคดี

(2) ได้มีการค้นพบพยานหลักฐานใหม่ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในเวลาพิจารณาอันเป็นเหตุผลสำหรับการขอพิจารณาคดีใหม่ตามข้อบังคับที่ 59 (b) พยานหลักฐานใหม่ในสหรัฐได้วางหลักในคดี Marshall's U.S. Auto Supply, Inc v. cashman (1940) ว่าคำร้องขอพิจารณาคดีใหม่โดยอาศัยเหตุจากพยานหลักฐานใหม่นั้นต้องแสดงให้เห็นการพบพยานหลักฐานที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน และเป็นพยานหลักฐานที่แสดงถึงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ร้องรวมทั้งต้องไม่ใช่พยานประกอบ และ พยาน หลักฐาน ที่แสดงเพียงว่าพยานอีกฝ่ายไม่น่าเชื่อถือ พยานหลักฐานนั้นต้องเป็นสาระสำคัญต่อคดีอื่นทำให้ผลคดีเปลี่ยนไป⁶⁷

(3) มีการฉ้อฉล (แม้ว่าจะถูกครอบงำทั้งภายในและภายนอก) ถูกบิดเบือนหรือความผิดอื่น ๆ ของคู่ความฝ่ายตรงข้าม เช่น ในประเทศที่เป็นกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย

on motion or on its own, with or without notice. But after an appeal has been docketed in the appellate court and while it is pending, such a mistake may be corrected only with the appellate court's leave.

(b) Grounds for Relief from a Final Judgment, Order, or Proceeding.

On motion and just terms, the court may relieve a party or its legal representative from a final judgment, order, or proceeding for the following reasons:

- (1) mistake, inadvertence, surprise, or excusable neglect;
  - (2) newly discovered evidence that, with reasonable diligence, could not have been discovered in time to move for a new trial under Rule 59(b);
  - (3) fraud (whether previously called intrinsic or extrinsic), misrepresentation, or misconduct by an opposing party;
  - (4) the judgment is void;
  - (5) the judgment has been satisfied, released, or discharged; it is based on an earlier judgment that has been reversed or vacated; or applying it prospectively is no longer equitable;
- or

- (6) any other reason that justifies relief.

⁶⁷ Wright, Charles, Alan. (1983). **The law of federal Court.** (4th ed). p. 726.

จารีตประเพณี (Common law) หากเป็นเรื่องของพยานหลักฐานเท็จแล้วได้ถูกจัดอยู่ในเรื่องของการพิจารณาคดีใหม่เพราะ นี้อรรถศาสตร์ (fraud) อันเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของกลุ่มความ รวมทั้งการทำให้ศาลเข้าใจผิด

(4) คำพิพากษาผิดพลาดเพราะไม่มีผลบังคับ หมายถึง คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีนั้นไม่มีผลตามกฎหมาย คำพิพากษาผิดพลาดเพราะไม่มีผลบังคับ อาจถูกบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งถูกระทบ สิทธิ ยกขึ้นอ้างได้ คำพิพากษาผิดพลาดเพราะไม่มีผลบังคับ อาจเกิดจากศาลที่ไม่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นเป็นผู้ทำให้เกิดความบกพร่อง กลุ่มความ หรือเกิดจากกระบวนการพิจารณาความที่ไม่ชอบ⁶⁸ เช่น⁶⁹ ในคดี State ex re. Turner v. Briggs, 971 P.2d 581 ว่า คำพิพากษาที่ผิดพลาดเพราะไม่มีผลบังคับนั้น เป็นคำพิพากษา หรือคำสั่งที่กระทำโดยศาล ความบกพร่องเขตอำนาจของกลุ่มความ หรือบกพร่องในเรื่องความซื่อสัตย์ หรือคำสั่งอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย⁷⁰

ในคดี Allcock v. Allcock, 437 N.E.2d 392 (Ill.App.3 Dist. 1982). ความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษาจะไม่อาจใช้ในคำพิพากษาที่ผิดพลาด ซึ่งคำพิพากษานี้ไม่มีผลและปราศจากสภาพบังคับตามกฎหมาย⁷¹

ทั้งนี้ ในเรื่องคำพิพากษาที่ผิดพลาดกรณีนี้จะถูกจำกัดเฉพาะกรณีศาลที่รับพิจารณาคดีนั้นไม่มีเขตอำนาจศาลเหนือคดีหรือถ้าการกระทำของศาลขัดกันกับกฎหมาย รวมทั้งกรณีคำพิพากษาผิดพลาด การพิสูจน์ในคดีอาญาได้ว่าพยานหลักฐานที่ศาลรับฟังเป็นเอกสารปลอม คำเบิกความและเอกสารเท็จ ถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบเท่านั้น

(5) เป็นที่เห็นได้ว่าคำพิพากษานั้นไม่มีผลบังคับได้อีกต่อไป หรือเรียกว่ากรณีแนวคำพิพากษาดิมถูกเปลี่ยนแปลงไป

คำพิพากษาของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีผลเป็นกฎหมาย เนื่องจากระบบกฎหมายเป็นที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common law) ซึ่งคำพิพากษาของ

⁶⁸ Bryan A. Garner. (2004). **Black's Law Dictionary**. (eighth Edition). p. 1574.

⁶⁹ Judicial and Public Service Accountability. Retrieved July 10 2009, from <http://www.amatterofjustice.org/amoj/library/0008voidauthority.htm>

[amatterofjustice.org/amoj/library/0008voidauthority.htm](http://www.amatterofjustice.org/amoj/library/0008voidauthority.htm)

⁷⁰ State ex re. Turner v. Briggs, 971 P.2d 581 A void judgment is a judgment, decree, or order entered by a court which lacks jurisdiction of the parties or of the subject matter, or which lacks the inherent power to make or enter the particular order involved,(Wash App Div. 1999)

⁷¹ Allcock v. Allcock, 437 N.E.2d 392 (Ill App 3 Dist. 1982) Res Judicata consequences will not be applied to a void judgment which is one which, from its inception, is a complete nullity and without legal effect

ศาลมีผลเป็นกฎหมาย ดังนี้ เมื่อคำพิพากษาเดิมถูกเปลี่ยนแปลงไปโดยคำพิพากษาระดับหลังแล้ว ทางประเทศสหรัฐอเมริกาเองก็ถือว่าเป็นเหตุ ผลอย่างหนึ่งที่สามารถขอเพิกถอนคำพิพากษาได้ ดังปรากฏตาม Federal Rule of Civil Procedure Rules 60 (b)(5)

(6) มีเหตุผลอื่นซึ่งมีเหตุผลเพียงพอที่จะขอให้หลุดพ้นจากคำพิพากษาได้ โดยเหตุผลอื่นตาม (6) นี้อาจปรากฏอยู่ในกฎหมายอื่นนอกจาก Federal Rule ก็ได้ เช่น การขาดนัดของจำเลยได้ปรากฏอยู่ใน U.S. Code Title 28 Part V Chapter 111 § 1655 ในเรื่องนี้กฎหมายกำหนดให้จำเลยสามารถขอเพิกถอนคำพิพากษาได้ ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดคือหนึ่งปีนับจากคำพิพากษาถึงที่สุด⁷²

ข. คำพิพากษาผิดพลาด

คำพิพากษาที่ผิดพลาด (Judgment by default) ตาม Rule 55 (b)⁷³
คำพิพากษาที่ผิดพลาดกรณีนี้เกิดขึ้นได้ 2 กรณี

⁷² U.S. Code Title 28 Part V Chapter 111 § 1655. Lien enforcement; absent defendants. In an action in a district court to enforce any lien upon or claim to, or to remove any incumbrance or lien or cloud upon the title to, real or personal property within the district, where any defendant cannot be served within the State, or does not voluntarily appear, the court may order the absent defendant to appear or plead by a day certain.

Such order shall be served on the absent defendant personally if practicable, wherever found, and also upon the person or persons in possession or charge of such property, if any. Where personal service is not practicable, the order shall be published as the court may direct, not less than once a week for six consecutive weeks.

If an absent defendant does not appear or plead within the time allowed, the court may proceed as if the absent defendant had been served with process within the State, but any adjudication shall, as regards the absent defendant without appearance, affect only the property which is the subject of the action. When a part of the property is within another district, but within the same state, such action may be brought in either district.

Any defendant not so personally notified may, at any time within one year after final judgment, enter his appearance, and thereupon the court shall set aside the judgment and permit such defendant to plead on payment of such costs as the court deems just.

⁷³ **Federal Rule of Civil Procedure Rule 55.** Default; Default Judgment

(b) Entering a Default Judgment.

(1) By the Clerk.

If the plaintiff's claim is for a sum certain or a sum that can be made certain by computation, the clerk on the plaintiff's request, with an affidavit showing the amount due must

-

(1) กรณีเกิดจากเสมียนศาล (By the Clerk)

เสมียนศาลหรือเจ้าหน้าที่ศาลจะทำการบันทึก พิมพ์คำพิพากษาเมื่อจำนวนเงินที่พิมพ์ไม่ถูกต้อง โจทก์อาจร้องขอในการคำนวณจำนวนเงินที่มีจำนวนแน่นอน อันเกี่ยวกับจำนวนเงินที่ได้แสดงไว้ในคำพิพากษานั้น ซึ่งจำนวนเงินหรือมูลค่าทรัพย์สินมีผลต่อจำเลยคนใดโดยผิดพลาด ทำให้เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว คำพิพากษานั้นมีผลกระทบต่อคู่ความในคดีนั้นได้

- (2) กรณีเกิดจากศาล (By the Court)

ในคดีอื่น คู่ความต้อง ร้อง ต่อศาลสำหรับ กรณีที่ คำพิพากษาผิดพลาด โดยคำพิพากษาที่ผิดพลาด นี้อาจเกิดจาก ผู้เยาว์ หรือบุคคลไร้ความสามารถ ซึ่งในการดำเนินคดี ไม่มีผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือบุคคลอื่นที่มีสิทธิ ดำเนินคดีแทน ทั้งนี้ ต้องแสดงเหตุดังกล่าวเป็นหนังสือภายในเจ็ดวันก่อนวันพิจารณา เช่น กรณีการดำเนินคดีโดยผู้เยาว์ซึ่งความเป็นผู้เยาว์ไม่ปรากฏแก่ศาลอันเกิดจากความผิดพลาดไม่ตรวจดูจนได้มีคำพิพากษา ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่ 55 (c)⁷⁴ ศาลสามารถที่จะเพิกถอนคำพิพากษาที่ผิดพลาดได้ภายใต้ข้อบังคับที่ 60 (b) และตาม

enter judgment for that amount and costs against a defendant who has been defaulted for not appearing and who is neither a minor nor an incompetent person.

(2) By the Court.

In all other cases, the party must apply to the court for a default judgment. A default judgment may be entered against a minor or incompetent person only if represented by a general guardian, conservator, or other like fiduciary who has appeared. If the party against whom a default judgment is sought has appeared personally or by a representative, that party or its representative must be served with written notice of the application at least 3 days before the hearing. The court may conduct hearings or make referrals preserving any federal statutory right to a jury trial when, to enter or effectuate judgment, it needs to:

- (A) conduct an accounting;
- (B) determine the amount of damages;
- (C) establish the truth of any allegation by evidence; or
- (D) investigate any other matter..

⁷⁴ **Federal Rule of Civil Procedure Rule 55.** Default; Default Judgment

(c) **Setting Aside a Default or a Default Judgment.**

The court may set aside an entry of default for good cause, and it may set aside a default judgment under Rule 60(b).

ข้อบังคับ 55 (d)⁷⁵ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจากกล่าวอ้างถึงพยานหลักฐาน อันเกี่ยวกับความสามารถในการฟ้องคดีได้

กรณีการขาดความเป็นกลางในคดีนี้สหรัฐ เรียกว่า Harmless Error ซึ่งการพิจารณาที่ผิดพลาดซึ่งมีผลทำให้คำพิพากษาเปลี่ยนแปลงไป เป็นเรื่องหนึ่งที่ต้องขอให้เพิกถอนคำพิพากษาที่ดีที่สุดได้ เช่น ศาลรับหรือปฏิเสธที่จะรับฟังพยานหลักฐานโดยมิชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยพยานหลักฐาน ศาลรับพิจารณาคดีที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจศาล⁷⁶

ด้วยเหตุซึ่งเกิดจากความผิดพลาดนี้เองถือเป็นเหตุที่ทำให้ศาลสามารถเพิกถอนคำพิพากษานั้นได้

ก. ระยะเวลา⁷⁷

การขอเพิกถอนคำพิพากษา กรณีนี้เป็นการขอบรรเทาผลจากคำพิพากษาที่ดีที่สุด (Relief from a final Judgment) เป็นกรณีเหตุร้ายแรง ถ้าเหตุที่จะเพิกถอนเป็นเหตุตาม Federal Rule of Civil Procedure Rule 60 (b) (1) ความเข้าใจผิดและประมาทเล็กน้อยอย่างไม่มีร้ายแรง (2) การค้นพบพยานหลักฐานใหม่ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อน (3) มีการฉ้อฉลของคู่ความฝ่ายตรงข้าม ทั้งสามประการดังกล่าวนี้จะต้องยื่นภายในเวลาหนึ่งปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือวันอ่านคำพิพากษา⁷⁸ แต่หากเป็นการเพิกถอนตามเหตุอื่นจะต้องยื่นคำร้องภายในเวลาอันสมควร

ในการขอเพิกถอนคำพิพากษานี้ต้องปรากฏว่า เป็นกรณีคำพิพากษาเป็นที่สุดไม่อาจอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้หรือต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกาโดยยื่นคำร้องต่อศาลที่มีคำพิพากษา เพื่อให้ศาลใช้ดุลยพินิจถ่วงน้ำหนักการใดๆ นั้นกระทบต่อความยุติธรรมหรือไม่ หากกระทบด้วยแล้วศาลย่อมสั่งอนุญาตให้เพิกถอนคำพิพากษาได้

2) การขอพิจารณาคดีใหม่

⁷⁵ **Federal Rule of Civil Procedure Rule 55.** Default; Default Judgment

(d) Judgment Against the United States.

A default judgment may be entered against the United States, its officers, or its agencies only if the claimant establishes a claim or right to relief by evidence that satisfies the court

⁷⁶ Anisimic Ltd. vs. Foreign Compensation Commissions (1969)

⁷⁷ Federal Rule of Civil Procedure Rule 60. **Relief from Judgment or Order**

(c) Timing and Effect of the Motion.

(1) Timing.

A motion under Rule 60(b) must be made within a reasonable time and for reasons (1), (2), and (3) no more than a year after the entry of the judgment or order or the date of the proceeding.

⁷⁸ No more than a year after the entry of the judgment or order or the date of the proceeding

ในสหรัฐอเมริกาการขอพิจารณาคดีใหม่ (New trial) ก็เป็นการกระทำภายหลังจากศาลได้มีคำพิพากษาแล้วเช่นกัน ซึ่งในกระบวนการยุติธรรมของสหรัฐได้มีข้อกำหนดให้คู่ความฝ่ายที่ไม่พอใจเกี่ยวกับการพิจารณาคดีครั้งแรกในคดีแพ่งสามารถร้องขอพิจารณาคดีใหม่ได้⁷⁹ ภายใต้อำนาจบังคับแห่ง Federal Rule of Civil Procedure Rule 59⁸⁰ การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี

---

⁷⁹ Jack H. Friedenthal, Marry Kay Kane, Arthur R. Miller. (1999). **Civil Procedure**. (3 th ed). p 573.

⁸⁰ Rule 59. New Trial; Altering or Amending a Judgment

(a) In General.

(1) Grounds for New Trial.

The court may, on motion, grant a new trial on all or some of the issues “ and to any party “ as follows:

(A) after a jury trial, for any reason for which a new trial has heretofore been granted in an action at law in federal court; or

(B) after a nonjury trial, for any reason for which a rehearing has heretofore been granted in a suit in equity in federal court.

(2) Further Action After a Nonjury Trial.

After a nonjury trial, the court may, on motion for a new trial, open the judgment if one has been entered, take additional testimony, amend findings of fact and conclusions of law or make new ones, and direct the entry of a new judgment.

(b) Time to File a Motion for a New Trial.

A motion for a new trial must be filed no later than 28 days after the entry of judgment.

(c) Time to Serve Affidavits.

When a motion for a new trial is based on affidavits, they must be filed with the motion. The opposing party has 14 days after being served to file opposing affidavits.

(d) New Trial on the Court Initiative or for Reasons Not in the Motion.No later than 28 days after the entry of judgment, the court, on its own, may order a new trial for any reason that would justify granting one on a party motion. After giving the parties notice and an opportunity to be heard, the court may grant a timely motion for a new trial for a reason not stated in the motion. In either event, the court must specify the reasons in its order.

(e) Motion to Alter or Amend a Judgment.

A motion to alter or amend a judgment must be filed no later than 28 days after the entry of the judgment.

แฟงในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แบ่งเป็นการไต่สวน ก่อนการดำเนินกระบวนการพิจารณา และในชั้นสืบพยานชั้นนี้เองอาจมีคณะลูกขุนหรือไม่ก็ได้ ดังนั้น การขอพิจารณาใหม่ มีการกำหนดเงื่อนไขไว้ดังนี้⁸¹

(1) เหตุผลในการขอพิจารณาคดีใหม่

ในการขอพิจารณาคดีใหม่อาจเป็นการอนุญาตให้พิจารณาใหม่ทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ โดยอาจเกิดขึ้นในกรณีที่มีการพิจารณาของลูกขุนหรือกรณีเกิดจากการพิจารณาคดีโดยปราศจากลูกขุน

การขอพิจารณาคดีใหม่อาจเกิดจาก กรณีการพิจารณาวินิจฉัย โดยคณะลูกขุน หรือกรณีกรณีภายหลังจากคณะลูกขุนได้วินิจฉัยแล้ว และ มีการพบพยานหลักฐานใหม่ อันเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่ยุติธรรมไปแล้ว อันมีผลต่อการการพิพากษาใหม่⁸² ตาม Federal rule 59

ก. ระยะเวลาในการยื่นคำร้องขอพิจารณาใหม่

คำร้องขอพิจารณาคดี ใหม่ ต้องยื่นไม่เกิน ยี่สิบแปด วันนับแต่มีคำพิพากษา

ข. ระยะเวลาในการทำคำร้องคัดค้าน

คู่ความฝ่ายที่ยื่นคำขอพิจารณา คดีใหม่ต้องทำเป็น หนังสือ คู่ความฝ่ายตรงข้ามต้องยื่นคำคัดค้านภายในสิบสี่วันนับแต่ได้รับคำร้องขอพิจารณาคดีใหม่

สำหรับกระบวนการขอพิจารณาคดีใหม่ในกรณีที่มีลูกขุนเป็นสิทธิของคู่ความที่กฎหมายให้สิทธิไว้ ซึ่งอาจเกิดจากลูกขุนพิจารณาข้อเท็จจริงผิดพลาด ซึ่งไม่อาจแก้ไขได้โดยทางอื่น ด้วยเหตุนี้กฎหมายจึงบัญญัติขึ้นเพื่อเป็นทางแก้ไขโดยยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่ง แต่ในกรณีที่การพิจารณาโดยไม่มีลูกขุนศาลจะมีคำสั่งให้พิจารณาคดีใหม่ได้เฉพาะปรากฏข้อผิดพลาดที่ส่งผลต่อความยุติธรรมเท่านั้น

ดังนั้น ทั้งการเพิกถอนคำพิพากษาและการพิจารณาคดีใหม่ในประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถกระทำโดยการยื่นคำร้องต่อศาลที่มีคำพิพากษาโดยเป็นดุลยพินิจของศาลใน

⁸¹ Cornell Law School. Retrieved 1 August 2009, from <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/Rule59.htm>

⁸² After a nonjury trial, the court may, on motion for a new trial, open the judgment if one has been entered, take additional testimony, amend findings of fact and conclusions of law or make new ones, and direct the entry of a new judgment.

การกลั่นกรองว่าความผิดพลาดนั้นกระทบต่อความยุติธรรมหรือไม่ หากกระทบต่อความยุติธรรมแล้วศาลก็จะอนุญาต

3.1.3 ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่น ได้รับอิทธิพลทางกฎหมายมาจากกฎหมายภาคพื้นยุโรปโดยเฉพาะประเทศเยอรมัน ระบบศาลยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่นแบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ ศาลสูงสุดและศาลชั้นรอง ลักษณะของกฎหมายเป็นรูปแบบของ ระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) การฟ้องร้องคำพิพากษาในประเทศญี่ปุ่นจะอยู่ในแบบของการ พิจารณาคดีใหม่ ประเทศญี่ปุ่น ได้บัญญัติการขอพิจารณาคดีใหม่ ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 338 โดยกำหนดเหตุไว้ 10 เหตุด้วยกัน⁸³ ดังนี้

---

⁸³ Article 338 (1) Where any of the following grounds exist, an appeal may be entered by filing an action for retrial against a final judgment that has become final and binding; provided, however, that this shall not apply where a party, when filing the appeal to the court of second instance or final appeal, alleged such grounds or did not allege them while being aware of them:

- (i) The court rendering judgment was not composed under any Acts.
- (ii) A judge who may not participate in making the judgment under any Acts participated in making the judgment.
- (iii) The judgment was made in the absence of the authority of statutory representation, authority of representation in a suit or the delegation of powers necessary for performing procedural acts.
- (iv) The judge who participated in making the judgment has committed a crime in relation to his/her duties with regard to the case.
- (v) Another person's act that is criminally punishable caused the party to admit any fact or prevented him/her from advancing allegations or evidence that should have affected a judgment.
- (vi) The documents or any other objects used as evidence for making the judgment were forged or altered.
- (vii) False statements by a witness, an expert witness, interpreter or a party or statutory agent who had sworn were used as evidence for making the judgment.
- (viii) The judgment or other judicial decision on a civil or criminal case or administrative disposition, based on which the judgment pertaining to the appeal was made, has been modified by a subsequent judicial decision or administrative disposition.
- (ix) There was an omission in a determination with regard to material matters that should have affected a judgment.

- (1) ศาลที่มีคำพิพากษานั้นไม่ได้ตั้งขึ้นตามกฎหมาย
- (2) ผู้พิพากษาคนใดที่ไม่อาจร่วมทำคำพิพากษา ได้เข้ามาเป็นองค์ คณะในการทำคำพิพากษา
- (3) ทนายความหรือ ตัวแทนไม่มีอำนาจ หรืออำนาจในการดำเนินกระบวนการพิจารณาบทพร้อม
- (4) ผู้พิพากษา คนใด ซึ่งมีส่วนร่วมในคำตัดสิน มีส่วนร่วมในคดีอาญาโดยมีความสัมพันธ์ทางคดีกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในคดีนั้น
- (5) การกระทำของ บุคคลอื่นซึ่งมีโทษทางอาญา อันทำให้ คู่ความในคดียอมรับข้อเท็จจริงใดๆ หรือ คู่ความในคดี นั้นปกป้องบุคคล ผู้กระทำความผิดนั้น จากข้อกล่าวหาหรือพยานหลักฐานที่มีผลกระทบต่อคำพิพากษาในคดีนั้น
- (6) เอกสารหรือวัตถุอื่นใดซึ่งถูกใช้เป็นพยานหลักฐาน เป็นเอกสารปลอม หรือวัตถุปลอม หรือมีการฉ้อฉล
- (7) คำเบิกความของพยาน พยานผู้เชี่ยวชาญ ล่าม คู่ความซึ่งสาบานตนแล้ว ผู้แทนโดยชอบธรรมที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในคำพิพากษาเป็นเท็จ
- (8) คำพิพากษา หรือคำตัดสินในคดีอาญาหรือกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์ต้องได้รับการแก้ไขโดยคำตัดสินตามกฎหมาย
- (9) คำพิพากษานั้นได้ละเลยการวินิจฉัยในจุดสำคัญ อันมีผลกระทบต่อคดี
- (10) คำพิพากษา ที่ถูกให้ขอพิจารณา คดีใหม่นั้นขัดกับคำพิพากษา ฉบับก่อน ซึ่งผูกพันอยู่
- ระยะเวลาในการขอนั้นต้องขอภายใน สามสิบวันนับจากศาลมีคำพิพากษา แต่ต้องไม่เกินห้า ปีนับจากวันที่มีคำพิพากษา ⁸⁴ โดย ต้องร้องขอโดยคู่ความในคดี และต้อง ขอต้อศาลสูง

(x) The judgment pertaining to an appeal conflicts with a previous judgment that has become final and binding.

(2) Where any of the grounds set forth in item (iv) to item (vii) of the preceding paragraph exist, an action for retrial may be filed only if, with regard to a punishable act, a judgment of conviction or judgment of a non-penal fine has become final and binding, or a final and binding judgment of conviction or final and binding judgment of a non-penal fine cannot be obtained due to grounds other than grounds of lack of evidence.

(3) When the court of second instance has made a judgment on merits with regard to the case, no action for retrial may be filed against the judgment made by the court of first instance.

⁸⁴ Article 342 (1) An action for retrial shall be filed within an unextendable period of 30 days from

เพื่อให้ศาลสูงพิจารณาอนุญาต เมื่อศาลสูงอนุญาตแล้วก็ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลชั้นต้นเดิมที่มีคำพิพากษาใหม่⁸⁵

3.1.4 ประเทศเวียดนาม

ประเทศเวียดนามเป็นประเทศหนึ่งในอินโดจีนซึ่งเป็นประเทศอาณานิคมของประเทศฝรั่งเศส จึงได้รับอิทธิพลจากประเทศฝรั่งเศสรวมทั้งกฎหมายด้วย ในประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศเวียดนามก็ได้ กำหนดเรื่องการเพิกถอนคำพิพากษาเช่นเดียวกันแต่อยู่ในรูปของการพิจารณาคดีใหม่ (reopening) เหมือนกับประเทศฝรั่งเศส และญี่ปุ่น โดยการขอพิจารณาคดีใหม่ในประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่งของเวียดนามได้ให้ความหมายไว้ในมาตรา 304 ซึ่งหมายถึง การขอทบทวนคำพิพากษาหรือคำตัดสินของศาล โดยในมาตราดังกล่าวมีนัยว่าให้ยื่นคำร้องขอพิจารณาคดีใหม่ต่อศาลที่มีคำพิพากษา⁸⁶

เหตุที่จะขอเปิดการพิจารณาคดีใหม่สามารถทำได้เมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้⁸⁷

---

the day on which a party has become aware of the grounds for retrial after the judgment became final and binding.

(2) When five years have elapsed from the day on which a judgment became final and binding (or the day on which the grounds for retrial occurred if they occurred after the judgment became final and binding), no action for retrial may be filed.

(3) The provisions of the preceding two paragraphs shall not apply to an action for retrial filed on the grounds of the lack of authority of representation, which are included in the grounds set forth in Article 338(1)(iii), and the grounds set forth in Article 338(1)(x).

⁸⁵ Article 340 (1) An action for retrial shall be subject exclusively to the jurisdiction of the court that has made the judgment pertaining to an appeal.

(2) Actions for retrial against judgments made by the courts of different instances with regard to the same case shall be subject collectively to the jurisdiction of the upper instance court of these courts

⁸⁶ Article 304. Nature of reopening procedures

Reopening means the review of legally effective judgments or decisions which are protested against due to the appearance of newly detected details which may substantially change the contents of the judgments or decisions and which were not known to the courts and the involved parties when the courts rendered such judgments or decisions.

⁸⁷ Article 305 Grounds for protest according to reopening procedures

(1) รายละเอียดอันสำคัญของคดีถูกค้นพบใหม่โดยคู่ความที่เกี่ยวข้อง ซึ่งไม่อาจรู้ได้ในระหว่างการพิจารณาคดี

(2) มีเหตุผลอันสำคัญ ซึ่งพิสูจน์ให้เห็นว่า ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญหรือการแปลของล่าม ไม่ถูกต้อง หรือมีการบิดเบือนพยานหลักฐาน

(3) ผู้พิพากษา ประชาชนที่เป็นคณะลูกขุน หรือทนายความตั้งใจ ทำให้คดีเบี่ยงเบนหรือกระทำอย่างใดๆ อันไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(4) คำพิพากษาของศาลอาญา คำพิพากษาของศาลปกครอง คำพิพากษาของศาลแพ่ง คำพิพากษาของศาลครอบครัว คำพิพากษาของศาลพาณิชย์ หรือคำพิพากษาของศาลแรงงาน หรือคำตัดสินของตัวแทนรัฐ ซึ่งศาลในคดีเหล่านั้น ได้มีมติยกเลิกคำพิพากษานั้น

ตามมาตรา 308⁸⁸ เรื่องระยะเวลาในการยื่นคำร้อง บัญญัติว่า ระยะเวลาในการยื่นคำร้องให้ยื่นภายในหนึ่งปีนับจากวันที่บุคคลซึ่งมีอำนาจยื่นคำร้องมีเหตุที่จะขอทบทวนคำพิพากษาตามที่กำหนดในมาตรา 305

ในการขอพิจารณาคดีใหม่ของประเทศเวียดนาม กำหนดไว้ว่าให้คู่ความในคดียื่นคำร้องต่อศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยต้องปรากฏเหตุ ตามที่กฎหมายกำหนดและต้องยื่นภายในกำหนดเวลา แต่บุคคลตามกฎหมายดังกล่าวไปนี้สามารถโต้แย้งคำสั่งใดๆ ในการพิจารณาคดีใหม่ได้ กล่าวคือ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลประชาชนสูงสุดและประธานศาลประชาชนสูงสุดมี

Legally effective judgments or decisions shall be protested against according to reopening procedures when there is one of the following grounds:

1. Important details of the case were newly discovered which the involved parties could not have known in the course of resolving the case;

2. There are grounds to prove that the conclusions of the expert witnesses and translations of interpreters were untruthful or evidences were falsified;

3. Judges, people's jurors or procurators intentionally diverted the case files or deliberately made unlawful conclusions;

4. The criminal, administrative, civil, marriage and family, business, commercial or labor decisions of courts or decisions of State agencies on which the courts based themselves to resolve the cases had already been annulled.

⁸⁸ Article 308.- Time limit for protest according to reopening procedures

The time limit for protest according to reopening procedures shall be one year counting from the date the persons having the power to protest acquire grounds for protest according to reopening procedures prescribed in Article 305 of this Code.

อำนาจโต้แย้งการพิจารณาคดีใหม่ได้ เว้นแต่เป็นคำตัดสินของสภาผู้พิพากษาของศาลประชาชนสูงสุด และ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลประชาชนจังหวัดและ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประชาชนจังหวัดมีอำนาจคัดค้านคำพิพากษาหรือคำตัดสินของศาลแขวงประชาชน⁸⁹ และเมื่อได้ขอให้พิจารณาคดีใหม่แล้วผู้ร้องขอสามารถยื่นคำร้องต่อศาลที่รับคำร้องขอพิจารณาคดีใหม่ไว้ให้มีคำสั่งเลื่อนระยะเวลาการมีผลของคำพิพากษาเดิมออกไปได้จนกว่าศาลจะได้มีคำสั่งในคำร้องขอพิจารณาคดีใหม่นั้นว่าอนุญาตหรือไม่ ตามมาตรา 307 (3)

3.2 กระบวนการเพิกถอนคำพิพากษาในประเทศไทย

ประเทศไทยนั้นตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง กำหนดให้สามารถใช้สิทธิในการเพิกถอนได้ 3 กรณีคือ

ประการแรก คือการเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตาม มาตรา 27 ซึ่งในมาตรานี้เองได้ให้สิทธิอันเกี่ยวกับการเพิกถอนภายหลังมีคำพิพากษา ไว้แล้ว แต่การเพิกถอนนั้นจำกัดอยู่แค่เพียงการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบเท่านั้น โดยจำกัดผู้มีสิทธิขอเพิกถอนไว้ 2 ประเภท คือคู่ความฝ่ายที่ด้อยเสียหาย ซึ่งจำกัดระยะเวลาไว้เพียงแปด วันนับแต่ทราบข้อความหรือพฤติการณ์นั้นและศาลซึ่งไม่ถูกผูกมัดในเรื่องระยะเวลาดังกล่าวเช่นเดียวกับคู่ความฝ่ายที่ต้องเสียหาย ซึ่งกฎหมายให้สิทธิแก่ศาลที่มีคำพิพากษานั้นเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตาม มาตรา 27 ดังกล่าว และศาลยังมีอำนาจในการแก้ไขคำพิพากษาเล็กน้อย ได้ภายหลังมีคำพิพากษาแล้วได้ ตามมาตรา 143 ซึ่งเป็นการแก้ไขคำพิพากษาที่มีความผิดพลาดเล็กน้อย เช่น ชื่อคู่ความจำนวนทุนทรัพย์ รายละเอียดปลีกย่อยอื่นๆ ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อคำพิพากษาแต่อย่างใด

⁸⁹ Article 307 Persons entitled to protest according to reopening procedures

1. The Chief Judge of the Supreme People's Court and the Chairman of the Supreme People's Procuracy shall have the power to protest according to reopening procedures against legally effective judgments or decisions of courts of all levels, except for the decisions of the Council of Judges of the Supreme People's Court.

2. Chief Judges of the provincial-level people's courts and heads of the provincial-level people's procuracies shall have the power to protest against legally effective judgments or decisions of the district-level people's courts.

3. Persons who have protested against legally effective judgments or decisions shall have the power to suspend the enforcement of such judgments or decisions until the reopening decisions are made.

ประการที่สอง การเพิกถอนโดยศาลสูง ซึ่งศาลสูงสามารถเพิกถอนได้โดยคู่ความใช้สิทธิอุทธรณ์อุทธรณ์ฎีกา หากคู่ความมิได้ใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาแล้วศาลสูงย่อมไม่อาจเพิกถอนคำพิพากษาที่ผิดพลาดนั้นได้ ซึ่งคู่กรณีทั้งสองฝ่ายต้องผูกพันตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น อันเป็นไปตามหลักความเป็นที่สุดแห่งคำพิพากษา (Res Judicata)

ประการที่สาม ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้คู่ความที่ขาดนัดยื่นคำให้การและขาดนัดพิจารณาและแพ้คดี เพราะเหตุขาดนัดยื่นคำให้การและขาดนัดพิจารณาสามารถขอพิจารณาคดีใหม่ได้ โดยการขอพิจารณาคดีใหม่ดังกล่าวมีผลทำให้คำพิพากษาของศาลชั้นต้นเดิมถูกเพิกถอนไปในตัวตามมาตรา 199 เบญจ แต่ยังคงจำค้อยู่เฉพาะเรื่องการขาดนัดเท่านั้น

3.2.1 กระบวนการแก้ไขความผิดพลาดก่อนมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี

3.2.1.1 การเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ

การดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ หมายถึง การไม่กระทำการใด ๆ ตามบทบัญญัติของกฎหมายในข้อที่มุ่งจะยังให้การเป็นไปด้วยความยุติธรรม หรือเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนจะเป็นในเรื่องการเขียน การยื่น การพิจารณาพยานหลักฐาน หรือการบังคับคดี⁹⁰

การดำเนินกระบวนการพิจารณานั้นมีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ข้อยุติจากประเด็นข้อพิพาทตามคำฟ้องและคำให้การ ซึ่งเป็น การคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ ของคู่ความโดยให้โอกาสแก่คู่ความในการต่อสู้คดี ดังนั้น หากคู่ความไม่สุจริตและปฏิบัติฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ย่อมทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาที่มีความผิดพลาดเกิดขึ้นได้ เช่น กรณีที่คู่ความฝ่ายใดฉ้อฉลศาลโดยการแสดงหลักฐานเท็จ ก็ส่งผลให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวเป็นอันผิดระเบียบได้ คู่ความที่ย่อมร้องขอต่อศาล หรือศาลเห็นเองก็เพิกถอน กระบวนการพิจารณานั้นเสีย หรือเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหลังจากพิจารณา แล้วเสร็จก็สามารถเพิกถอนกระบวนการพิจารณานั้นได้ ส่วนกรณีที่เพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบภายหลังศาลมีคำพิพากษาคำพิพากษาแล้วทำให้คำพิพากษานั้นถูกเพิกถอนไปนั้นหากดูผิวเผินแล้วอาจทำให้ดูเหมือนว่าศาลได้สั่งให้เพิกถอนคำพิพากษาจนทำให้ดูเหมือนว่าศาลได้มีคำสั่งให้เพิกถอนคำพิพากษานั้นเป็นผลจากการเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบก่อนมีคำพิพากษานั้นเอง ซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับหลักผลของสันนิษฐาน ทั้งนี้ การเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษาแล้วการเพิกถอนดังกล่าวนี้ใช้เฉพาะกับการเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบเท่านั้น มิได้ใช้กับการเพิกถอนคำพิพากษาแต่อย่างใด⁹¹

⁹⁰ วินัย ล้ำเลิศ. (2545). กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 1. หน้า 276.

⁹¹ วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. (2552). วิ.แพ่งพิสดาร เล่ม 1 (ฉบับปรับปรุงใหม่ ปี 2552). หน้า 85.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา

27 บัญญัติว่า

“มาตรา 27 ในกรณีที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ในข้อที่มุ่งหมายจะยังให้การเป็นไปด้วยความยุติธรรม หรือที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ในเรื่องการเขียนและการยื่นหรือการส่งคำคู่ความ หรือเอกสารอื่น ๆ หรือในการพิจารณาคดี การพิจารณาพยานหลักฐาน หรือการบังคับคดี เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เสียหายเนื่องจากการที่มีได้ปฏิบัติเช่นนั้นยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้เพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้นเสียทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือสั่งให้แก้ไขหรือมีคำสั่งในเรื่องนั้นอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ศาลเห็นสมควร

ข้อคัดค้านเรื่องผิดระเบียบนั้น คู่ความฝ่ายที่เสียหายอาจยกขึ้นกล่าวได้ไม่ว่าในเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา แต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น แต่ทั้งนี้คู่ความฝ่ายนั้นต้องมีได้ดำเนินการอันใดขึ้นใหม่หลังจากที่ได้ทราบเรื่องผิดระเบียบแล้ว หรือมิได้ให้สัตยาบันแก่การผิดระเบียบนั้น ๆ

ถ้าศาลสั่งให้เพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบใด ๆ อันมิใช่เรื่องที่คู่ความละเลยไม่ดำเนินการกระบวนการพิจารณาเรื่องนั้นภายในระยะเวลาซึ่งกฎหมาย หรือศาลกำหนดไว้เพียงเท่านี้ไม่เป็นการตัดสิทธิคู่ความฝ่ายนั้นในอันที่จะดำเนินการกระบวนการพิจารณานั้น ๆ ใหม่ให้ถูกต้องตามที่กฎหมายบังคับ”

มาตรา 27 เป็นกระบวนการเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งสามารถเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบได้ก่อนศาลมีคำพิพากษา หรือหลังจากศาลได้มีคำพิพากษาแล้วก็ได้ แต่ตามแนวบรรทัดฐานของศาลฎีกา ได้กำหนดเรื่องของ ระยะเวลาในขอเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบภายหลังศาลมีคำพิพากษาไว้ด้วย ทั้งนี้ เหตุที่มีกำหนดมีเวลาเพื่อเป็นป้องกันการใช้สิทธิอันเป็นการประวิงอันเป็นระยะเวลาที่ใช้กับคู่ความ แต่ศาล มิได้ผูกติดกับระยะเวลาตามมาตรานี้แต่อย่างใด

ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลมีการดำเนินการหลายขั้นตอน เช่น การยื่นคำร้องคำขอ การสืบพยาน ดังนั้น จึงอาจเกิดความผิดพลาดไป ได้โดยอาจเป็น การสำคัญผิดในข้อเท็จจริง หรือเกิดข้อบกพร่องของผู้ดำเนินการไม่ว่า ความบกพร่องของศาล คู่ความ หรือของเจ้าพนักงาน เช่น การรับฟ้องโดยหลงผิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 2450/2527) ทั้งนี้ ตามมาตรา 27 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การขอเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ ต้องเป็นการขอเพิกถอนเฉพาะกระบวนการพิจารณาเท่านั้น หากมิใช่การขอเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบแล้วไม่ถือว่าเป็นการขอตาม มาตรานี้ศาลย่อมไม่อาจเพิกถอนให้ได้ เช่น กรณีที่จำเลยขอเพิกถอนคำพิพากษาตามยอม (คำพิพากษาฎีกาที่ 2450/2525)

การพิจารณาคดีของศาลหากว่าได้ดำเนินไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนี้โดยชอบแล้ว ย่อมไม่ ก่อให้เกิดปัญหาความยุ่งยากเกิดขึ้น แต่หากมิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติในข้อที่มุ่งหมายจะ ยังให้การเป็นไปด้วยความยุติธรรม หรือเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเขียน การยื่นหรือส่งคำคู่ความ หรือเอกสารอื่น ๆ หรือในการพิจารณาคดี และการบังคับคดี ในการพิจารณาคดีแพ่ง ที่คู่ความและศาลพึงต้องปฏิบัติ มีข้อบังคับ หลายอย่างหลายประการ จึงย่อมมีความผิดพลาดได้ง่าย หากคดีใดมีประเด็นแห่งคดีที่ยุ่งยากซับซ้อน หรือมีหลายประเด็น ก็ต้องมีการสืบพยานกันมาก ซึ่งในการพิจารณาคดีนี้ต้องใช้เวลานาน หากนานวันเข้าอาจมีการพลาดพลั้งได้ เช่นนี้ มาตรา 27 จึงมีส่วนในการแก้ไขกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบได้⁹² การที่จะสั่งเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตามมาตรา 27 นั้นต้องเป็นกระบวนการพิจารณาที่ขัดต่อกฎหมายหรือมิชอบด้วยกฎหมาย⁹³ การเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ แต่เดิมจะใช้ในกรณีเพิกถอนก่อนมีคำพิพากษา ทั้งนี้ หากยังไม่สายไปที่จะแก้ไขให้ถูกต้องเรียบร้อยก็เปิดโอกาสให้แก้ไขใหม่ให้ถูกต้องเรียบร้อย⁹⁴

อย่างไรก็ตาม อาจกำหนดหลักเกณฑ์การเพิกถอนการพิจารณาที่มีชอบตาม มาตรา 27 ได้แก่

1) ผู้มีอำนาจสั่งเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ

การที่ศาลจะสั่งเพิกถอนนั้นอาจทำได้โดยศาลที่พิจารณาเห็นเองหรือคู่ความฝ่ายที่ต้องเสียหายร้องขอ

กรณีศาลที่พิจารณาเห็นเองตามมาตรา 27 นี้ได้ให้อำนาจศาลนั้นเองที่จะเพิกถอนหรือมีคำสั่งเกี่ยวกับการพิจารณาของตนที่แล้วมามีใช้บทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่ศาลสูงในการเพิกถอนกระบวนการพิจารณาของศาลล่าง ทั้งนี้ การที่ศาลจะเพิกถอนหรือไม่ เป็นดุลพินิจของศาลเองที่จะสั่งให้แก้ไข เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

กรณีคู่ความฝ่ายที่ต้องเสียหายยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ ซึ่งจะถูกจำกัดในเรื่องระยะเวลาที่จะต้องโต้แย้งภายในแปด วันนับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น และคู่ความฝ่ายนั้นต้องมีได้

⁹² สุข หงส์ไกร. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1. หน้า 137.

⁹³ มาโนช จรมาศ. (2525). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 1 และภาค 2 ว่าด้วยบททั่วไปและวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น. หน้า 312-313.

⁹⁴ สุธรรม ภัทราคม. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 1. หน้า 83.

ดำเนินการอันใดขึ้นใหม่หลังจากที่ได้ทราบเหตุอันจะพึงขอให้เพิกถอนหรือแก้ไขแล้วหรือต้องมีได้ให้สัตยาบันแก่กระบวนการพิจารณานั้น ๆ

2) เหตุในการขอเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ

เหตุในการขอเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ ต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณา ได้แก่ การเขียน การยื่น หรือการส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่น ๆ การพิจารณาคดี หรือการบังคับคดี

3) วิธีการคัดค้าน

คู่ความต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายในแปด วันนับแต่ วันที่คู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบ ข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้นสำหรับในกรณีก่อนศาลมีคำพิพากษา เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 5186/2548 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 วรรคสอง กำหนดให้คู่ความฝ่ายที่เสียหายขอคัดค้านเรื่องผิดระเบียบขึ้นกล่าวได้ ไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา แต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวใช้บังคับแก่การยื่นคำร้องขอเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบทุกกรณีไม่ว่าจะอยู่ในระหว่างพิจารณาหรือหลังจากศาลพิพากษา หากใช้บังคับเฉพาะกรณีก่อนศาลมีคำพิพากษาเท่านั้น ดังนั้น คำร้องของโจทก์ที่ขอให้ศาลชั้นต้นเพิกถอนคำสั่งจำหน่ายคดีที่สั่งโดยผิดระเบียบ จึงอยู่ในบังคับระยะเวลาแปดวันที่จะต้องปฏิบัติตาม เมื่อโจทก์ยื่นคำร้องล่วงเลยระยะเวลาดังกล่าวขอ มหมคสิทธิคัดค้านกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้น

อย่างไรก็ตาม กำหนดเวลาเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 วรรคสอง ที่จะต้องยื่นก่อนศาลมีคำพิพากษานั้น ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ 2 แนว คือ แนวที่หนึ่งกรณี คู่ความฝ่ายที่เสียหาย ต้องขอเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบก่อนศาลมีคำพิพากษาเท่านั้นและต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น และแนวที่สองกรณี คู่ความฝ่ายที่เสียหายพึงทราบข้อผิดระเบียบภายหลังศาลมีคำพิพากษาแล้ว ก็มีสิทธิร้องขอให้เพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบภายหลังศาลมีคำพิพากษา

แนวที่หนึ่งกรณีคู่ความฝ่ายที่เสียหาย ต้องขอเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบก่อนศาลมีคำพิพากษาเท่านั้น และต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น ทั้งนี้ ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยว่าเมื่อศาลได้อ่านคำพิพากษาแล้วคู่ความจะมายื่นคำร้องขอเพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบอีกไม่ได้ เช่น

กรณีจำเลยที่ขาดนัดมาศาลภายหลังศาลมีคำพิพากษาแล้วจะมาขอเพิกถอน กระบวนพิจารณาไม่ได้ ได้แต่ร้องขอพิจารณาคดีใหม่ (คำพิพากษาฎีกา 179/2508) หรือกรณีจำเลย อ้างว่าการพิจารณาของศาลผิดระเบียบเพราะลายมือชื่อของจำเลยในใบแต่ทนายเป็นลายมือชื่อปลอมซึ่งจำเลยขอเพิกถอนกระบวนพิจารณาที่ผิดระเบียบภายหลังศาลมีคำพิพากษาแล้วไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกา 44/2530) หรือกรณีศาลรับต้นฉบับเอกสารไว้ในสำนวนโดยที่โจทก์มิได้ระบุอย่าง ต้นฉบับเอกสารนั้นบัญชีระบุพยานจึงเป็นการไม่ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วยการอ้างและยื่นหรือส่งเอกสาร เป็นการพิจารณาผิดระเบียบแต่จำเลยยกขึ้นอ้างภายหลังศาลมี คำพิพากษาแล้ว(คำพิพากษาฎีกา 288/1513)

คำพิพากษาฎีกา 179 /2508 จำเลยขาดนัดพิจารณา และศาลได้อ่าน คำพิพากษาแล้ว จำเลยจะมายื่นคำร้องขอแก้ไขหรือเพิกถอนการพิจารณาที่ผิดพลาดตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 ไม่ได้ เพราะการขอแก้ไขตามมาตรา นี้จะต้อง กระทำก่อน ศาลชั้นต้นมีคำ พิพากษา คำขอให้พิจารณาคดีใหม่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ แพ่ง มาตรา 208 ต้องกล่าวโดยละเอียดชัดเจนซึ่งเหตุที่คู่ความได้ขาดนัด และข้อคัดค้านคำตัดสิน ชี้อายุของศาล หากคำขอของจำเลยมิได้มีข้อคัดค้านคำตัดสินชี้ขาดของศาลโดยละเอียดชัดเจน ก็ไม่ ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 208 อันจะควรรับไว้พิจารณา

คำพิพากษาฎีกา 2945/2523 หากจำเลยจะโต้แย้งว่าโจทก์ดำเนินกระบวน พิเคราะห์ผิดระเบียบโดยโจทก์แนบเอกสารสัญญาที่อ้างถึงในคำฟ้องเฉพาะบางส่วนของสัญญา เท่านั้นจึงต้องเพิกถอนกระบวนพิจารณาและให้จำเลยยื่นคำให้การใหม่ตามประมวลกฎหมายวิธี พิเคราะห์ความแพ่ง มาตรา 27 จำเลยก็ต้องยกขึ้นคัดค้านก่อนศาลชั้นต้นพิพากษา ส่วนการส่งสำเนา พยานเอกสารนั้นเนื่องจากโจทก์อ้างเอกสารซึ่งมิได้อยู่ที่โจทก์ โจทก์จึงขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกโดย ไม่ส่งสำเนาให้จำเลย แม้จะวินิจฉัยให้เป็นประโยชน์แก่จำเลยว่าเป็นการฝ่าฝืนประมวลกฎหมายวิธี พิเคราะห์ความแพ่ง มาตรา 90 ศาลก็มีอำนาจรับฟังเอกสารนั้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 87(2)

คำพิพากษาฎีกา 1572/2525 ทนายจำเลยซึ่งถอนตัวไปแล้วได้ลงชื่อใน อุทธรณ์โดยมิได้แต่งตั้งทนายเข้ามาใหม่ และจำเลยมิได้ลงชื่อในอุทธรณ์ ศาลจึงสั่งในอุทธรณ์ให้จำเลย แต่งทนายให้ถูกต้องก่อนแล้วจะส่งอุทธรณ์ใหม่ แม้จำเลยจะแต่งตั้งทนายความภายหลังวันสิ้นอายุ อุทธรณ์แล้ว แต่ศาลก็สั่งรับอุทธรณ์ ดังนี้ เป็นเรื่องศาลชั้นต้นใช้อำนาจอนุญาตให้จำเลยจัดการ แก้ไขการดำเนินกระบวนพิจารณาที่ผิดระเบียบเสียให้ถูกต้องได้ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 27 เมื่อจำเลยปฏิบัติถูกต้องแล้ว ก็ต้องถือว่าอุทธรณ์ของจำเลยสมบูรณ์มาแต่ต้น ตั้งแต่วันยื่นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์จึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษา คำพิพากษาศาลอุทธรณ์มีผลใช้บังคับ

ได้ตามกฎหมาย การที่จำเลยเบิกความและนำสืบพยานหลักฐานต่อศาลก็เพื่อให้ศาลเพิกถอนคำสั่งที่สั่งว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ และเพื่อให้จำเลยยื่นคำให้การต่อสู้คดีได้เท่านั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องกล่าวหาว่าโจทก์กระทำผิดอันเป็นความเสียหายแก่โจทก์ยังถือไม่ได้ว่าโจทก์เป็นผู้เสียหายจึงไม่มีอำนาจฟ้อง

คำพิพากษาฎีกา 44/2530 โจทก์กับจำเลยทั้งสามตกลงประนีประนอมยอมความกันและศาลชั้นต้นได้พิพากษาตามยอมแล้ว จำเลยที่ 2 ยื่นคำร้องอ้างว่า การพิจารณาของศาลชั้นต้นผิดระเบียบ เนื่องจากลายมือชื่อของจำเลยที่ 2 ในใบแต่งตั้งนายเป็นลายมือชื่อปลอมจำเลยที่ 2 ไม่เคยได้รับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้อง เหตุเหล่านี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น แม้จำเลยที่ 2 จะยื่นคำร้องภายในแปดวันนับแต่วันที่ทราบเหตุดังที่อ้างมาก็ตาม แต่ยื่นมาภายหลังจากที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วจึงต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27

คำพิพากษาฎีกา 288/1513 โจทก์มิได้ระบุอ้างเอกสารสัญญาคู่เป็นพยานไว้ แต่ได้ส่งต้นฉบับสัญญาคู่ต่อศาลในการพิจารณา ศาลชั้นต้นสั่งรับไว้เป็นเอกสารในสำนวน ดังนี้ เป็นการไม่ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการอ้างและยื่นหรือส่งเอกสาร เป็นการพิจารณาผิดระเบียบจำเลยอาจยกขึ้นคัดค้าน ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 แต่ต้องร้องคัดค้านเสียก่อน แปด วันนับแต่ได้ทราบเรื่องผิดระเบียบ และก่อนที่จะมีคำพิพากษา จำเลยเพิ่งยกขึ้นคัดค้านในชั้นอุทธรณ์ฎีกาย่อมไม่ได้ จำเลยรับว่าลายเซ็นในช่องผู้คู่ในสัญญาคู่ที่โจทก์ส่งต้นฉบับต่อศาลเป็นของจำเลยคงโต้เถียงตามที่ให้การต่อสู้ว่าไม่ได้คู่เงินโจทก์ สัญญาคู่เป็นเอกสารปลอม จึงต้องฟังจากคำพยานหลักฐานอื่นต่อไป ไม่ต้องห้ามมิให้รับฟังพยานบุคคล

แนวที่สองกรณีคู่ความฝ่ายที่เสียหายเพิ่งทราบข้อผิดระเบียบภายหลังศาลมีคำพิพากษาแล้วก็มีสิทธิร้องขอให้เพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบภายหลังศาลมีคำพิพากษา แต่สิทธิร้องขอเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบของคู่ความฝ่ายที่ต้องเสียหายนั้นต้องกระทำภายในเวลาไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น เช่น

การขอเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 หากจำต้องยื่นคำร้องต่อศาลก่อนมีคำพิพากษาเสมอไปไม่ หากเป็นกรณีที่คู่ความฝ่ายที่เสียหายได้ทราบกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบภายหลังศาลมีคำพิพากษาแล้ว ก็ชอบที่จะใช้สิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบดังกล่าวได้ แต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูล

แห่งข้ออ้างนั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 5876/2545, คำพิพากษาฎีกาที่ 7991/2544, คำพิพากษาฎีกา 3476/2538, คำพิพากษาฎีกา 320/2536, คำพิพากษาฎีกา 3476/2538)

คำพิพากษาฎีกาที่ 5876/2545 การขอเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 หากจำต้องยื่นคำร้องต่อศาลก่อนศาลมีคำพิพากษาเสมอไปไม่ หากคู่ความฝ่ายที่เสียหายเพิ่งทราบกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว ก็ชอบที่จะใช้สิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบได้ แต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ อ้างเหตุเป็นกริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 2 ถึงแก่กรรมไปก่อน โจทก์ฟ้องคดีนี้ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า การขอเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 ต้องกระทำก่อนศาลมีคำพิพากษามีคำสั่งยกคำร้อง ผู้ร้องอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงต่อศาลฎีกาโดยได้รับอนุญาตจากศาลชั้นต้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223 ทวิ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “การขอเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 หากจำต้องยื่นคำร้อง ต่อศาลก่อนมีคำพิพากษาเสมอไปไม่ หากเป็นกรณีที่คู่ความฝ่ายที่เสียหายได้ทราบกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว ก็ชอบที่จะใช้สิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบดังกล่าวได้ แต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น ฉะนั้นผู้ร้องซึ่งอ้างว่าเป็นทนายทนายโดยธรรมชาติของจำเลยที่ 2 กล่าวอ้างว่า จำเลยที่ 2 ถึงแก่กรรมไปแล้วตั้งแต่วันที่ 25 ธันวาคม 2532 ก่อนโจทก์ฟ้องคดีนี้ เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2540 และผู้ร้องกล่าวอ้างว่าเพิ่งทราบว่าจำเลยที่ 2 ถูกโจทก์ฟ้องเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2544 ก่อนยื่นคำร้องเป็นคดีนี้เพียงสองวัน อันเป็นการกล่าวอ้างเพื่อใช้สิทธิตามกฎหมายจึงชอบที่ศาลชั้นต้นจะต้องรับคำร้องไว้ทำการไต่สวนข้อเท็จจริงดังกล่าว หากตรวจคำร้องของผู้ร้องไปเสียแต่ต้นไม่ อุทธรณ์ของผู้ร้องฟังขึ้น” พิพากษายกคำสั่งศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาไต่สวนข้อเท็จจริงตามคำร้องของผู้ร้องและมีคำสั่งใหม่ตามรูปคดี

คำพิพากษาฎีกาที่ 7991/2544 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า ข้อความเรื่องผิดระเบียบนั้น คู่ความฝ่ายที่เสียหายอาจยกขึ้นว่ากล่าวได้ไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา แต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น บัญญัติขึ้นใช้กับกรณีที่คู่ความฝ่ายที่เสียหายได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็น มูลแห่งข้ออ้างนั้นก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาเท่านั้น มิอาจ

ใช้แก่กรณีที่คู่ความฝ่ายที่เสียหายเพิ่งทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างของการพิจารณาเปรียบเทียบนั้นภายหลังที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว

เมื่อผู้ร้องยื่นคำร้องขอแสดงกรรมสิทธิ์ ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ผู้ร้องส่งสำเนาคำร้องขอให้แก่ผู้มีชื่อในโฉนดหรือทายาท ผู้ร้องยื่นคำแถลงว่า ทายาทของผู้มีชื่อในโฉนดหายสาบสูญ ไม่ทราบที่อยู่แน่นอน ส่วนผู้มีชื่อในโฉนดถึงแก่กรรมแล้ว ของดส่งสำเนาคำร้องขอให้ผู้มีชื่อในโฉนดและทายาท ศาลชั้นต้นอนุญาต คงมีแต่ประกาศคำร้องขอทาง หนังสือพิมพ์สายกลาง และปิดประกาศคำร้องขอไว้ ณ บริเวณที่ทรัพย์สินตั้งอยู่ ร้านค้าในหมู่บ้านอันเป็นที่ชุมชนใกล้เคียงที่ทรัพย์สินตั้งอยู่ หน้าที่ว่าการอำเภอและหน้าศาลชั้นต้นเท่านั้น หากได้ความว่าผู้คัดค้านซึ่งเป็นทายาทของผู้มีชื่อในโฉนดมีภูมิลำเนาแน่นอน การส่งคำคู่ความด้วยวิธีการดังกล่าวข้างต้นย่อมไม่ชอบ การที่ศาลชั้นต้นอนุญาตให้ผู้ร้องดส่งสำเนาคำร้องขอให้ผู้คัดค้านก็เนื่องจากเชื่อตามคำแถลงของผู้ร้องว่าทายาทของผู้มีชื่อในโฉนดหายสาบสูญไปซึ่งไม่เป็นความจริง จึงเป็นกรณีที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในข้อที่มุ่งหมายจะยังให้การเป็นไปด้วยความยุติธรรมในเรื่องการส่งคำคู่ความ ในกรณีเช่นนี้ เมื่อความปรากฏชัดแจ้งต่อศาลและศาลเห็นสมควร ศาลย่อมมีอำนาจสั่งให้เพิกถอนการพิจารณาที่พิจารณาเปรียบเทียบนั้นเสียทั้งหมดหรือบางส่วน หรือสั่งแก้ไขหรือมีคำสั่งในเรื่องนั้นอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ศาลเห็นสมควร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 วรรคหนึ่ง

คำพิพากษาฎีกา 3476/2538 บทบัญญัติมาตรา 27 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ว่าคำร้องขอให้เพิกถอนกระบวนการพิจารณาพิจารณาเปรียบเทียบต้องยื่นก่อนมีคำพิพากษานั้น ใช้กับกรณีที่คู่ความฝ่ายที่เสียหายได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างของการพิจารณาเปรียบเทียบก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาเท่านั้น จำเลยไม่เคยทราบว่าตนถูกฟ้องทั้งปรากฏว่ามีผู้แอบอ้างเป็นจำเลยเข้ามาดำเนินคดีในฐานะจำเลย ทำให้จำเลยได้รับความเสียหาย จำเลยเพิ่งทราบภายหลังจากศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาแล้ว ดังนั้นจำเลยย่อมชอบที่จะยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นให้เพิกถอนการพิจารณาที่ศาลชั้นต้นดำเนินไปโดยพิจารณาเปรียบเทียบได้ตามมาตรา 27 วรรคแรก

คำพิพากษาฎีกา 320/2536 การเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่พิจารณาเปรียบเทียบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 วรรคสองที่จะต้องยื่นคำร้องก่อนศาลมีคำพิพากษานั้น จะใช้บังคับในกรณีที่คู่ความฝ่ายที่เสียหายเพิ่งทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างของการพิจารณาเปรียบเทียบนั้นภายหลังจากศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วหาได้ไม่ เพราะเป็นการฝ่าฝืนธรรมชาติที่จะ บังคับให้ยื่นคำร้องขอเพิกถอนโดยที่ตนยังไม่ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น

คำพิพากษาฎีกา 3476/2538 บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 วรรคสอง บัญญัติขึ้น ใ้ใช้กับกรณีที่อยู่ความฝ่ายที่เสียหายได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อัน เป็นมูลแห่งข้ออ้างของการผิดระเบียบนั้นก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาเท่านั้นจะนำมาใช้กับกรณีที่อยู่ความฝ่ายที่เสียหายเพิ่งทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างของการผิดระเบียบนั้นภายหลังจากศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วหาได้ไม่เพราะเป็นการขัดต่อเหตุผลและความเป็นจริงที่จะบังคับให้ยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนกระบวนการพิจารณาเสียก่อนที่ศาลชั้นต้นจะมีคำพิพากษาโดยที่ตนยังไม่ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้นได้ ฉะนั้นกรณีเพิ่งทราบภายหลังศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาดังกล่าวคู่ความที่เสียหายจึงขอจะยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบได้ตาม มาตรา 27 วรรคแรก

ดังนั้น การขอเพิกถอนเพิกถอนกระบวนการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 นี้ต้องเป็น เรื่องของ การเพิกถอนกระบวนการพิจารณาคดีที่ผิดระเบียบมิใช่การเพิกถอนคำพิพากษา โดยได้มีคำพิพากษาฎีกาได้ตัดสิน ไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 2450/2525 ว่าการเพิกถอนการพิจารณาคดีที่ผิดระเบียบตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 วรรคสองบังคับอยู่ในตัวว่าข้อคัดค้านเรื่องผิดระเบียบ ต้องยื่นก่อนศาลพิพากษา การที่จำเลยขอเพิกถอนคำพิพากษตามยอมซึ่งเห็นได้ชัดว่าจะกระทำไม่ได้ นั้นมิใช่การขอเพิกถอนการพิจารณา จะถือว่าเป็นการพิจารณาที่ผิดระเบียบไม่ได้

3.2.2 กระบวนการแก้ไขคำพิพากษาภายหลังศาลมีคำพิพากษา

3.2.1.1 การแก้ไขคำพิพากษาที่ผิดหลงเล็กน้อย

การที่ศาลได้พิจารณาคดีจนศาลมีคำพิพากษาแล้ว คำพิพากษานั้นโดยหลักย่อมเป็นที่สุดไม่ อาจโต้แย้งได้ อันเป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) ผู้พิพากษาก็เป็นมนุษย์ในการพิจารณาพิพากษาก็ย่อมมีความผิดพลาดได้ ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้มีการทบทวนคำพิพากษานั้นอีกครั้งหนึ่ง โดยศาลที่มีลำดับชั้นสูงกว่า เมื่อศาลที่มีลำดับชั้นสูงกว่าได้พิจารณาจนมีคำพิพากษา คำพิพากษา ของศาลที่มีลำดับชั้นที่ต่ำกว่า นี้ย่อมเพิกถอนคำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้

เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว คำพิพากษานั้นไม่อาจแก้ไขได้ แม้จะพบความไม่ถูกต้องของคำพิพากษาของตนก็ตาม ซึ่งการแก้ไขต้องกระทำโดยศาลที่มีลำดับสูงกว่า ในกรณีที่มีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย หรือผิดหลงเล็กน้อย ซึ่งถ้าศาลไม่อาจแก้ไขข้อผิดพลาดเล็กน้อยใด ๆ ได้เลยย่อมเป็นการไม่สมควร กฎหมายจึงต้องเปิดโอกาสให้สามารถแก้ไขได้ อย่างไรก็ดี การแก้ไขเพียงเล็กน้อยนั้น ต้องไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันส่งผลทำให้คำพิพากษา นั้นเปลี่ยนแปลงไปในประเด็นสำคัญ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 143 บัญญัติว่า

“มาตรา 143 ถ้าในคำพิพากษาหรือคำสั่งใด มีข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยอื่นๆ และมีได้มีการอุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น เมื่อศาลที่ได้พิพากษาหรือมีคำสั่งนั้นเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งเพิ่มเติมแก้ไขข้อผิดพลาด หรือข้อผิดพลาดเหล่านั้นให้ถูกต้องได้ แต่ถ้าได้มีการอุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นอำนาจที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อผิดพลาดเหล่านั้น อยู่แก่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี ถ้าขอให้แก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อผิดพลาดเหล่านั้นให้ยื่นต่อศาลดังกล่าวแล้ว โดยกล่าวไว้ในฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกา หรือโดยทำเป็นคำร้องส่วนหนึ่งต่างหาก

การทำคำสั่งเพิ่มเติมมาตรานี้ จะต้องไม่เป็นการกลับหรือแก้คำวินิจฉัยในคำพิพากษาหรือคำสั่งเดิม

เมื่อได้ทำคำสั่งเช่นนั้นแล้ว ห้ามไม่ให้คัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งเดิมเว้นแต่จะได้คัดค้านคำสั่งเพิ่มเติมนั้นรวมไปด้วย”

กรณีข้อผิดพลาดเล็กน้อยในคำพิพากษา คือ ข้อผิดพลาดในเรื่องถ้อยคำ ในเรื่องตัวเลขที่เกิดจากการพิมพ์ผิดพลาด หรือจำนวนเงินที่ปรากฏในคำพิพากษาคิดไป รวมทั้งจำนวนหนี้ในคำพิพากษาคิดไป ไม่ว่าจะผิดไปในทางมากขึ้นหรือน้อยลง การแก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าวต้องทำเป็นคำสั่งเพิ่มเติม จะใช้วิธีการขีดฆ่าแล้วแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งเดิมนั้นไม่ได้⁹⁵ ซึ่งตามมาตรา 143 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การแก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าวนี้ ได้จำกัดไว้เฉพาะในปัญหาเกี่ยวกับการพิมพ์ผิดพลาด เรื่องชื่อตัว ความ ตัวเลข ตัวอักษรต่าง ๆ เท่านั้น

การแก้ไขข้อผิดพลาด หรือผิดพลาดเล็กน้อยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 143 ได้จำกัดไว้อย่างแคบ เฉพาะในปัญหาเกี่ยวกับการพิมพ์ผิดพลาด เช่น ในเรื่องชื่อตัว ความ ตัวเลข และตัวอักษรอื่น ๆ แก้ไขเลข โฉนด แก้ไขจำนวนเงินที่ผิดพลาด แก้ไขคำว่า โจทก์เป็นจำเลย ในคำพิพากษาโดยในการแก้ไขนั้นมิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงผลในคำพิพากษาแต่อย่างใด หรือไม่ใช่ประเด็นสำคัญแห่งคดี หรือข้อใหญ่ใจความ ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการแก้ไข ดังนี้⁹⁶

- 1) ข้อที่ให้แก้ไข คือ ข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือผิดพลาดเล็กน้อยซึ่งได้กล่าวแล้ว
- 2) วิธีการแก้ไข ในการแก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าว อาจทำได้ดังนี้

⁹⁵ อุคม เพ็ญฟูง. (2541). กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1. หนังสือรวมคำบรรยายภาคสอง สมัย 51 : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 97.

⁹⁶ พิพัฒน์ จักรางกูร. (2538). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. หน้า 533-534.

(1) คดีนั้น ไม่มีการอุทธรณ์ฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่ง เมื่อศาลได้มีคำพิพากษา หรือคำสั่งอย่างใดแล้ว หรือเมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งให้แก้ไขข้อผิดพลาด หรือผิดหลงนั้นให้ถูกต้อง โดยทำคำสั่งแก้ไขในรายงานกระบวนการพิจารณา หรือแก้ไขในคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้วลงลายมือชื่อกำกับไว้

(2) หากคดีนั้นมีการอุทธรณ์ฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่ง อำนาจที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อผิดหลงนั้น ย่อมอยู่แก่ศาลอุทธรณ์ฎีกาแล้วแต่กรณี โดยคู่ความที่เกี่ยวข้องร้องขอโดยยกประเด็นหรือข้ออ้างไว้ในอุทธรณ์ฎีกานั้น หรืออาจจะยื่นคำร้องอีกฉบับหนึ่งต่างหากต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา เพื่อขอให้แก้ไขข้อผิดพลาดนั้น แต่หากระหว่างพิจารณาในศาลสูง ศาลสูงเห็นเอง ก็มีอำนาจแก้ไขได้

(3) ข้อจำกัด การแก้ไข จะต้องมิได้เป็นการกลับ หรือแก้คำวินิจฉัยในคำพิพากษา หรือคำสั่งเดิม

(4) การตรวจและคัดสำเนาคำพิพากษา เมื่อศาลได้ทำการแก้ไขข้อผิดพลาดในประการใดแล้ว การขอตรวจและคัดสำเนาคำพิพากษาจะต้องให้ผู้ขอ นั้นคัดสำเนาคำสั่งเพิ่มเติม นั้นรวมเข้าไปด้วย

ดังนั้น มาตรา 143 เป็นเพียงการแก้ไขข้อผิดพลาดเล็กน้อยเท่านั้นมิได้ครอบคลุมไปถึงประเด็นแห่งคดีที่มีความสำคัญอันเป็นการชี้แพ้ชนะกันได้จึงไม่อาจที่จะนำมาใช้ในการเพิกถอนแก้ไขคำพิพากษาที่มีความผิดพลาดอย่างมากได้

ตัวอย่างกรณีที่เกี่ยวข้องว่าเป็นข้อผิดพลาด หรือผิดหลงเล็กน้อย

คำพิพากษาฎีกาที่ 152/2506 คำพิพากษาของศาลชั้นต้นที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนนั้น แม้โจทก์ฎีกาขึ้นมาฝ่ายเดียว และศาลฎีกาพิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์ก็ตาม แต่ปรากฏแก่ศาลฎีกาว่า ศาลชั้นต้นได้รวมจำนวนค่าเสียหายตามรายการที่กำหนดให้แก่โจทก์ผิดพลาดเกินจำนวนอันแท้จริงไป 1,000 บาท ศาลฎีกาอาศัยอำนาจตามมาตรา 143 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งพิพากษาแก้จำนวนค่าเสียหายให้ถูกต้องได้ และที่ศาลชั้นต้นมิได้กล่าวในคำพิพากษาให้ ชัดแจ้งว่าดอกเบี้ยในจำนวนเงินค่าเสียหายที่ให้โจทก์ได้รับด้วยนั้น ให้คิดในอัตราเท่าใดและเริ่มแต่เมื่อใด ศาลฎีกาเห็นสมควรกำหนดให้ชัดเจนด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 2093 /2536 ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าจำเลยที่ 1 เป็นหนี้โจทก์ 2,338,295.06บาท แต่ตอนพิพากษา กลับพิพากษาให้จำเลยที่ 1 ชำระเงิน 1,338,295.06บาทแก่โจทก์ แสดงให้เห็นว่าคำพิพากษาของศาลชั้นต้นมีข้อผิดพลาดหรือผิดหลง แม้โจทก์จะมีได้อุทธรณ์โดยตรงว่าคำพิพากษาของศาลชั้นต้นมีข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเกี่ยวกับจำนวนหนี้ดังกล่าว แต่โจทก์ได้อุทธรณ์ขอให้จำเลยทั้งสองร่วมกันรับผิดชอบต่อโจทก์ในต้นเงินจำนวน

2,478,103.24 บาท ไม่ใช่จำนวนเงิน 1,338,295.06 บาท ถือได้ว่าโจทก์อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นในข้อผิดพลาดและข้อผิดพลาดแล้วที่ศาลอุทธรณ์ยังคงพิพากษาให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงิน 1,338,295.06 บาท จึงไม่ถูกต้อง ที่ฎีกาจะต้องพิพากษาให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงิน 2,338,295.06 บาท แก่โจทก์

คำพิพากษาฎีกาที่ 4204/2541 แม้ตามสัญญาจ้างงานที่คืนจะระบุว่า สัญญาจ้างงานมีกำหนดเวลา 5 ปี แต่ก็มีข้อตกลงในสัญญาจ้างงานเกี่ยวกับการชำระดอกเบี้ยไว้ว่า ผู้จ้างตกลงนำส่งดอกเบี้ยเดือนละครึ่งเสมอไป ดังนั้น การที่จำเลยผู้จ้างจะไม่ต้องถูกบังคับจ้างก่อนครบเวลา 5 ปี จำเลยย่อมมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาจ้างงานคือต้องชำระดอกเบี้ยให้โจทก์เป็นรายเดือน เมื่อปรากฏว่าจำเลยไม่เคยชำระดอกเบี้ยให้แก่โจทก์เลย จำเลยจึงเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้ตามสัญญาจ้างงานทั้งหมด โจทก์ย่อมมีอำนาจบอกกล่าวทวงถามและฟ้องบังคับจ้างงานได้ โดยไม่จำเป็นต้องรอให้ครบกำหนดเวลา 5 ปี เสียก่อน ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้นให้บังคับจ้างงานกับที่ดินโฉนดเลขที่ 3382 เป็นการคลาดเคลื่อนไป โดยที่ดินแปลงที่จำเลยนำมาจ้างงานไว้กับโจทก์คือที่ดินโฉนดเลขที่ 3386 ศาลฎีกาเห็นสมควรแก้ไขเสียให้ถูกต้อง

คำพิพากษาฎีกาที่ 4887/2539 ศาลล่างทั้งสองพิพากษาให้จำเลยที่ 1 ชำระหนี้ตามสัญญาค้ำประกันหนี้ขายลดตัวเงินจำนวน 89,051.47 บาท นับแต่วันที่ 7 มิถุนายน 2529จนกว่าจะชำระเสร็จ โดยไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยว่าจะต้องชำระหนี้แก่โจทก์ในเงินต้นดังกล่าวในอัตราดอกเบี้ยร้อยละเท่าใด ในเมื่อจำเลยที่ 1 ต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 17.5 ต่อปีตามสัญญาค้ำประกันแล้ว แต่ไม่ได้กำหนดให้ว่าต้องชำระดอกเบี้ยในอัตราเท่าใด จึงเป็นการไม่ชอบ ศาลฎีกาจึงแก้ไขให้ถูกต้อง โจทก์ได้ส่งหนังสือบอกกล่าวบังคับจ้างงานไปยังจำเลยที่ 2 ตามภูมิลำเนาที่อยู่ของจำเลยที่ 2 สองครั้ง แต่ไม่สามารถส่งได้ โจทก์จึงบอกกล่าวการบังคับจ้างงานโดยประกาศทางหนังสือพิมพ์ เพื่อให้มีผลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 728 ฉะนั้น คำประกาศหนังสือพิมพ์จึงถือได้ว่าเป็นคำอุทธรณ์นิยมในการบังคับจ้างงานตามมาตรา 715 (3) โจทก์จึงมีสิทธิเรียกร้องค่าประกาศหนังสือพิมพ์ 400 บาทพร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี จากจำเลยที่ 2

ตัวอย่างกรณีที่ไม่เป็นข้อผิดพลาดหรือผิดพลาดเล็กน้อย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1489-1490/2512 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยบุกรุกเข้ายึดถือที่ดินตามแผนที่สังเขปท้ายฟ้อง อันเป็นทางสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่อยู่ในเขตสุขาภิบาลโจทก์ ขอให้ขับไล่ โจทก์ได้คัดค้านสำเนาประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องจัดตั้งสุขาภิบาลพร้อมทั้งภาพถ่ายแสดงเขตสุขาภิบาลตามประกาศให้เห็นเส้นและหลักเขตสุขาภิบาลอย่างชัดเจน มีมาตราส่วนที่สามารถวัดตรวจสอบได้อย่างละเอียด กับมีแผนที่พิพาทแสดงเขตที่จำเลยบุกรุกซึ่งวัดได้แน่นอน สามารถ

เข้าใจได้ว่าที่พิพาทอยู่ตรงไหน จำเลยบางคนให้การปฏิเสธว่าแผนที่แสดงที่พิพาทผิดจากความจริง บางคนไม่ปฏิเสธ แต่ในชั้นพิจารณา ไม่มีจำเลยคนใดนำสืบถึงความไม่ถูกต้องของแผนที่พิพาทท้ายฟ้อง ดังนี้ เมื่อศาลพิพากษาถึงที่สุดให้จำเลยออกจากทางพิพาท ย่อมหมายถึงที่พิพาทตามแผนที่ท้ายฟ้อง ในชั้นบังคับคดี จำเลยอ้างว่าไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งได้ เพราะการดำเนินคดีมิได้ทำแผนที่กลาง ศาลชั้นต้นสั่งให้โจทก์จำเลยชี้เขต แล้วมีคำสั่งกำหนดเขตที่พิพาทขึ้นใหม่ต่างไปจากที่พิพาทตามแผนที่ท้ายฟ้อง คำสั่งของศาลชั้นต้นดังกล่าวย่อมเป็นการแก้ไขคำวินิจฉัยในคำพิพากษาเดิม ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาแพ่ง มาตรา 143 ไม่มีผลบังคับใช้ แม้โจทก์จะมีได้อุทธรณ์คัดค้านก็ยังมีสิทธิ อให้ศาลบังคับจำเลยตามแผนที่ท้ายฟ้องเพื่อให้ถูกต้องตรงตามคำพิพากษาได้ กรณีมิใช่เป็นเรื่องแก้ไขคำสั่งเดิมที่ไม่มีฝ่ายใดอุทธรณ์

คำพิพากษาฎีกาที่ 9314 /2542 โจทก์ฟ้องให้จำเลยทั้งสามชำระเงิน 2,973,482 บาท แต่โจทก์มีคำขอท้ายฟ้องให้จำเลยทั้งสามร่วมกัน ชำระเงินเพียง 2,927,761 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 19 ต่อปีของต้นเงิน 2,927,761 บาท และศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยทั้งสามชำระเงินตามจำนวนในคำขอท้ายฟ้อง จึงเท่ากับว่าศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยทั้งสามชำระไม่เต็มตามคำฟ้องของโจทก์ เงินที่ขาดไปไม่ใช่เป็นข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยอื่น ๆ เมื่อกรณีมิใช่เป็นข้อผิดพลาดหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อย ศาลชั้นต้นย่อมไม่มีอำนาจแก้ไขได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 3511/2545 เมื่อได้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และศาลพิพากษายอมแล้ว ย่อมผูกพันคู่ความตามนั้น และแม้สัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวจะถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษาก็ตาม แต่การจะแก้ไขข้อผิดพลาดได้ก็ต่อเมื่อเป็นข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยอื่น ๆ ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาแพ่ง มาตรา 143 วรรคหนึ่งเท่านั้น แต่ข้อที่โจทก์หรือจำเลยทั้งสองขอเพิ่มนั้น เป็นการเพิ่มเติมหมายเลขโฉนดที่ดิน สำหรับที่ดินอีก 1 แปลง เข้ามาใหม่ กรณีจึงมิใช่ข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยที่ศาลมีอำนาจแก้ไขได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 7996/2542 การที่ศาลชั้นต้นพิพากษาไม่ตรงตามคำขอท้ายฟ้องของโจทก์ กรณีมิใช่เป็นเรื่องผิดพลาดเล็กน้อยหรือผิดพลาด แต่เป็นเรื่องทำให้ผลคดีเปลี่ยนแปลงไปโจทก์ไม่อาจยื่นคำร้องขอให้แก้ไขตาม มาตรา 143 ได้ หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 1740/2548 จำนวนหนี้ที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบที่โจทก์บรรยายมาในตอนต้นของคำฟ้องรวมแล้วเป็นเงิน 20,234,177.54 บาท แต่ในตอนท้ายของคำฟ้องโจทก์กลับสรุปว่าจำเลยเป็นหนี้โจทก์รวมเป็นเงิน 12,357,821.97 บาท พร้อมกับมีคำขอบังคับให้ชำระหนี้จำนวนดังกล่าวแก่โจทก์ ซึ่งเป็นการคำนวณผิดพลาด แต่โจทก์ก็มีได้ขอแก้ไขคำฟ้องให้ถูกต้อง การที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า ยอดหนี้ทั้ง 5

รายการ เป็นเงิน 20,234,177.54 บาท แต่โจทก์มีค่าของท้ายฟ้องเป็นเงินเพียง 12,357,821.97 บาท ถือว่าโจทก์ประสงค์จะบังคับชำระหนี้ตามจำนวนหนี้ที่ระบุในคำขอท้ายฟ้อง และพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์เป็นเงิน 12,357,821.97 บาท นั้น เท่ากับศาลชั้นต้นเห็นแล้วว่าจำนวนหนี้รวมเป็นเงิน 20,234,177.54 บาท แต่ไม่อาจพิพากษาให้จำเลยรับผิดชอบชำระหนี้ดังกล่าวได้ เพราะเป็นการฝ่าฝืนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามมาตรา 142 ที่ห้ามมิให้ศาลพิพากษาเกินคำขอ จึงเป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดีในกรอบแห่งกระบวนการพิจารณา มิใช่เป็นข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยอื่นๆ ตามมาตรา 143 วรรคหนึ่ง ที่โจทก์จะขอให้แก้ไขได้ แต่โจทก์ชอบที่จะต้องอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาศาลชั้นต้นตามที่มาตรา 223 ให้สิทธิไว้

คำพิพากษาฎีกาที่ 4896/2548 ขอแก้ไขสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยขอแก้จำนวนเงินที่จำเลยต้องชำระแก่โจทก์เป็นการแก้ไขจำนวนหนี้อันเป็นสาระสำคัญ มิใช่ข้อผิดพลาดหรือผิดพลาดเล็กน้อยที่จะขอแก้ไขได้

3.2.2.2 การพิจารณาคดีใหม่โดยศาลที่มีคำพิพากษา

ในประเทศไทย กระบวนการขอพิจารณาคดีใหม่ ที่ใช้อยู่จะอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งคงมิใช่ในเรื่องการขาดยื่นคำให้การและการพิจารณาคดีพิจารณาเท่านั้น ในการใช้สิทธิการขอพิจารณาใหม่ดังกล่าวถือเป็นการเพิกถอนคำพิพากษาของ ศาลชั้นต้นอย่างหนึ่งอันเป็นการประกันสิทธิที่จะโต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาได้

1) กรณีขาดยื่นคำให้การ

กรณีขาดยื่นคำให้การเป็นกรณีที่ไม่ยื่นคำให้การภายในกำหนดตามที่กฎหมายกำหนด⁹⁷ กฎหมายจึงกำหนดผลไว้โดยให้ถือว่าจำเลยขาดยื่นคำให้การ เมื่อจำเลยขาดยื่นคำให้การแล้วจำเลยมีทางแก้ 2 ทางคือ

(1) หากจำเลยที่ขาดยื่นคำให้การมาศาลก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และแจ้งต่อศาลในโอกาสแรกว่าตนประสงค์จะต่อสู้คดี เมื่อศาลวินิจฉัยแล้วเห็นว่ากรณขาดยื่นคำให้การนั้นไปโดยจงใจ หรือมีเหตุอันสมควร ให้ศาลอนุญาตให้จำเลยยื่นคำให้การ⁹⁸

⁹⁷ มาตรา 197 เมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกให้ยื่นคำให้การแล้ว จำเลยมิได้ยื่นคำให้การภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมายหรือตามคำสั่งศาล ให้ถือว่าจำเลยขาดยื่นคำให้การ.

⁹⁸ มาตรา 199 ถ้าจำเลยที่ขาดยื่นคำให้การมาศาลก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีและแจ้งต่อศาลในโอกาสแรกว่าตนประสงค์จะต่อสู้คดี เมื่อศาลเห็นว่ากรณขาดยื่นคำให้การนั้นมิได้เป็นไปโดยจงใจหรือมีเหตุอันสมควร ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้จำเลยยื่นคำให้การภายในกำหนดเวลาตามที่ศาลเห็นสมควรและดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ตั้งแต่วันที่จำเลยขาดยื่นคำให้การ.

(2) ในกรณีที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้จำเลยแพ้คดีโดยขาดนัดแล้ว จำเลยก็อาจขอพิจารณาคดีใหม่ภายหลังศาลมีคำพิพากษาแล้วได้

ในวิทยานิพนธ์นี้ขอกล่าวถึงเฉพาะการพิจารณาคดีใหม่ภายหลังศาลมีคำพิพากษาเท่านั้น

การขอพิจารณาคดีใหม่ภายหลังศาลมีคำพิพากษา

เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้จำเลยแพ้คดีโดยเหตุจำเลยขาดนัดแล้ว และจำเลยมิได้ยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น จำเลยก็อาจขอพิจารณาคดีใหม่ได้ แต่การขอพิจารณาคดีใหม่กระทำได้เพียงครั้งเดียว⁹⁹ และการขอพิจารณาคดีใหม่นั้นต้องปรากฏว่าศาลได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีไปฝ่ายเดียวด้วย

ตาม มาตรา 199 จัตวา แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การขอพิจารณาคดีใหม่ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

“มาตรา 199 จัตวา คำขอให้พิจารณาคดีใหม่นั้น ให้ยื่นต่อศาลภายในสิบห้าวันนับจากวันที่ได้ส่งคำบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งให้แก่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การ แต่ถ้าศาลได้กำหนดการอย่างไร ๆ เพื่อส่งคำบังคับเช่นว่านี้โดยวิธีส่งหมายธรรมดาหรือโดยวิธีอื่นแทน จะต้องได้มีการปฏิบัติตามข้อกำหนดนั้นแล้ว ในกรณีที่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การไม่สามารถยื่นคำขอภายในระยะเวลาที่กำหนดโดยพฤติการณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้ จำเลยนั้นอาจยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่พฤติการณ์นั้นได้สิ้นสุดลง แต่กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตามห้ามมิให้ยื่นคำขอเช่นว่านี้เมื่อพ้นกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่ได้ยึดทรัพย์หรือได้มีการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยวิธีอื่น

คำขอตามวรรคหนึ่งให้กล่าวโดยชัดแจ้งซึ่งเหตุที่จำเลยได้ขาดนัดยื่นคำให้การและข้อคัดค้านคำตัดสินชี้ขาดของศาลที่แสดงให้เห็นว่าหากศาลได้พิจารณาคดีนั้นใหม่ตนอาจเป็นฝ่ายชนะ และในกรณีที่ยื่นคำขอล่าช้า ให้แสดงเหตุแห่งการที่ล่าช้านั้นด้วย”

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้าจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การมิได้แจ้งต่อศาลก็ดี หรือศาลเห็นว่าการขาดนัดยื่นคำให้การนั้นเป็นไปโดยจงใจหรือไม่มีเหตุอันสมควรก็ดี ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ในกรณีเช่นนี้ จำเลยอาจถามคำถามพยานโจทก์ที่อยู่ระหว่างการสืบได้ แต่จะนำสืบพยานหลักฐานของตนไม่ได้

ในกรณีที่จำเลยมิได้ยื่นคำให้การภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง หรือศาลไม่อนุญาตให้จำเลยยื่นคำให้การตามวรรคสอง หรือศาลเคยมีคำสั่งให้พิจารณาคดีใหม่ ตามคำขอของจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การตามมาตรา 199 ตรี มาก่อน จำเลยนั้นจะขอยื่นคำให้การตามมาตรานี้อีกหรือจะร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ไม่ได้

⁹⁹ คณิต ฒ นคร. (2548). กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดี. หน้า 423.

หลักเกณฑ์การขอพิจารณาใหม่

1) คำขอต้องยื่นต่อศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งภายในกำหนดเวลา สิบห้า วันนับจากวันที่ได้ส่งคำบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งให้แก่จำเลยซึ่งขาดนัดยื่นคำให้การ แต่ในกรณีมีพฤติการณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้การนับเวลาก็จะนับแต่วันที่พฤติการณ์ได้สิ้นสุดลง อย่างไรก็ตามต้องยื่นไม่เกินหกเดือนนับแต่วันที่ได้ยึดทรัพย์หรือได้มีการบังคับคดีโดยวิธีอื่น

2) คำขอต้องทำเป็นหนังสือและต้องแจ้งเหตุที่ขาดนัดโดยชัดแจ้งในคำขอ

3) คำขอต้องเป็นการคัดค้านคำตัดสินว่าหากศาลได้พิจารณาคดีใหม่แล้วตนจะเป็นฝ่ายชนะคดี

4) ในกรณีที่ยื่นคำขอล่าช้าต้องแสดงเหตุแห่งการล่าช้าด้วย

กระบวนการพิจารณาของศาลในการพิจารณาคดีใหม่

1) เมื่อศาลได้รับคำขอให้พิจารณาคดีใหม่แล้ว หากเห็นสมควรศาลจะมีคำสั่งให้งดการบังคับคดีได้ก่อนก็ได้ ในกรณีศาลจะแจ้งคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ ตามมาตรา 199 จัตวา วรรคหนึ่ง

2) ในการพิจารณาคำขอให้พิจารณาใหม่นี้ ถ้ามีเหตุควรเชื่อว่าการขาดนัดมิได้เป็นไปโดยจงใจหรือมีเหตุอันสมควร และศาลเห็นว่าการอนุญาตให้พิจารณาใหม่แล้วผู้ขอมีทางชนะคดีได้ ให้ศาลอนุญาตตามคำขอ ในกรณี ถ้ามีการอุทธรณ์หรือฎีกาก็ให้แจ้งคำสั่งดังกล่าวให้ศาลฎีกาทราบด้วย ตามมาตรา 199 จัตวา วรรคสอง

3) เมื่อศาลได้มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอให้พิจารณาใหม่ คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ของศาลโดยจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การและคำสั่งอื่น ๆ ของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาในคดีเดียวกัน และวิธีการบังคับคดีได้ดำเนินไปแล้ว ให้ถือว่าเป็นอันเพิกถอนไปในตัว และให้ศาลแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบด้วย ตามมาตรา 199 วรรคสาม ทั้งนี้รวมถึงคำพิพากษาของศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีนั้นด้วย

4) คำสั่งศาลที่อนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่เป็นที่สุด แต่ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตผู้ขออาจอุทธรณ์คำสั่งได้ และคำสั่งศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด ตามมาตรา 199 วรรคสี่

2) กรณีขาดนัดพิจารณา

การขาดนัดพิจารณา คือ กรณีที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันสืบพยานและไม่ได้รับอนุญาตจากศาลให้เลื่อนคดี ให้ถือว่าคู่ความนั้นขาดนัดพิจารณา ซึ่งเมื่อมีการขาดนัดพิจารณาแล้วมีทางแก่ 2 กรณี คือ

1) การขอพิจารณาคดีใหม่ก่อนศาลมีคำพิพากษา

2) การขอพิจารณาคดีใหม่หลังศาลมีคำพิพากษา

ในวิทยานิพนธ์นี้ขอกล่าวถึงเฉพาะการขอพิจารณาคดีให้ มีหลังศาลมี คำพิพากษา¹⁰⁰ เท่านั้น

มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1) คำขอต้องยื่นต่อศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งภายในกำหนดเวลา สิบห้า วันนับจากวันที่ได้ส่งคำบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งให้แก่จำเลยซึ่งขาดนัดยื่นคำให้การ แต่ ในกรณีมีพฤติการณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้การนับเวลาก็จะนับแต่วันที่พฤติการณ์ได้สิ้นสุดลง อย่างไรก็ตามต้องยื่นไม่เกินหกเดือนนับแต่วันที่ได้ยึดทรัพย์หรือได้มีการบังคับคดีโดยวิธีอื่น

2) คำขอต้องทำเป็นหนังสือและต้องแจ้งเหตุที่ขาดนัดโดยชัดแจ้งในคำขอ

3) คำขอต้องเป็นการคัดค้านคำตัดสินว่าหากศาลได้พิจารณาคดีใหม่แล้วตน จะเป็นฝ่ายชนะคดี

4) ในกรณีที่ยื่นคำขอล่าช้าต้องแสดงเหตุแห่งการล่าช้าด้วย

กระบวนการพิจารณาของศาลในการพิจารณาคดีใหม่

1) เมื่อศาลได้รับคำขอให้พิจารณาคดีใหม่แล้ว หากเห็นสมควรศาลจะมี คำสั่งให้งดการบังคับคดีได้ก่อนก็ได้ ในกรณีศาลจะแจ้งคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ ตาม มาตรา 199 จัตวา วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 207

2) ในการพิจารณาคำขอให้พิจารณาใหม่นี้ ถ้ามีเหตุควรเชื่อว่าการขาดนัด มิได้เป็นไปโดยจงใจหรือมีเหตุอันสมควร และศาลเห็นว่าการอนุญาตให้พิจารณาใหม่แล้วผู้ขอมี ทางชนะคดีได้ ให้ศาลอนุญาตตามคำขอ ในกรณีถ้ามีการอุทธรณ์หรือฎีกาก็ให้แจ้งคำสั่งดังกล่าวให้ ศาลฎีกาทราบด้วย ตามมาตรา 199 จัตวา วรรคสอง ประกอบมาตรา 207

3) เมื่อศาลได้มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอให้พิจารณาใหม่ คำพิพากษาหรือ คำสั่งชี้ของศาลโดยจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การและคำสั่งอื่น ๆ ของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ในคดี เดียวกัน และวิธีการบังคับคดีได้ดำเนินไปแล้ว ให้ถือว่าเป็นอันเพิกถอนไปในตัว และให้ศาลแจ้งให้ เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบด้วย ตามมาตรา 199 วรรคสาม ประกอบมาตรา 207

4) คำสั่งศาลที่อนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่เป็นที่สุด แต่ในกรณีที่ศาลมีคำสั่ง ไม่อนุญาตผู้ขออาจอุทธรณ์คำสั่งได้ และคำสั่งศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด ตามมาตรา 199 วรรคสี่ ประกอบมาตรา 207

¹⁰⁰ มาตรา 207 บัญญัติว่า “เมื่อศาลพิพากษาให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาแพ้คดี ให้นำบทบัญญัติ มาตรา 199 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และคู่ความฝ่ายนั้นอาจมีคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ ทั้งนี้ ให้นำ บทบัญญัติมาตรา 199 ตรี มาตรา 199 จัตวา และมาตรา 199 เบญจ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”.

3.3 การเพิกถอนคำพิพากษาของประเทศไทยตามกฎหมายอื่น

ในประเทศไทยการขอเพิกถอนคำพิพากษาเพื่อ พิจารณาคดีใหม่ภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้วปรากฏอยู่ในวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง การขาดนัดพิจารณา และในกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติการขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

3.3.1 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

ในพระราชบัญญัตินี้หากคู่ความไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว คู่ความย่อมมีสิทธิอุทธรณ์คัดค้านโต้แย้งคำพิพากษา และคำสั่งนั้นได้โดยมีกำหนดเวลาสามวันนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษา หรือคำสั่ง ถ้ามิใช่สิทธิดังกล่าวแล้วคดีนั้นย่อมเป็นที่สิ้นสุด

เมื่อคดีได้ถึงที่สุดแล้วตามพระราชบัญญัติจัดตั้ง ศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 คู่กรณีหรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียหรือถูกกระทบสิทธิจากผลแห่งคดีมีสิทธิร้องขอเพิกถอนคำพิพากษาเพื่อให้พิจารณาคดีใหม่ได้¹⁰¹ ดังกรณีต่อไปนี้

(1) ศาลปกครองฟังข้อเท็จจริงผิดพลาดหรือมีพยานหลักฐานให้ มั่นใจอาจทำให้ข้อเท็จจริงที่ฟังเป็นยุติไปแล้วนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ

(2) คู่กรณีที่แท้จริงหรือบุคคลภายนอกนั้นมิได้เข้ามาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีหรือได้เข้ามาแล้วแต่ถูกตัดโอกาสโดยไม่เป็นธรรมในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกระบวนการพิจารณา

(3) มีข้อบกพร่องสำคัญในกระบวนการพิจารณาพิพากษาที่ทำให้ผลของคดีไม่มีความยุติธรรม

(4) คำพิพากษาหรือคำสั่งได้ทำขึ้นโดยอาศัยข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายใดและต่อมาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญซึ่งทำให้ผลแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งขัดกับกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น

คู่กรณีหรือบุคคลภายนอกที่จะยื่นขอต้องกระทำภายในเก้าสิบ วันนับแต่วันที่ผู้นั้นได้รู้หรือควรได้รู้ถึงเหตุที่จะขอให้มีการพิพากษาใหม่ ได้ แต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลปกครองได้มีคำพิพากษา ซึ่งบุคคลที่จะยื่นได้ต้องเป็นบุคคลที่ไม่ ทราบถึงเหตุนั้นในการพิจารณาเดิม โดยมีใช้ความผิดของบุคคลนั้น¹⁰²

¹⁰¹ ชาญชัย แสงวงศ์. (2543). คำอธิบายกฎหมายจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง. หน้า 220-221.

¹⁰² ฤทัย หงส์สิริ. (2545). ศาลปกครองและการดำเนินคดีในศาลปกครอง. หน้า 135-136.

3.3.2 พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526

ตามพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้สิทธิแก่บุคคลผู้ต้องรับโทษทางอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดเท่านั้นที่สามารถขอรื้อฟื้นได้¹⁰³ โดยกำหนดเงื่อนไขไว้ดังนี้

1) ประเภทความผิด

ในพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดประเภทความผิดอาญาไว้จากความหมายของคำว่า “บุคคลใดต้องรับโทษทางอาญาในคดีนั้น”ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวแต่กำหนดเหตุที่จะขอรื้อฟื้นไว้ดังนี้

- (1) พยานบุคคลที่ศาลอาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุด ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังว่าเบิกความเป็นเท็จ หรือไม่ตรงกับความจริง
- (2) พยานหลักฐานอื่นที่ศาลอาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุด ได้มีคำพิพากษาว่าเป็นพยานหลักฐานเท็จ หรือปลอม หรือไม่ถูกต้องตรงต่อความจริง
- (3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดเจนและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำสืบในคดีอันถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด

2) บุคคลที่มีสิทธิยื่นคำร้อง

ตามพระราชบัญญัตินี้ในมาตรา 6 ได้กำหนดบุคคลไว้ 6 ประเภท คือ

- (1) บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด
  - (2) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลในกรณีที่บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นเป็นผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถ
  - (3) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคลในกรณีที่นิติบุคคลนั้นต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด
  - (4) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคล (ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดซึ่งถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง
  - (5) พนักงานอัยการในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม
- 3) การยื่นให้ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่ได้พิพากษาคดีนั้น หรือต่อศาลที่มีเขตอำนาจแทนศาลนั้นตามมาตรา 8¹⁰⁴

¹⁰³ สุพร อิศรเสนา. (2540). การขอพิจารณาคดีใหม่ พ.ร.บ.รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ การทำหนังสือทูลเกล้าถวายฎีกา. หน้า 81-88.

¹⁰⁴ มาตรา 8 คำร้องให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ได้พิพากษาคดีนั้นหรือศาลอื่นที่ได้มีเขตอำนาจแทนศาลนั้น เว้นแต่

(1) คดีของศาลอาญาศึกหรือศาลประจำหน่วยทหาร ให้ยื่นต่อศาล ทหารกรุงเทพ

4) ระยะเวลา

ในพระราชบัญญัติการขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มิได้กำหนดเวลาสิ้นสุดไว้ จึงสามารถร้องขอได้เสมอ

3.4 การเปรียบเทียบเหตุในการขอเพิกถอนคำพิพากษา

ตารางที่ 3.1 การเปรียบเทียบเหตุในการขอเพิกถอนคำพิพากษา

ประเทศ	เหตุในการเพิกถอนคำพิพากษา
สหรัฐอเมริกา	<ol style="list-style-type: none"> (1) ความเข้าใจผิดและประมาทเลินเล่ออย่างไม่ร้ายแรง (2) ได้มีการค้นพบพยานหลักฐานใหม่ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในเวลาพิจารณาอันเป็นเหตุผลสำหรับการขอพิจารณาคดีใหม่ (3) มีการฉ้อฉล (แม้ว่าจะถูกครอบงำทั้งภายในและภายนอก) ถูกบิดเบือนหรือความคิดอื่น ๆ ของคู่ความฝ่ายตรงข้าม (4) คำพิพากษาศิดพลาดเพราะไม่มีผลบังคับ (5) เป็นที่เห็นได้ว่าคำพิพากษานั้น ไม่มีผลบังคับได้อีกต่อไป หรือเรียกว่ากรณีแนวคำพิพากษาเดิมถูกเปลี่ยนแปลงไป (6) มีเหตุผลอื่นซึ่งมีเหตุผลเพียงพอที่จะขอให้หลุดพ้นจากคำพิพากษาได้
ฝรั่งเศส	<ol style="list-style-type: none"> (1) เมื่อปรากฏภายหลังจากมีคำพิพากษาศาลแล้วว่า ศาลได้มีคำพิพากษาไปโดยกลฉ้อฉลของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและคำพิพากษานั้นประโยชน์แก่คู่ความฝ่ายที่ฉ้อฉลนั้น (2) การได้พยานหลักฐานสำคัญในคดีกลับคืนมาจากคู่ความจากฝ่ายหนึ่งที่ยึดถือไว้ ภายหลังศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว (3) มีการพิพากษาคดีไปโดยอาศัยพยานหลักฐานที่ศาลได้วินิจฉัยหรือที่ได้ทราบในภายหลังจากมีคำพิพากษาไปแล้วว่าเป็นพยานหลักฐานที่ทำปลอมขึ้น (4) มีการพิพากษาคดีโดยอาศัยคำให้การเป็นลายลักษณ์อักษร หรือคำให้การด้วยวาจา ที่ศาลได้มีคำวินิจฉัยในภายหลังจากที่ได้มีคำพิพากษาไปแล้วว่าเป็น

(2) คดีของศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่ กฎหมายกำหนดให้เป็นศาลทหารและศาลนั้นไม่เป็นศาลทหารสำหรับคดีนั้นแล้ว ให้ยื่นต่อศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่เคยเป็นศาลทหาร นั้น หรือศาลอื่นที่ได้มีเขตอำนาจแทนศาลนั้น.

	เท็จ
ญี่ปุ่น	<ol style="list-style-type: none"> 1) ศาลที่มีคำพิพากษานั้นไม่ได้ตั้งขึ้นตามกฎหมาย (2) ผู้พิพากษาคนใดที่ไม่อาจร่วมทำคำพิพากษา ได้เข้ามาเป็นองค์คณะในการทำคำพิพากษา (3) ทนายความหรือตัวแทนไม่มีอำนาจหรืออำนาจในการดำเนินกระบวนการพิจารณาปกครอง (4) ผู้พิพากษาคนใดซึ่งมีส่วนร่วมในคำตัดสินมีส่วนร่วมในคดีอาญาโดยมีความสัมพันธ์ทางคดีกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในคดีนั้น (5) การกระทำของบุคคลอื่นซึ่งมีโทษทางอาญาอันทำให้คู่ความในคดียอมรับข้อเท็จจริงใดๆ หรือคู่ความในคดีนั้นปกป้องบุคคลผู้กระทำความผิดนั้นจากข้อกล่าวหาหรือพยานหลักฐานที่มีผลกระทบต่อคำพิพากษาในคดีนั้น (6) เอกสารหรือวัตถุอื่นใดซึ่งถูกใช้เป็นพยานหลักฐานเป็นเอกสารปลอมหรือวัตถุปลอม หรือมีการฉ้อฉล 7) คำเบิกความของพยาน พยานผู้เชี่ยวชาญ ล่าม คู่ความซึ่งสาบานตนแล้วผู้แทนโดยชอบธรรมที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในคำพิพากษาเป็นเท็จ (8) คำพิพากษาหรือคำตัดสินในคดีอาญาหรือกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์ต้องได้รับการแก้ไขโดยคำตัดสินตามกฎหมาย (9) คำพิพากษานั้นได้ละเลยการวินิจฉัยในจุดสำคัญ อันมีผลกระทบต่อคดี (10) คำพิพากษาที่ถูกให้ขอพิจารณาใหม่นั้นขัดกับคำพิพากษาฉบับก่อนซึ่งผูกพันอยู่
เวียดนาม	<ol style="list-style-type: none"> (1) รายละเอียดอันสำคัญของคดีถูกค้นพบใหม่โดยคู่ความที่เกี่ยวข้องไม่อาจรู้ได้ในระยะเวลาพิจารณาคดี (2) มีเหตุผลอันสำคัญปรากฏ โดยความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญหรือการแปลของล่ามไม่ถูกต้อง หรือมีการบิดเบือนพยานหลักฐาน (3) ผู้พิพากษา ประชาชนที่เป็นคณะลูกขุน หรือทนายความตั้งใจขัดขวางคดีหรือกระทำการใดๆ อันไม่ชอบด้วยกฎหมาย (4) คดีอาญา คดีปกครอง คดีแพ่ง คดีเกี่ยวกับการสมรสหรือคดีครอบครัว คดีพาณิชย์ธุรกิจ หรือคดีแรงงาน คำตัดสินของศาลอุทธรณ์ยกเลิก

<p>ไทย (พระราชบัญญัติ จัดตั้งศาล ปกครองและวิธี พิจารณาคดี ปกครอง พ.ศ. 2542)</p>	<p>(1) ศาลปกครองฟังข้อเท็จจริงผิดพลาดหรือมีพยานหลักฐานใหม่ อันอาจทำให้ข้อเท็จจริงที่ฟังเป็นยุติไปแล้วนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ</p> <p>(2) คู่กรณีแท้หรือบุคคลภายนอกนั้นมิได้เข้ามาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีหรือได้เข้ามาแล้วแต่ถูกตัดโอกาสโดยไม่เป็นธรรมในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกระบวนการพิจารณา</p> <p>(3) มีข้อบกพร่องสำคัญในกระบวนการพิจารณาพิพากษาที่ทำให้ผลของคดีไม่มีความยุติธรรม</p> <p>(4) คำพิพากษาหรือคำสั่งได้ทำขึ้นโดยอาศัยข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายใดและต่อมาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญซึ่งทำให้ผลแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งขัดกับกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น</p>
<p>ไทย (พระราชบัญญัติ การรื้อฟื้น คดีอาญาขึ้น พิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526)</p>	<p>(1) พยานบุคคลที่ศาลอาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังว่าเบิกความเป็นเท็จ หรือไม่ตรงกับความจริง</p> <p>(2) พยานหลักฐานอื่นที่ศาลอาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุด ได้มีคำพิพากษาว่าเป็นพยานหลักฐานเท็จ หรือปลอม หรือไม่ ถูกต้องตรงต่อความจริง</p> <p>(3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดเจน และสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำสืบในคดีอันถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด</p>

จากเหตุดังกล่าวตามที่กำหนดขึ้นไว้ในแต่ละประเทศ รวมทั้งตามพระราชบัญญัติอื่นในกฎหมายไทยนั้น มีขึ้นเพื่อให้ผู้ประสงค์ใช้อำนาจทางศาลได้รับความเป็นธรรมตามหลักการบริการสาธารณะอันรัฐได้จัดตั้งศาลขึ้นเพื่อความสงบสุขของประชาชน ในเหตุผลตามแต่ละประเทศนั้นจะเห็นได้ว่าบางสิ่งได้เกิดมีขึ้นในระหว่างการพิจารณาและบางอย่างได้เกิดมีขึ้นภายหลังศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ทำให้สามารถแบ่งเหตุในการเพิกถอนคำพิพากษาได้ดังนี้

(1) กรณีคำพิพากษาได้เกิดมีขึ้นเนื่องจากการรับฟังข้อเท็จจริงไม่ถูกต้อง

ก. กรณีพบพยานหลักฐานใหม่

จากการศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น ประเทศเวียดนาม ต่างยอมให้สามารถมีการขอพิจารณาคดีใหม่ได้ในกรณีที่มีการพบพยานหลักฐานใหม่ได้ ซึ่งในประเทศต่างๆ ล้วนมีจุดเกาะเกี่ยวที่คล้ายคลึงกัน คือ ต้องเป็นพยานหลักฐานใหม่ และไม่เคยเสนอต่อศาลมาก่อน ทั้งยังมีได้เกิดจากความผิดของผู้ร้องด้วย แต่ในประเทศเวียดนามเองได้กำหนดเหตุไว้ ด้วยว่ารายละเอียดอันสำคัญของคดีถูกค้นพบใหม่โดยคู่ความที่เกี่ยวข้องไม่อาจรู้ได้ในระยะเวลาพิจารณาคดี โดยเหตุดังกล่าวคงมีลักษณะเหมือนกันกับกับประเทศอื่นๆ ด้วย

แต่ในประเทศญี่ปุ่นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับใหม่ที่สุด (Saishin) นั้นได้กำหนดให้พยานเอกสาร พยานวัตถุ พยานบุคคล หรือคำพิพากษาคดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครองในกรณีถูกกลับหรือแก้ตามมาตรา 338 (6) (7) (8) ก็สามารถเพิกถอน คำพิพากษาเดิมเพื่อพิจารณาคดีใหม่ได้อันได้กำหนดไว้อย่างเปิดกว้าง โดยมีลักษณะคล้ายคลึงกับประเทศเวียดนาม ที่กรณีคำพิพากษาในคดีอาญา คดีปกครอง คดีแพ่ง คดีเกี่ยวกับการสมรสหรือคดีครอบครัว คดีพาณิชย์ธุรกิจ หรือคดีแรงงาน คำตัดสินของศาลอุทธรณ์ยกเลิก ด้วย

รวมทั้งตาม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ต่างก็ได้กำหนดไว้ให้เป็นเหตุหนึ่งให้สามารถขอพิจารณาคดีใหม่ได้ โดยต้องเป็นพยานหลักฐานใหม่และไม่เคยเสนอต่อศาลมาก่อนเช่นเดียวกับกฎหมายต่างประเทศ

ดังนั้น จึงควรกำหนดเป็นเหตุหนึ่ง ให้สามารถเพิกถอนคำพิพากษาเพื่อพิจารณาคดีต่อไปได้

ข. กรณีพยานหลักฐานในคดีเดิมเป็นเท็จ

กรณีคำพิพากษาในคดีเดิมเป็นเท็จ เป็นกรณีที่ศาลอาศัยพยานหลักฐานในคดีที่ไม่ชอบยอมส่งผลทำให้ผลของคำพิพากษาในคดีนั้นไม่ถูกต้องซึ่งทำให้คำพิพากษามีผลผิดไป กรณีนี้การที่จะกล่าวอ้างว่าพยานหลักฐานในคดีเดิมเป็นเท็จนั้นต้องมีสิ่งรองรับความเชื่อที่ว่าพยานหลักฐานเป็นเท็จ ในประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดให้เป็นเหตุที่เกิดขึ้นเพราะได้อัจฉลศาล แต่ในประเทศฝรั่งเศสต่างออกไปคือต้องมีคำพิพากษารองรับว่าพยานหลักฐานเดิมนั้นเป็นพยานหลักฐานที่ทำปลอมขึ้น ในส่วนของประเทศญี่ปุ่น และเวียดนาม ต่างได้กำหนดเหตุไว้เป็นทำนองเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาคือกฎหมายกำหนดไว้ให้สามารถร้องขอได้

สำหรับกฎหมายไทยตามพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับต่างก็ได้มีการกำหนดไว้ โดยในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 โดยถือว่าพยานหลักฐานเท็จนั้น เป็นข้อบกพร่องสำคัญในกระบวนการพิจารณาพิพากษาที่ทำให้ผลของคดีไม่มีความ

ยุติธรรมตาม ส่วนพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ได้กำหนดไว้เป็นเหตุให้สามารถร้องขอให้รื้อฟื้นคดีได้

ก. กรณีมีความผิดพลาดเนื่องจากผู้พิพากษา ลูกขุน หรือเจ้าหน้าที่ศาล

ในกรณีประเทศญี่ปุ่น (9) คำพิพากษานั้นได้ละเลยการวินิจฉัยในจุดสำคัญอันมีผลกระทบต่อคดี ประเทศฝรั่งเศส (3) มีการพิพากษาคดีไปโดยอาศัยพยานหลักฐานที่ศาลได้วินิจฉัยหรือที่ได้ทราบในภายหลังจากมีคำพิพากษาไปแล้วว่าเป็นพยานหลักฐานที่ทำปลอมขึ้นและ (4) พิพากษาคดีโดยอาศัยคำให้การเป็นลายลักษณ์อักษรหรือคำให้การด้วยวาจาที่ศาลได้มีคำวินิจฉัยในภายหลังจากที่ได้มีคำพิพากษาไปแล้วว่าเป็นเท็จ กำหนดไว้ในกรณีผู้พิพากษารับฟังพยานหลักฐานที่เป็นเท็จนั้นอาจเกิดจาก ผู้พิพากษาได้ ซึ่งก็สามารถถือได้ว่าเป็นความผิดพลาดจากตัวผู้พิพากษา ในประเทศเวียดนามความผิดพลาดดังกล่าวของผู้พิพากษาถือว่าเป็นกระทำอย่างใด ๆ อันไม่ชอบด้วยกฎหมายตาม (3) ผู้พิพากษา ประชาชนที่เป็นคณะลูกขุน หรือทนายความตั้งใจขัดขวางคดี หรือกระทำอย่างใด ๆ อันไม่ชอบด้วยกฎหมาย

กฎหมายไทยตาม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 (1) ศาลปกครองฟังข้อเท็จจริงผิดพลาดหรือมีพยานหลักฐานใหม่ อันอาจทำให้ข้อเท็จจริงที่ฟังเป็นยุติไปแล้วนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ (3) มีข้อบกพร่องสำคัญในกระบวนการพิจารณาพิพากษาที่ทำให้ผลของคดีไม่มีความยุติธรรม การรับฟังข้อเท็จจริงผิดพลาดหรือมีข้อบกพร่องในคดีในส่วนสำคัญนั้นถือว่าเป็นความผิดพลาดอันเกิดจากผู้พิพากษา ทั้งนี้พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ก็ได้กำหนดให้การรับฟังพยานหลักฐานที่ปลอม รวมทั้งกรณีพยานบุคคลเบิกความเท็จนั้น ถือว่าเป็นความผิดพลาดอันเกิดจากผู้พิพากษาได้

ประเทศสหรัฐอเมริกาเองได้กำหนดไว้เป็น คือ ส่วนของผู้พิพากษากรณีมีความผิดพลาดเกิดขึ้นจากผู้พิพากษาเป็นเหตุให้สามารถขอเพิกถอนได้ตาม Federal rule 55 (b) (2) เป็นเหตุหนึ่งให้สามารถขอเพิกถอนคำพิพากษาได้ และรวมทั้งกรณีความผิดพลาดอันเกิดจากเจ้าหน้าที่ศาลได้กระไปโดยไม่มีอำนาจตามกฎหมายก็ถือเป็นเหตุให้ขอเพิกถอนคำพิพากษาได้ตาม Federal rule (b) (1) และในส่วนที่ความผิดพลาดอันเกิดจากลูกขุนกรณีนี้ใน Federal rule 59 นั้นได้กำหนดให้เพียงเป็นเหตุให้ขอพิจารณาคดีใหม่เท่านั้น โดยกำหนดขอบเขตไว้กว้างขวาง และรวมถึงกรณีที่เข้าที่ศาลกระทำการไปโดยปราศจากอำนาจด้วยที่ถือเป็นเหตุให้คำพิพากษานั้นผิดพลาดโดยต้องปรากฏว่าต้องเป็นความผิดพลาดอย่างร้ายแรงด้วย

(2) กรณีคำพิพากษาขัดต่อความสงบเรียบร้อย

ประเทศญี่ปุ่นกำหนดให้สามารถขอเพิกถอนคำพิพากษาเนื่องจากคำพิพากษาขัดต่อความสงบเรียบร้อยได้ ซึ่งเหมือนกันกับของประเทศเยอรมัน นี้ แต่ในความเป็นจริงมีการร้องขอและศาลอนุญาตให้เพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาคดีใหม่น้อยมากจนไม่ปรากฏว่ามีการใช้

ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้คำพิพากษา ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย นั้น ถือว่ามีความผิดพลาด (void judgment) แต่ได้จำกัดไว้ในบางกรณีเท่านั้นที่ให้อำนาจร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนคำพิพากษาได้ และการเพิกถอนดังกล่าวก็ไม่จำเป็นต้องมีการพิจารณาคดีใหม่เสมอไป

(3) กรณีแนวคำพิพากษาอันเป็นบรรทัดฐานเปลี่ยนแปลงไป

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ต่างบัญญัติไว้ว่าการที่ศาลเปลี่ยนแปลงแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาถือเป็นเหตุอย่างหนึ่งให้สามารถขอเพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาคดีใหม่ได้ แต่ในประเทศฝรั่งเศส เวียดนาม กฎหมายมิได้บัญญัติไว้

ในส่วนของประเทศไทยนั้นเมื่อศาลฎีกาได้เปลี่ยนแปลงแนวคำพิพากษาไปจากเดิมกฎหมายไม่ได้มีกฎหมายเปิดช่องให้เป็นเหตุให้ขอเพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาคดีใหม่ได้ เพียงแต่แนวคำพิพากษาดังกล่าวได้ถูกยึดเป็นแนวปฏิบัติต่อไปเท่านั้น ทั้งประเทศไทยยังคงแบบระบบกฎหมายก่อนไปยังแบบประมวลกฎหมายด้วยแล้วกรณีนี้จึงไม่เหมาะสมที่นำมาใช้กับประเทศไทย

(4) กรณีกระบวนการพิจารณาขาดความเป็นกลาง

ในต่างประเทศเมื่อผู้พิพากษาที่พิจารณาในคดีขาดความเป็นกลางถือเป็น สาเหตุหนึ่งที่ สามารถขอเพิกถอนคำพิพากษาเพื่อพิจารณาคดีใหม่ได้ เช่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งประเทศญี่ปุ่น มาตรา 338 (4) ผู้พิพากษาคณะใดซึ่งมีส่วนร่วมในคำตัดสินมีส่วนร่วมในคดีอาญาโดยมีความสัมพันธ์ทางคดีกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในคดีนั้น ถือว่าคำพิพากษาได้ถูกกระทำขึ้นโดยผู้พิพากษาที่กระทำการขัดต่อตำแหน่งหน้าที่

ประเทศไทยกรณีนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นเหตุให้สามารถคัดค้านตัวผู้พิพากษาได้ตามมาตรา 11 เท่านั้นซึ่งเหตุที่เกิดขึ้นก่อนศาลเริ่มพิจารณาทั้งสิ้น ซึ่งกรณีหากพบภายหลังศาลได้ มีคำพิพากษาแล้ว ตามแนวคำพิพากษาฎีกา ยังคงมีมาตรา 27 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สามารถเพิกถอนได้ภายในแปดวันนับแต่วันทราบถึงพฤติการณ์ตามแนวฎีกา หรือสามารถอุทธรณ์ต่อศาลสูงได้ เพราะน่าจะถือเป็นกรณีเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตามมาตรา 225 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

(5) กรณีการดำเนินกระบวนการพิจารณาผิดพลาด

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดพลาด เช่น การนำพยาน หลักฐานเท็จ พยานหลักฐานปลอมมาสืบเป็นพยานในคดีหรือคำเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญถูกบิดเบือน

เป็นเท็จ เป็นต้น ส่วนแล้วแต่ถือว่า เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ขัดต่อกฎหมาย ที่เกิดขึ้น ระหว่างการพิจารณาคดีทั้งสิ้น กรณีดังกล่าวนี้หากเกิดขึ้นในประเทศไทยศาลสามารถใช้มาตรา 27 ดังกล่าวเพิกถอนการดำเนินกระบวนการพิจารณานั้นเสียได้ เหตุดังกล่าวนี้จึงไม่ควรนำไป บัญญัติเพิ่ม ให้เกิดความซ้ำซ้อนอีก

บทที่ 4

วิเคราะห์การฟ้องคดีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

คำพิพากษาเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คดีเป็นอันยุติลงอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้เกิดการแพ้ชนะกันในคดีนั้น คำพิพากษาอาจเกิดจากการสืบพยานหลักฐานของ คู่ความทั้งสองที่เป็นเสร็จสิ้น หรือเกิดจากการตกลงยินยอมของคู่ความทั้งสองฝ่าย ก็ได้ คำพิพากษาย่อมเป็นอันผูกพันคู่ความ รวมทั้งศาลด้วย อันทำให้ไม่สามารถรื้อเรื่องฟ้องกันอีกในประเด็นที่ได้วินิจฉัยไปแล้วนั้นได้ และคำพิพากษาที่เกิดขึ้นย่อมมี ความ ศักดิ์สิทธิ์ในตัวเองไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ อย่างไรก็ตาม หากคำพิพากษาผิดพลาดย่อมส่งผลกระทบต่อตัวคู่ความ โดยตรง จึงทำให้เป็นปัญหาขึ้น โดยในบทนี้ข้าพเจ้าได้วิเคราะห์ปัญหาที่พบในทางปฏิบัติในประเทศไทย ความแตกต่างของการฟ้องคดีคำพิพากษากับการขอพิจารณาคดีใหม่ คำพิพากษาที่ผิดพลาด เหตุที่จะขอฟ้องคดีคำพิพากษา และกระบวนการฟ้องคดีคำพิพากษา

4.1 ปัญหาของประเทศไทยที่ไม่มีกรฟ้องคดีคำพิพากษาในคดีแพ่ง

เมื่อคู่ความได้ฟ้องคดีต่อศาลอันเป็นการ ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแล้ว บางครั้งย่อมมีปัญหาเกิดขึ้นบ้างในทางปฏิบัติ โดยกฎหมายที่ใช้บังคับนี้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดี แต่ในบางครั้งก็ได้ก่อให้เกิดปัญหาขึ้น ดังนี้

1) กรณีเรื่องเขตอำนาจศาล

โดยปกติแล้วเมื่อมีการยื่นฟ้องคดีศาลย่อมต้องมีการตรวจฟ้องและพิจารณาคดีและมีคำพิพากษา คำพิพากษาจึงเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นว่ากระบวนการพิจารณานั้นเสร็จสิ้นลง และคำพิพากษาย่อมต้องเป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา ซึ่งศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษาเองย่อมต้องผูกพันตาม คำพิพากษาที่ตนได้พิพากษาไว้ ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ แต่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้กำหนดข้อยกเว้นหลักความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาไว้หลายกรณีด้วยกันเช่น การอุทธรณ์ฎีกา หรือขอพิจารณาคดีใหม่กรณีขาดนัด

คดีที่มีการฟ้องผิดศาลเพราะเรื่องเขตอำนาจศาล แม้ศาลจะได้กำหนดเรื่องเขตอำนาจศาลไว้เป็นประเด็นแล้วมีคำพิพากษายกฟ้อง เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 7321/2550 คู่ความฝ่ายที่เสียหายจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบอาจยกกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้นขึ้นว่ากล่าวได้ในเวลาใดๆ ก่อนศาลมี คำพิพากษา แต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่วันที่คู่ความ

ฝ่ายนั้นได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น แต่ทั้งนี้คู่ความฝ่ายนั้นต้องมีได้ดำเนินการอันใดขึ้นใหม่หลังจากได้ทราบเรื่องผิดระเบียบแล้ว หรือมิได้ให้สัตยาบันแก่การผิดระเบียบนั้นตาม ป ระมวลก ฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 เมื่อ โจทก์ยื่นคำฟ้องต่อศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นให้ส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยทั้งสามแล้ว จำเลยทั้งสามทราบถึงการฟ้องแล้วไม่ได้คัดค้านว่า ศาลชั้นต้นไม่มีเขตอำนาจที่จะรับฟ้องไว้พิจารณากลับยินยอมให้ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวน พิพิจารณา โดยสืบพยานโจทก์และให้จำเลยทั้งสามอ้างตนเข้าเบิกความจนกระทั่งทั้งสองฝ่ายแถลงหมดยานและศาลชั้นต้นพิพากษาคดีแล้ว เท่ากับจำเลยทั้งสามยอมปฏิบัติตามที่ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนพิจารณาเสร็จสิ้น อันเป็นการให้สัตยาบันแก่การผิดระเบียบแล้ว จำเลยทั้งสามจึงยกการผิดระเบียบดังกล่าวขึ้นมาในชั้นอุทธรณ์ไม่ได้

กรณีข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้นเป็นการฟ้องคดีต่อศาลจังหวัดปราจีนบุรีโดย ทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินสามแสนบาท ผู้เขียนเห็นว่าศาลดังกล่าวไม่มีเขตอำนาจในการวินิจฉัยคดีได้ซึ่งเรื่องเขตอำนาจศาล เป็นปัญหาเกี่ยวกับ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีและตาม พระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาตรา 16 วรรคสี่ ซึ่งกำหนดให้ศาลจังหวัดต้องโอนคดีไปยังศาลแขวงที่อยู่อำนาจเท่านั้น ไม่อาจ ใช้ดุลยพินิจรับฟ้องไว้ได้หรือหากปรากฏระหว่างพิจารณาศาลก็ต้องมีคำสั่งจำหน่ายคดีเสีย เมื่อกฎหมายกำหนดให้ฟ้อง คดียังศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาหรือมูลคดีเกิดเท่านั้น กฎหมายให้ความคุ้มครองจำเลยเช่นเดียวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคทำให้ฟ้องคดีต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาเท่านั้น จึงเห็นได้ว่าเป็นกรณีที่ศาลดำเนินคดีไม่ถูกต้องแต่ต้นแล้ว

ผู้เขียนเห็นว่าคำพิพากษา ดังกล่าวน่าจะถือว่าไม่มีผลบังคับได้ เพราะคำพิพากษาดังกล่าวเกิดจากศาลที่ไม่มีเขตอำนาจเหนือคดีและขัดต่อหลักกฎหมายด้วย อันเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยอย่างหนึ่ง

2) กรณีของการเพิกถอนกระบวนพิจารณาที่ผิดระเบียบ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 คือการเพิกถอนกระบวนพิจารณาที่ผิดระเบียบเท่านั้น ไม่รวมถึงคำพิพากษาด้วยตามคำพิพากษาฎีกาที่ 2450/2525 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการมิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติในข้อที่มุ่งหมายจะยังให้การเป็นไปด้วยความยุติธรรมหรือเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การเขียน การยื่นหรือส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่น ๆ หรือในการพิจารณาคดี การพิจารณาคดี และการบังคับคดี ในการพิจารณาคดีแพ่งเท่านั้น โดยในการเพิกถอนกระบวนพิจารณาผิดระเบียบนั้น แต่เดิมจะใช้ในกรณีเพิกถอนก่อนมีคำพิพากษาเท่านั้น ปัจจุบันศาลฎีกาได้ตีความให้สามารถเพิกถอนภายหลังจากมีคำพิพากษาแล้วได้ด้วย ซึ่งมีผลทำให้คำพิพากษาถูกเพิกถอนก็ตาม แต่เป็นผลมาจากการเพิกถอนกระบวนพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้น แต่ไม่รวมถึงกรณีพบพยานหลักฐานใหม่ซึ่งไม่เคยพบมาก่อน โดยมีใช้การดำเนิน

กระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบแต่อย่างใด ดังนั้น ด้วยเหตุดังกล่าว จึงไม่อาจใช้สิทธิตามมาตรา 27 นี้ได้ ถ้ากระบวนการพิจารณาได้ดำเนินการด้วยความชอบด้วยกฎหมายแต่คำพิพากษานั้นไม่ถูกต้อง และหากคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วย่อมไม่อาจดำเนินการอย่างไรต่อไปได้ เช่น มีการพบพยานหลักฐานใหม่ หรือกรณีคำพิพากษาไม่ถูกต้อง

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่ามาตรา 27 ดังกล่าวมิได้ครอบคลุมในปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งหมด อีกทั้งมาตรา 27 ดังกล่าวใช้กับการฟ้องกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบเท่านั้น และมาตรา 27 นี้การที่จะฟ้องกระบวนการพิจารณาดังกล่าวเมื่อมีการผิดพลาดก่อนศาลมีคำพิพากษาก็ตกอยู่ภายในระยะเวลาไม่เกินแปดวันนับแต่ทราบข้อความหรือพฤติการณ์นั้น แต่หากพบภายหลังศาลมีคำพิพากษาแล้วด้วยความเคารพต่อคำพิพากษาข้าพเจ้าเห็นว่าควรใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาต่อไป การที่ศาลฎีกาตีความด้วยบทโดยกำหนดว่าหากพบภายหลังให้นำระยะเวลาตามวรรคแรกของมาตรา 27 มาใช้บังคับด้วยนั้นเห็นว่าเป็นการใช้กฎหมายที่ไม่ถูกต้อง เพราะเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาคำพิพากษานั้นย่อมผูกพันศาลและคู่ความ เมื่อกฎหมายไทยในประมวลกฎหมายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดให้สิทธิโต้แย้งคำพิพากษาโดยการอุทธรณ์ฎีกาย่อมต้องเป็นไปตามสิทธิ นั้น แม้ระยะเวลาอุทธรณ์ฎีกาล่วงเลยมาเกินหนึ่งเดือนก็ดีคู่ความก็สามารถใช้สิทธิขยายระยะเวลาอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้อย่างเหตุสุดวิสัยได้ หากมีความจำเป็นต้องนำมาตรา 27 มาใช้อีกไม่

3) กรณีศาลมีคำพิพากษตามยอม

โดยหลักแล้วเมื่อศาลมีคำพิพากษตามยอม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 แล้วคู่ความย่อมต้องผูกพันตามนั้น โดยศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ว่าสัญญาประนีประนอมยอม ความที่ทำกันในศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษตามยอม สัญญาดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษา หากผิดพลาดเล็กน้อยยอมอยู่ในบังคับ มาตรา 143 ข้างต้น แต่ถ้าคู่ความเห็นว่าข้อตกลงตามสัญญาประนีประนอมยอมความไม่ชอบ หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย มีสิทธิเพียงอย่างเดียวเท่านั้น คือใช้สิทธิอุทธรณ์แต่ต้องอาศัยเหตุตามมาตรา 138 วรรคสอง เท่านั้น โดยต้องยื่นอุทธรณ์ภายในระยะเวลาหนึ่งเดือนตามหลักเรื่องอุทธรณ์ด้วยเช่นกัน หากไม่ยื่นอุทธรณ์ในกำหนดเวลาดังกล่าวคดียอมถึงที่สุด คู่ความจะอ้างเหตุตามมาตรา 138 วรรคสอง เพื่อขอเพิกถอนคำพิพากษาดังกล่าวยอมไม่ได้ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 2426/2548 โจทก์ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับจำเลยทั้งสอง และศาลพิพากษตามยอมแล้ว เมื่อโจทก์เห็นว่าข้อตกลงตามสัญญายอมข้อใดไม่ชอบ ทำให้คำพิพากษตามยอมไม่ชอบ เข้าข้อยกเว้นที่โจทก์สามารถอุทธรณ์คำพิพากษตามยอมได้ โจทก์ก็ต้อง

อุทธรณ์คำพิพากษานั้นภายในกำหนด หนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านคำพิพากษาตามยอมให้คู่ความ ฟัง การที่โจทก์ไม่อุทธรณ์แต่กลับยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นต้นเพิกถอนสัญญาประนีประนอมยอม ความโดยไม่มีบทกฎหมายใดให้อำนาจ จึงไม่ชอบ การที่ศาลชั้นต้นยกคำร้องของโจทก์ เมื่อโจทก์ อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาคหนึ่งไม่รับอุทธรณ์คำสั่งของโจทก์จึงชอบแล้ว เพราะกรณีของ โจทก์เป็น อุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่เพิกถอนสัญญาประนีประนอมยอมความตามที่โจทก์ขอให้ เพิกถอน หาใช่เป็นอุทธรณ์ตามข้อยกเว้นของ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 6433/2547 คู่ความทำสัญญาประนีประนอมยอมความและศาล พิพากษาตามยอมแล้ว คำพิพากษาย่อมผูกพันคู่ความ เมื่อคดีถึงที่สุดย่อมไม่อาจถูกเพิกถอนหรือ เปลี่ยนแปลงได้ การที่จำเลยยื่นคำร้องอ้างว่าคำพิพากษตามยอมตกเป็น โฆษเพราะขัดต่อความ สงบเรียบร้อยและศีลธรรมอัน ดีของประชาชนและไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขอให้เพิกถอนกระบวนการ พิพากษาที่ดำเนินมาทั้งหมดและขอพิจารณาคดีใหม่นั้น ความมุ่งหมายของจำเลยคือต้องการให้ คำพิพากษตามยอมเสียเปล่าใช้บังคับไม่ได้ ซึ่งมีผลอย่างเดียวกับการขอให้เพิกถอนคำพิพากษตาม ยอมซึ่งต้องกระทำโดยศาลสูง จำเลย จะมายื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นต้นพิพากษาหรือมีคำสั่งเพิกถอน คำพิพากษาของศาลชั้นต้นเองไม่ได้ แม้จำเลยจะเพ่งทราบเหตุที่ขอให้เพิกถอนสัญญาประนีประนอม หลังพ้นระยะเวลาอุทธรณ์ ก็ไม่มีกฎหมายรับรองให้ทำได้ ศาลชั้นต้น ยกคำร้อง ของจำเลยโดยไม่ ใดส่วนนั้นชอบแล้ว

ผู้เขียนเห็น ว่าจาก คำพิพากษาฎีกา ดังกล่าวทั้งสองเรื่องเป็นการกล่าวอ้างว่า คำพิพากษตามยอมนั้นไม่ถูกต้องหรือ มีความผิดพลาด และคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วไม่อาจ ดำเนินการได้แย้งอย่างใดได้อีก และทางแก้ที่ปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ ใ้ไว้แล้วไม่เพียงพอ ให้ความเป็นธรรมแก่คู่ความฝ่ายที่ต้องเสียหายนั้น และในคำพิพากษาเองยัง กล่าวไว้ว่าไม่มีกฎหมายรับรองให้สามารถเพิกถอนได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคำพิพากษาไม่ถูกต้องจริง แต่ไม่อาจเพิกถอนได้

4) กรณีการแก้ไขคำพิพากษาภายหลังศาลมีคำพิพากษา

คำพิพากษาในประเทศไทยนั้นเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาแล้วย่อมไม่อาจแก้ไขได้เว้น แต่เป็นการแก้ไขเล็กน้อย ซึ่งการแก้ไขดังกล่าวย่อมไม่ทำให้ผู้ได้รับความเสียหายได้รับความเป็น ธรรมขึ้นมาได้ เช่น ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 7996/2542 การที่ศาลชั้นต้นพิพากษาไม่ตรงตาม คำขอท้ายฟ้องของโจทก์ กรณีมิใช่เป็นเรื่องผิดพลาดเล็กน้อย หรือผิดหลง แต่เป็นเรื่องทำให้ผลคดี เปลี่ยนแปลงไป โจทก์ไม่อาจยื่นคำร้องขอให้แก้ไขตาม มาตรา 143 ได้ หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 1740/2548 จำนวนหน้าที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบที่โจทก์บรรยายมาในตอนต้นของคำฟ้องรวมแล้ว

เป็นเงิน 20,234,177.54 บาท แต่ในตอนท้ายของคำฟ้องโจทก์ก็กลับสรุปว่าจำเลยเป็นหนี้โจทก์รวมเป็นเงิน 12,357,821.97 บาท พร้อมกับมีคำขอบังคับให้ชำระหนี้จำนวนดังกล่าวแก่โจทก์ ซึ่งเป็นการคำนวณผิดพลาด แต่โจทก์ก็มีได้ขอแก้ไขคำฟ้องให้ถูกต้อง การที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า ยอดหนี้ทั้ง 5 รายการ เป็นเงิน 20,234,177.54 บาท แต่โจทก์มีคำขอท้ายฟ้องเป็นเงินเพียง 12,357,821.97 บาท ถือว่าโจทก์ประสงค์จะบังคับชำระหนี้ตามจำนวนหนี้ที่ระบุในคำขอท้ายฟ้อง และพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์เป็นเงิน 12,357,821.97 บาท นั้น เท่ากับศาลชั้นต้นเห็นแล้วว่าจำนวนหนี้รวมเป็นเงิน 20,234,177.54 บาท แต่ไม่อาจพิพากษาให้จำเลยรับผิดชอบชำระหนี้ดังกล่าวได้ เพราะเป็นการฝ่าฝืนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามมาตรา 142 ที่ห้ามมิให้ศาลพิพากษาเกินคำขอ จึงเป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดีในกรอบแห่งกระบวนการพิจารณา มิใช่เป็นข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยอื่นๆ ตามมาตรา 143 วรรคหนึ่ง ที่โจทก์จะขอให้แก้ไขได้ แต่โจทก์ชอบที่จะต้องอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาศาลชั้นต้นตามที่มาตรา 223 ให้สิทธิไว้

ผู้เขียนเห็นว่า การขอแก้ไขตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 143 ย่อมทำไม่ได้เพราะการแก้ไขตามมาตราดังกล่าวจะต้องเป็นการแก้ไขเพียงเล็กน้อย นั้นต้องไม่ทำให้ผลคดีเปลี่ยนแปลงไป แต่กรณีดังกล่าวข้างต้นศาลต้องพิพากษาไม่เกินคำขอท้ายฟ้อง โดยโจทก์ไม่อาจแก้ไขได้ซึ่งศาลถือว่าเป็นการแก้ไขอย่างมากส่งผลทำให้จำเลยรับผิดชอบมากขึ้น ทั้งนี้ หากเป็นหนี้กันจำนวนมากแล้วเพียงแต่ จำนวนตามคำขอท้ายฟ้องไม่ตรงตามที่ เป็นหนี้ที่แท้จริง เมื่อศาลพิพากษาตามคำขอท้ายฟ้องดังกล่าวจึงเป็นปัญหาขึ้นว่า โจทก์ไม่ได้รับชำระตามจำนวนที่แท้จริง จึงขัดต่อความยุติธรรมได้ และโจทก์ก็ไม่อาจฟ้องใหม่ได้

ดังนั้น ในส่วนปัญหาข้อนี้เพื่อให้มูลหนี้ที่เกิดระงับลงตาม ที่บัญญัติ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ข้าพเจ้าเห็นว่าหากพบความผิดพลาดก่อนศาลมีคำพิพากษาย่อมต้องขอแก้ไขตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 180 แต่หากพบภายหลังศาลมีคำพิพากษาแล้วแต่ในการพิจารณา คดีโจทก์สามารถสืบได้ความตามที่บรรยายฟ้องมาเพียงแต่มีได้ขอไว้ในคำขอท้ายฟ้องหรือพิมพ์ไม่ถูกต้องก็น่าจะแก้ไขในส่วนที่บกพร่องได้

5) กรณีคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกา

ในประเทศไทยคดีศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วหากฝ่ายใดไม่พอใจย่อมต้องใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไป แต่ในบางคดีซึ่งทุนทรัพย์ต้องห้าม หากมีความผิดพลาดหรือมีเหตุอย่างใด ๆ เกิดขึ้น เช่น มีการพบพยานหลักฐานใหม่ ย่อมไม่อาจกระทำการโต้แย้งดังกล่าวได้ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่ความฝ่ายนั้น โดยมีคดีจำนวนมากที่ต้องห้ามอุทธรณ์ซึ่งทำให้ไม่ปรากฏออกมาสู่สาธารณะจึงไม่มีคำพิพากษาให้ได้เห็น หากกรณีเป็นเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคมและอาจส่งผลต่อสังคมในด้านอื่นๆ

ดังนั้น ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าส่วนเป็นปัญหาที่ทำให้คู่ความยังไม่ได้รับความเป็นธรรม คือ บางกรณีศาลยังมิได้วินิจฉัยในประเด็นปัญหาอย่างแท้จริงแต่แพ้ชนะกันด้วยเทคนิคตามกฎหมาย ทั้งยังต้องห้ามเพราะ เรื่องทวนทรัพย์ หรือ กรณีพยานหลักฐานใหม่ เป็นต้น ซึ่งกฎหมายมิได้ให้ทางแก้ไข

จากปัญหาที่เกิดขึ้น 5 กรณีดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าตามประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยแม้จะมีการผ่อนคลายเป็นหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาแล้ว แต่ยังคงไม่เพียงพอแก่การอำนวยความสะดวก ธรรม ซึ่งควรจะมี ช่องทางแก้ไขอย่างอื่นนอกจากสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกา หรือขอพิจารณาคดีใหม่กรณีขาดนัด เข้ามาเป็นแก้ไขในจุดบกพร่องของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งต่อไป

4.2 การขอพิจารณาคดีใหม่กับการเพิกถอนคำพิพากษาแตกต่างกันหรือไม่

การขอพิจารณาคดีใหม่ หรือการขอทบทวนคำพิพากษาในต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เวียดนาม นั้นมีลักษณะเป็นการขอให้ศาลได้เพิกถอนคำพิพากษาเดิมแล้วพิจารณาคดีนั้นใหม่ต่อไป ซึ่งมีการจำกัดเหตุที่สามารถขอได้อย่างจำกัด เพราะการขอพิจารณาคดีใหม่นั้นจะมีผลกระทบต่อตัวคำพิพากษาโดยตรงยอมทำให้คู่ ความอีกฝ่ายได้รับความเสียหายจึงได้จำกัดเหตุไว้บางประการ หรือเป็นการขอตรวจสอบการกระบวนพิจารณาคดีนั้นทั้งหมดหรือบางส่วน

ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้แยกการขอพิจารณาคดีใหม่กับการขอเพิกถอนคำพิพากษาออกจากกันตาม Federal Rule 59 และ 60 โดยในการขอพิจารณาคดีใหม่นั้นได้กำหนดเหตุไว้ เช่น กรณีคณะลูกขุนได้พิจารณาคดี (Pretrial) แล้วมีเหตุที่กระทบต่อความยุติธรรม การวินิจฉัยคดีขาดต่อพยานหลักฐาน จึงขอพิจารณาคดีนั้นใหม่ได้ และกรณีภายหลังพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุนแล้วเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาล (Trial) ปรากฏเหตุกระทบต่อความยุติธรรม ให้พิจารณาคดีนั้นใหม่ เช่น ได้มีการค้นพยานหลักฐานใหม่ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในเวลาพิจารณาอันเป็นเหตุผลสำหรับการขอพิจารณาคดีใหม่ตามข้อบังคับที่ 59 (b) ตาม Federal Rule 60 (b) (2) และการขอเพิกถอนคำพิพากษา เช่น คำพิพากษาเป็น โฆษะ มีการฉ้อฉล เป็นต้น เมื่อมีการยกเลิกเพิกถอนคำพิพากษาแล้วก็อาจจะมีการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีต่อไปเช่นเดียวกับการขอพิจารณาคดีใหม่ ก็ได้ เช่น คดี Marshall' s U.S. Auto Supply. Inc v. Cashman (1940) ว่าการขอพิจารณาคดีใหม่โดยอาศัยเหตุเรื่องพยานหลักฐานใหม่ต้องแสดงให้ปรากฏว่าพยานหลักฐานไม่เคยปรากฏมาก่อนและพยานนั้นเป็นเป็นสาระสำคัญทำให้คดีเปลี่ยนแปลงไป เมื่อคดีนี้พยานหลักฐานที่เสนอต่อศาลเป็นพยานหลักฐานใหม่ศาลยอมอนุญาตให้พิจารณาคดีนั้นใหม่ หรืออาจเป็นการขอยกเลิกเพิกถอนคำพิพากษาอย่างเดียวโดยไม่มีการพิจารณาคดีต่อไปก็ได้ เช่น คดี Elliot v. Piersol (1 Pet. 328, 340,

26 U.S. 328, 340 (1828)) ว่าถ้าศาลชั้นต้นนั้นไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีและได้มีคำพิพากษาคดีนั้น คำพิพากษาย่อมเป็นโมฆะ ทำให้คำพิพากษานั้นไม่มีผลใช้บังคับ เมื่อมีการยื่นคำร้องต่อศาลให้เพิกถอนคำพิพากษาโดยเหตุผลที่พิพากษาคดีไม่มีอำนาจพิพากษาคดีศาลย่อมยกเลิกคำพิพากษาได้ เนื่องจากคำพิพากษาเป็นโมฆะ ในประเทศนิวซีแลนด์เองก็มีการเพิกถอนคำพิพากษาและขอพิจารณาคดีใหม่เช่นเดียวกับของประเทศสหรัฐอเมริกา และมีการจำกัดเหตุในการขอพิจารณาคดีใหม่เหมือนกัน แต่การขอเพิกถอนคำพิพากษานั้นใช้กับกรณีมีคำพิพากษาโดยขาดนัดเท่านั้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าในการขอ พิจารณาคดีใหม่และการขอเพิกถอนคำพิพากษาของประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น หรือเวียดนาม มีความหมายอย่างเดียวกัน โดยมี เหตุที่ขอคล้ายคลึงกันในส่วนนี้

แต่ในส่วนของเหตุอื่นแล้วที่กำหนดใน Rule 60 (b) (2) ยกเว้นเหตุที่พบยานหลักฐานใหม่เท่านั้นที่ให้การพิจารณาคดีใหม่ตาม Rule 59 นั้น นอกนั้นศาลอาจเพิกถอนคำพิพากษาโดยไม่จำเป็นต้องมีการพิจารณาคดีใหม่แต่อย่างใด ซึ่งมีความแตกต่างจากการขอพิจารณาคดีใหม่หรือขอทบทวนคำพิพากษาในประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เวียดนาม ที่ได้กำหนดไว้

ดังนั้น ในส่วนนี้ผู้เขียนเห็นว่าการพิจารณาคดีใหม่และการขอเพิกถอนคำพิพากษาทั้งสองนี้มีความคล้ายคลึงกันอย่างมาก เพียงแต่ต่างกันตรงที่การขอพิจารณาใหม่ไม่ใช้การเพิกถอนคำพิพากษาโดยตรงแต่เป็นการทำให้คดีกลับสู่การพิจารณาอีกครั้งหนึ่งและมีการอนุญาตให้นำสืบพยานหลักฐานใหม่อีกครั้งเท่านั้น โดยระหว่างที่ผู้ขอแสดงเหตุเพื่อให้ศาลอนุญาตนั้น คำพิพากษายังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าศาลฟังได้เช่นนั้นแล้วคำพิพากษาจะถูกเพิกถอนเท่านั้น

จึงกล่าวได้ว่าการขอพิจารณาคดีใหม่และการขอเพิกถอนคำพิพากษามีความแตกต่างกัน คือ ในการขอพิจารณาคดีใหม่นั้นเมื่อมีการร้องขอแล้วศาลจะอนุญาตได้ต่อเมื่อได้ความตาม คำร้องและถือว่าคำพิพากษานั้นถูกเพิกถอนและ มีการพิจารณาคดีนั้นต่อไป ซึ่งต่างกับการขอเพิกถอนคำพิพากษาที่เมื่อขอเพิกถอนพิพากษาแล้วศาลไม่จำเป็นต้องมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีใน ศาลนั้นต่อไปก็ได้ โดยเพียง ทำให้คำพิพากษาสิ้นผลไป เท่านั้น ทั้งนี้ ความแตกต่างของทั้งการขอพิจารณาคดีใหม่และการเพิกถอนคำพิพากษาย่อมขึ้นอยู่กับข้อบกพร่องของการบันทึกว่ามีความร้ายแรงเพียงใด

4.3 วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการเพิกถอนคำพิพากษาโดยศาลที่มีคำพิพากษา

4.3.1 เหตุผลที่ต้องมีการเพิกถอนคำพิพากษาโดยศาลที่มีคำพิพากษา

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีย่อมเป็นไปตามหลักความประสงค์ของกลุ่มความที่นำคดีเข้าสู่กระบวนการทางศาลเพื่อไต่สวนให้ได้ความจริง เหตุผลหนึ่งที่ต้องมีการเพิกถอนคำพิพากษาเนื่องจาก ศาลชั้นต้นเป็นศาลที่พิจารณาและ พิพากษา ตัดสินคดีนั้นเองย่อมรู้ว่าเหตุการณ์เป็นอย่างไรมากกว่าศาลสูงเพราะศาลสูงในประเทศไทยจะมีได้ลงมาพิจารณาคดีเอง แต่จะพิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนพร้อมทั้งรายงานกระบวนการพิจารณาเท่านั้น แม้กฎหมายจะให้ศาลสูงสามารถลงมาพิจารณาคดีได้ แต่แทบจะไม่เคยมีการใช้ และในบางคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกาย่อมไม่อาจได้รับการพิจารณาจากศาลสูงได้เลยคดีนั้นย่อมไม่อาจเรียกได้ว่าได้รับความยุติธรรมตามความจริงที่ควรจะเป็น แต่กลับได้รับความยุติธรรมตามกฎหมายที่อาจไม่ใช่ความยุติธรรม

ประการต่อมา คือ ในต่างประเทศ เช่น ประเทศเวียดนาม ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และประเทศอื่นๆ ต่างได้มีการกำหนดให้มีการเพิกถอนคำพิพากษา และพิจารณาคดีใหม่ ดังกล่าวเป็นทางแก้ปัญหาอีกทางหนึ่งนอกจาก การอุทธรณ์ฎีกาต่อศาลสูง ซึ่งกฎหมายไทยมิได้มีการเปิดโอกาสให้มีการเพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาคดีใหม่ ซึ่งในกฎหมาย ไทยโดยเฉพาะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ยังให้ความสำคัญคุ้มครองไม่เพียงพอ หลักการของคำพิพากษาในประเทศไทยได้ยึดหลักการ Res Judicata ซึ่งมีการผ่อนคลายนัยหลักการดังกล่าวเฉพาะในเรื่องอุทธรณ์ฎีกา และการขอพิจารณาคดีใหม่กรณีขาดนัดเท่านั้น ทำให้ในบางกรณี เช่น พบพยานหลักฐานใหม่ หรือคำพิพากษาเป็น โมงะยอมไม่อาจเพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาคดีใหม่ได้ เนื่องจากติดหลัก Res Judicata ซึ่งห้ามมิให้หรือร้องฟ้องกันอีกในประเด็นที่ศาลได้วินิจฉัยแล้ว ทั้งนี้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ได้ให้โอกาสแก่คู่ความที่เสียหายมีทางแก้ไขเพิ่มมากขึ้น

4.3.2 ปัญหาที่เกิดจากการเพิกถอนคำพิพากษาโดยศาลที่มีคำพิพากษา

1) อาจส่งผลทำให้มีคดีเพิ่มมากขึ้นในศาล ชั้นต้น เพราะทำให้คู่ความมีความพยายามที่จะต่อสู้คดีให้ถึงที่สุด จึงเกิดการร้องขอให้ขอเพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาคดีใหม่ นอกจากนี้แล้วยังส่งผลให้มีคดีค้างพิจารณาในศาลชั้นต้นมากขึ้นด้วย

2) ก่อให้เกิดความล่าช้าและความไม่แน่นอน หนึ่งของคำพิพากษาและสิทธิของกลุ่มความ ที่จะบังคับตามคำพิพากษา หากมีการนำหลักการนี้มาใช้ย่อมกระทบต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา ทำให้ประชาชนอาจไม่มีความเชื่อถือในศาลต่อไปได้

3) ทำให้เกิดความสับสนเปลืองค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เนื่องจากต้องมีการจ้างทนายความมาว่าคดี เมื่อคดีมีการขอพิ จารณาใหม่ยอมทำให้คดีล่าช้าขึ้นและต้องเสียค่าว่าความเพิ่มขึ้น รวมทั้งอาจต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลเพิ่มขึ้นด้วย

4.4 คำพิพากษาที่ผิดพลาด

คำพิพากษา ผิดพลาด เพราะ ไม่มีผลบังคับ (The judgment is void) ตามกฎหมายต่างประเทศให้ความหมายใน Black's Law Dictionary ว่าหมายถึงกรณีซึ่งทำให้คำพิพากษา หรือ คำตั้งชี้ขาดคดีนั้นไม่มีผลตามกฎหมาย คำพิพากษาหรือคำตั้งชี้ขาดคดี ที่ผิดพลาด อาจถูกบุคคลใด บุคคลหนึ่งซึ่งถูกกระทบสิทธิ ไม่ว่าจะถูกระทบโดยตรงหรือโดยอ้อม ยกขึ้นอ้างได้ สิ่งหนึ่งซึ่งเกิดจาก คำพิพากษาที่ผิดพลาดดังกล่าว คือไม่มีผลที่จะใช้ได้อย่างสมบูรณ์ตลอดไป ทำให้คำพิพากษา ไม่มีประสิทธิภาพตามกฎหมาย และจะเป็นการทำให้คู่ความไม่อาจใช้สิทธิตาม คำพิพากษาอย่างใด ๆ ได้ คำพิพากษาที่ ผิดพลาดดังกล่าว นั้นอาจเกิดจากศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นเป็นผู้ทำให้เกิด ความบกพร่อง หรือเกิดจากกระบวนการพิจารณาความที่ไม่ชอบ โดยปกติคำพิพากษาจะมีผลสมบูรณ์ แต่คำพิพากษา ดังกล่าวจะมีความผิดพลาด ได้ ถ้าศาลที่รับพิจารณา คดีนั้น ไม่มีเขตอำนาจศาลเหนือ คดีนั้น และถือว่าคำพิพากษานั้นผิดพลาด หรือถ้าการกระทำของศาลขัดกับกฎหมายหรือ เกิดจาก เสนียงศาลที่กระทำไปโดยปราศจากอำนาจตามกฎหมาย ถือว่าคำพิพากษามีความผิดพลาด รวมทั้ง การพิสูจน์ในคดีอาญาได้ว่าพยานหลักฐานที่ศาลรับฟังเป็นเอกสารปลอม คำเบิกความและเอกสาร เท็จ

ดังนั้น ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดกรอบไว้เฉพาะบางเรื่อง คือ เรื่องเขตอำนาจศาล การกระทำของศาลขัดกับกฎหมาย ความผิดพลาดของศาล การพิสูจน์ ในคดีอาญาได้ว่าพยานหลักฐานที่ศาลรับฟังเป็นเอกสารปลอม คำเบิกความและเอกสารเท็จ หรือเกิด จากเสมีียงศาลที่กระทำไปโดยปราศจากอำนาจตามกฎหมาย อันทำให้คำพิพากษานั้นผิดพลาด

ทำให้เห็นได้ว่าในประเทศ สหรัฐอเมริกาคำพิพากษาที่ผิดพลาด จะถูกจำกัดไว้ในบาง กรณีเท่านั้น ได้แก่ เรื่องเขตอำนาจศาล การกระทำของศาลขัดกับกฎหมาย ความผิดพลาดของศาล หรือเกิดจากเสมีียงศาลที่กระทำไปโดยปราศจากอำนาจตามกฎหมาย การพิสูจน์ในคดีอาญาได้ว่า พยานหลักฐานที่ศาลรับฟังเป็นเอกสารปลอม คำเบิกความและเอกสารเท็จ

ดังนั้น ที่ว่า คำพิพากษาผิดพลาด ผู้เขียนเห็นว่าคำพิ พากษาผิดพลาด คือ คำพิพากษาขัด ต่อความสงบเรียบร้อย ในตัวอยู่แล้ว แต่ในเรื่องนี้ สิ่งที่กำหนดไว้ เป็นกรอบเฉพาะของประเทศ สหรัฐอเมริกานั้น จำกัดไว้บางเรื่องซึ่งหากพิจารณาแล้วจะอยู่ในเรื่องของการเพิกถอนกระบวนการ พิเคราะห์ที่ผิดระเบียบตามมาตรา 27 เช่น การรับฟังพยานหลักฐานไม่ชอบ ความผิดพลาดของศาล

หรือของเสมียนหรือเจ้าหน้าที่ศาลกระทำโดยปราศจากอำนาจ รวมทั้งเรื่องฟ้องต่อศาลที่ไม่มีเขตอำนาจซึ่งเป็นเรื่องอำนาจฟ้องอันเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตามคำพิพากษาฎีกา 7321/2550 ชำงต้น เมื่อมีคำพิพากษาออกมาทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว จึงถือว่าเป็นกรณีศาลมีคำพิพากษาโดยผิดพลาดไม่มีผลบังคับ

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่า ควรกำหนดกรอบ คำพิพากษาที่ ผิดพลาดไว้อย่าง จำกัด เฉพาะบางกรณีเท่านั้นเพื่อให้ส่งผลกระทบต่อความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาน้อยที่สุด เช่น กรณีศาลที่ไม่มีเขตอำนาจได้มีคำพิพากษา

4.5 เหตุในการเพิกถอนคำพิพากษา

ในส่วนของเงื่อนไขในการเพิกถอนคำพิพากษาเมื่อ ได้ศึกษาแล้วผู้เขียนเห็นว่าสมควรจะนำมาใช้กับประเทศไทยเพียงบางเรื่องเท่านั้น เพราะในบางกรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 ได้บัญญัติไว้แล้ว แต่สิ่งต่อไปนี้มีได้ปรากฏรวมในมาตรา 27 ด้วยได้แก่

- (1) มีการค้นพบพยานหลักฐานใหม่ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อน
- (2) คำพิพากษาผิดพลาด
- (3) มีข้อบกพร่องสำคัญในกระบวนการพิจารณาพิพากษาที่ทำให้ผลของคดีไม่มีความยุติธรรม
- (4) ถ้าผู้พิพากษาคคนใดในคดีนั้นมีส่วนได้เสียในคำพิพากษาอันเกี่ยวกับคดี

นอกจาก เหตุ ทั้งสี่กรณีที่ได้กล่าวไว้ในมาตรา 27 แล้วข้าพเจ้าเห็นว่า เหตุอื่นๆ อยู่ภายใต้มาตรา 27 ทั้งสิ้น เช่น

- เมื่อปรากฏภายหลังจากมีคำพิพากษาศาลแล้วว่า ศาลได้มีคำพิพากษาไปโดยกลฉ้อฉลของกลุ่มความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและคำพิพากษานั้นประโยชน์แก่กลุ่มความฝ่ายที่ฉ้อฉลนั้น
- ได้มีการพิพากษาคดีไปโดยอาศัยพยานหลักฐานที่ศาลได้วินิจฉัยหรือที่ได้ทราบในภายหลังจากมีคำพิพากษาไปแล้วว่าเป็นพยานหลักฐานที่ปลอมขึ้น
  - ถ้าทนายความหรือตัวแทนไม่มีอำนาจหรืออำนาจในการดำเนินกระบวนการพิจารณา
- ถ้าเอกสารหรือวัตถุอื่นใดซึ่งถูกใช้เป็นพยานหลักฐาน เป็นเอกสารปลอมหรือวัตถุปลอม หรือมีการฉ้อฉล
- มีเหตุผลอันสำคัญปรากฏโดยความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญหรือการแปลของล่ามไม่ถูกต้อง หรือมีการบิดเบือนพยานหลักฐาน

โดยเหตุดังกล่าวนี้ มาตรา 27 ให้สิทธิศาลสามารถเพิกถอนได้โดยไม่จำกัดเวลาเพราะถือว่าเป็นการเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ

เหตุตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เวียดนาม และสหรัฐอเมริกา ดังกล่าวหากเกิดขึ้นในประเทศไทย ศาลอาจเพิกถอนกระบวนการพิจารณานั้นเสียได้เพราะเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ เนื่องจากเป็นเรื่องเกี่ยวกับการพิจารณาคดี หรือการพิจารณาพยานหลักฐานโดยตรง แต่ในบางกรณีอาจเกิดภายหลังศาลมีคำพิพากษาแล้วได้และคำพิพากษาเป็นที่สุดไม่อาจใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาต่อไป โดยในกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่าควรที่จะเพิ่มช่องทางให้สามารถเพิกถอนคำพิพากษานั้นได้และพิจารณาคดีใหม่โดยเปิดไต่สวนหาความจริงตามที่ฝ่ายนั้นอ้าง เมื่อฟังได้เช่นนั้นแล้วศาลย่อมเพิกถอนคำพิพากษานั้นได้

4.6 กระบวนการเพิกถอนคำพิพากษา

ในประเทศต่างๆ เช่น ประเทศฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เวียดนาม เป็นต้นต่างก็สามารถเพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาคดีในศาลนั้นใหม่ได้ทั้งสิ้น โดยมีกำหนดระยะเวลาจำกัดการใช้สิทธิขอเพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาคดีใหม่ ไว้เพื่อปกป้องหลักความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษามีให้ถูกกระทบกระเทือนจนเกินไป

ประเทศฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา คู่ความต่างสามารถยื่นขอต่อศาลให้พิจารณาคดีในศาลชั้นต้นให้พิจารณาถึงเหตุต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแต่ละประเทศนั้น เช่น กรณีพยานหลักฐานใหม่ หรือมีการแสดงหลักฐานเท็จ เป็นต้น โดยศาลชั้นต้นในประเทศดังกล่าวจะเปิดการไต่สวนหากว่าเป็นไปตามที่คู่ความยื่นคำร้องไว้จริงก็สามารถเพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาคดีใหม่ได้ หรือในประเทศสหรัฐอเมริกาอาจเพียงพอที่จะเพิกถอนคำพิพากษาโดยไม่ต้องพิจารณาคดีใหม่ก็ได้ ทั้งนี้ ต้องกระทำภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย และประเทศเวียดนาม การขอพิจารณาคดีใหม่ของประเทศเวียดนาม กำหนดไว้ว่าให้คู่ความในคดียื่นคำร้องต่อศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยต้องปรากฏเหตุตามที่กฎหมายกำหนดและต้องยื่นภายในกำหนดเวลา เช่นเดียวกับทั้งสองประเทศข้างต้น

ประเทศญี่ปุ่นนั้นการขอพิจารณาคดีใหม่จะต้องกระทำโดยยื่นคำร้องต่อศาลสูงเพื่อให้ศาลสูงมีคำสั่งอนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่ได้เท่านั้น ต่างจากประเทศฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และเวียดนาม แต่คู่ความผู้ได้รับความเสียหายจะต้องยื่นคำร้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดเช่นกัน

แต่ในประเทศเวียดนามเมื่อได้ขอให้พิจารณาคดีใหม่แล้วผู้ร้องขอสามารถยื่นคำร้องต่อศาลที่รับคำร้องขอพิจารณาคดีใหม่ไว้ให้มีคำสั่งเลื่อนระยะเวลาการมีผลของคำพิพากษาเดิม ออกไปได้จนกว่าศาลจะได้มีคำสั่งในคำร้องขอพิจารณาคดีใหม่นั้นว่าอนุญาตหรือไม่

ศาลปกครองของไทยในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 กำหนดให้ผู้ร้องสามารถขอพิจารณาคดีใหม่ได้โดยยื่นคำร้องต่อศาลปกครองชั้นต้นที่พิจารณาคดีนั้น เพื่อไต่สวนคดีนั้นและ หากพบว่ามีเหตุตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วศาลก็จะอนุญาตให้พิจารณาคดีนั้นใหม่ได้ แต่ต้องกระทำภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ในคดีอาญาของไทยก็ให้สิทธิจำเลย ญาติ อัยการ ขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ โดยไม่มีการกำหนด ระยะเวลาไว้ สำหรับการยื่นคำร้องต้องยื่นต่อศาลที่มีคำพิพากษาคดีนั้นและคำพิพากษานั้นเป็นที่สุด เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้วต้องไต่สวนให้ได้ความว่ามีมูลให้รื้อฟื้นได้ ศาลก็จะอนุญาต โดยคำสั่งศาลไม่ว่าจะอนุญาตหรือไม่ เป็นที่สุด

ดังนั้น จากกระบวนการดังกล่าวของประเทศต่างๆ รวมทั้งของศาลปกครอง หรือศาลอาญาผู้เขียนเห็นว่ากระบวนการเพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาคดีใหม่ในประเทศต่างๆ มีความใกล้เคียงกันโดยมีระยะเวลากำหนดไว้เพื่อไม่ให้คำพิพากษาถูกระทบมากจนเกินไป แต่ในคดีอาญาต่างออกไปที่ว่าต้องพิสูจน์ให้สิ้นกระแสความจริงไม่มีกำหนดเวลา กำหนด อีกทั้งเป็นเรื่องที่กระทบต่อตัวจำเลยอย่างมากที่จะต้องรับโทษจึงไม่มีกำหนดเวลา ผู้ที่สามารถยื่นคำร้องต่อศาลได้ในแต่ละประเทศกำหนดให้คู่ความในคดีสามารถยื่นคำร้องดังกล่าวต่อศาล หรือในบางประเทศก็ให้สิทธิบุคคลภายนอกคดีสามารถขอเพิกถอนได้เช่นเดียวกับคู่ความในคดีหากว่าบุคคลนั้นได้รับความกระทบกระเทือนด้วย

ผู้เขียนเห็นว่าในการดำเนินกระบวนการเพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาคดีใหม่นั้น ต้องเป็นคู่ความในคดีที่ได้รับความเสียหายรวมถึงบุคคลภายนอกที่ถูกกระทบสิทธิเท่านั้น โดยยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษา หากให้ยื่นคำร้องต่อศาลสูงแล้วศาลสูงมิได้รู้ เห็นเหตุการณ์นั้นเองจึงอาจมีการวินิจฉัยผิดพลาดได้อีก และจะต้องมีระยะเวลากำหนดไว้เป็นกรอบการใช้สิทธิ เพื่อให้กระทบต่อความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาน้อยที่สุด

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

คำพิพากษาย่อมต้องเป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษา (Res Judicata) ซึ่งมีผลผูกพันคู่ความและศาลโดยห้ามมิให้รื้อร้องฟ้องกันอีกในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน และไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งมีการนำมาใช้ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา โดยหลักความศักดิ์สิทธิ์ แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) นี้ตรงกับหลักในเรื่องกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา (Estoppel by Record) ซึ่งมีหลักการสำคัญ คือ การห้ามไม่ให้เถียงผลของคำพิพากษาซึ่งได้วินิจฉัยไว้แล้ว และคำพิพากษามีผลเป็นการปิดปากไม่ให้คู่ความใดเถียงเป็นอย่างอื่นได้ เฉพาะคำพิพากษาซึ่งได้มีการวินิจฉัยไว้ในประเด็นที่ตรงกันกับในประเด็นที่กล่าวอ้างในคดีหลัง หลักความศักดิ์สิทธิ์ แห่งคำพิพากษา (Res Judicata) มิได้มีอยู่เฉพาะ ปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่นำไปใช้ในปัญหา ข้อกฎหมายบางเรื่องได้ เพียงแต่ขอบเขตของการนำไปใช้ในปัญหาข้อกฎหมายนั้นมีจำกัด

ต่อมาหลักการดังกล่าวได้มีการพัฒนาให้มีการผ่อนคลายนความเข้มงวดลง ทำให้มีการเกิดสิทธิอุทธรณ์ฎีกา หรือขอเพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาคดีใหม่ โดยมีเหตุต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในแต่ละประเทศ ในประเทศไทย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การเพิกถอน กระบวนพิจารณาและคำพิพากษา นั้นจะปรากฏแต่เพียงการเพิกถอนกระบวนพิจารณาที่ผิดระเบียบ การขอพิจารณาคดีใหม่กรณีเรื่องขาดนัดและการอุทธรณ์ฎีกาเท่านั้น ซึ่งในกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 เป็นต้น ต่างให้ สิทธิคู่ความที่จะขอเพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาคดีใหม่ด้วยกันทั้งสิ้น อันเป็นการให้สิทธิเพิ่มเติมขึ้นเพื่อความเป็นธรรม ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในปัจจุบัน ไม่มีบัญญัติไว้

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น มาตรา 27 การเพิกถอนกระบวนพิจารณาที่ผิดระเบียบ หรือมาตรา 143 การแก้ไขคำพิพากษาเล็กน้อย และการอุทธรณ์ฎีกาเองก็มิอาจนำมาใช้บังคับได้หากว่าคำพิพากษาได้ถึงที่สุดแล้ว ด้วย บทกฎหมายที่มีอยู่จึงมิได้ให้ทางแก้ไขครอบคลุมทุกเรื่อง ทำให้เกิดผลเสียหายขึ้นแก่คู่ความที่เสียหายจริง ทำให้ไม่ได้รับการรับรอง หรือคุ้มครอง ตามสิทธิที่ตนมีอยู่ อย่างเพียงพอ ตาม กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อีกทั้ง ศาล

ฎีกาในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6433/2547 ยังกล่าวไว้ด้วยว่า ไม่มีกฎหมายรับรองให้สามารถเพิกถอนคำพิพากษาได้

การขอเพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาคดีใหม่นั้นเป็นการ ผ่อนผันหลักการดังกล่าวอย่างหนึ่ง อันมีผลกระทบต่อคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ถึงที่สุดแล้ว ซึ่งต้องโต้แย้งคำพิพากษา ของศาลชั้นต้นเช่นเดียวกับการอุทธรณ์ฎีกา โดยเสด็จเหตุในการขอเพิกถอนคำพิพากษาเพื่อ ให้มีการพิจารณาคดีใหม่ตามที่กฎหมายกำหนด เช่น คำพิพากษาที่ผิดพลาด (The judgment is void) มีการค้นพบพยานหลักฐานใหม่ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อน ได้มีการพิพากษาคดีไปโดยอาศัย พยานหลักฐานที่ศาลได้วินิจฉัยหรือที่ได้ทราบในภายหลัง จากมีคำพิพากษาไปแล้วว่าเป็น พยานหลักฐานที่ทำปลอมขึ้น เป็นต้น กรณีคำพิพากษา ที่ผิดพลาดเพราะไม่มีผลบังคับ นี้จำกัดไว้ เพียงกรณีศาลที่มีคำพิพากษาไม่มีเขตอำนาจเหนือคดี และกรณีคำพิพากษาผิดพลาดซึ่งเกิดจากศาล เองหรือเจ้าหน้าที่ศาล เป็นผู้กระทำการขัดต่อกฎหมาย หรือไม่มี อำนาจกระทำได้เท่านั้นซึ่งถือว่าเป็นเหตุหนึ่งให้สามารถเพิกถอนคำพิพากษานั้นได้ ทั้งนี้ ต้องมีการโต้แย้งต่อศาลที่มีคำพิพากษา เพื่อให้พิจารณาเพิกถอนเสีย ซึ่งต้องกระทำโดยคู่ความในคดี

คำพิพากษาผิดพลาดเพราะ ไม่มีผลบังคับ (The judgment is void) นั้นในกฎหมายของ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ถูกจัดไว้เพียงกรณีศาลที่มีคำพิพากษาไม่มีเขตอำนาจเหนือคดี และกรณี คำพิพากษาผิดพลาดนั้นอาจเกิดจากศาลหรือเจ้าหน้าที่ศาลเท่านั้นที่จะถือว่าคำพิพากษานั้น ผิดพลาด รวมทั้งการพิสูจน์ในคดีอาญาได้ว่าพยานหลักฐานที่ศาลรับฟังเป็นเอกสารปลอม คำเบิกความ และ เอกสารเท็จด้วย ซึ่งถือว่าคำพิพากษานั้นผิดพลาดย่อมถูกเพิกถอนเสียได้

ทั้งนี้ ในกฎหมายต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เวียดนาม ต่าง ยอมรับผ่อนคลายหลักความศักดิ์แห่งคำพิพากษาลงมากกว่าประเทศไทยโดยในต่างประเทศมิได้มี เพียงสิทธิอุทธรณ์ฎีกาเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาความ แฝงมากขึ้น แม้ในแต่ละประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น หรือเวียดนาม และ กฎหมายอื่นของประเทศไทยได้วางเหตุในการขอเพิกถอนคำพิพากษาไว้คล้ายคลึงกัน เช่น เหตุว่ามี การค้นพบพยานหลักฐานใหม่ การฉ้อฉลของคู่ความ คำพิพากษาผิดพลาด มีการพิพากษาคดีไปโดย อาศัยพยานหลักฐานที่ศาลได้วินิจฉัยหรือที่ได้ทราบในภายหลังจากมีคำพิพากษาไปแล้วว่าเป็น พยานหลักฐานที่ทำปลอมขึ้น เมื่อคำ เบิกความของพยาน พยานผู้เชี่ยวชาญ ล่าม คู่ความซึ่งสาบาน ตนแล้ว ผู้แทนโดยชอบธรรม ที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในคำพิพากษาเป็นเท็จ เป็นต้น ซึ่งหลักการ ดังกล่าวมีขึ้นเพื่อเพิกถอนคำพิพากษา หรือพิจารณาคดีใหม่ อันเป็นการทำให้ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแฝงสมบูรณ์มากขึ้น

ทั้งนี้ กรณีการเพิกถอนคำพิพากษา กับการขอพิจารณาคดีใหม่นั้นมีความใกล้เคียงกันมากเสียจนบางครั้งถือว่าการเพิกถอนคำพิพากษานั้นคือการขอพิจารณาใหม่ ซึ่งทั้งสองมีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือ การขอพิจารณาคดีใหม่ไม่ใช้การเพิกถอนคำพิพากษาโดยตรง เพียงแต่เป็นการทำให้คดีกลับสู่การพิจารณาอีกครั้งหนึ่งและมีการอนุญาตให้นำสืบพยานหลักฐานใหม่อีกครั้งเท่านั้น โดยระหว่างที่ผู้ขอแสดงเหตุเพื่อให้ศาลอนุญาตนั้นคำพิพากษายังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าศาลฟังได้เช่นนั้นแล้วคำพิพากษาจะถูกเพิกถอนเท่านั้น แต่การขอเพิกถอนคำพิพากษา เมื่อขอเพิกถอนแล้วศาลไม่จำเป็นต้องมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลนั้นต่อไปก็ได้ เช่น กรณีฟ้องต่อศาลที่ไม่มีเขตอำนาจ

เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นหลักสำคัญของทั้งศาลและคู่ความในการดำเนินกระบวนการพิจารณาก็ตาม แต่เมื่อมีทางแก้ไขอย่างจำกัดเฉพาะการอุทธรณ์ฎีกา การขอพิจารณาคดีใหม่กรณีขาดนัดเท่านั้น ย่อมไม่ครอบคลุม ทุกปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งล้วนแต่เกิดจากการจำกัดสิทธิของประมวลกฎหมายดังกล่าวโดยหลักความศักดิ์สิทธิ์ แห่งคำพิพากษาในประเทศไทยยังมีได้ผ่อนคลายนานนักก็ตามจึงก่อให้เกิดผลเสียขึ้น เช่น กรณีพยานหลักฐานใหม่ ภายหลังกาลได้มีคำพิพากษาแล้ว กรณีคำพิพากษาผิดพลาด ผู้พิพากษาคนใดในคดีนั้นมีส่วนได้เสียในคำพิพากษาอันเกี่ยวกับคดี เป็นต้น จึงเป็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข

5.2 ข้อเสนอแนะ

ด้วยเหตุต่างๆ ที่เกิดขึ้นอีกทั้งศาลฎีกาก็ได้เคยวินิจฉัยว่าไม่มีกฎหมายรับรองให้เพิกถอนคำพิพากษาได้ ผู้เขียนจึงขอให้มีการปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนี้

1) ให้มีการแก้ไขกฎหมาย

ในส่วนนี้ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้สามารถเพิกถอนคำพิพากษาได้ถึงที่สุดแล้วได้ ซึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมิได้บัญญัติไว้ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เพราะในบางเหตุการณ์ไม่อาจรู้ได้ภายในเวลาหนึ่งเดือน สำหรับการ ใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกา แต่ในการแก้ไขย่อมกระทบต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาจึงควรมีการจำกัดเหตุในการขอเพิกถอนคำพิพากษา รวมทั้งเรื่องระยะเวลาไว้เพื่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และด้วยในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ต่างก็สามารถร้องขอเพื่อเพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาคดีใหม่ได้ อันเป็นการเพิ่มทางแก้ไขให้มากยิ่งขึ้น เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่มีทางแก้อื่นนอกจากการอุทธรณ์ต่อศาลสูงเท่านั้น จึงควรบัญญัติเพิ่มเติมขึ้นในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

2) สิ่งที่ต้องมีการเพิ่มเติมในกฎหมาย

(1) บุคคลที่มีสิทธิขอเพิกถอนคำพิพากษา

บุคคลที่มีสิทธิขอเพิกถอนคำพิพากษาต้องเป็นคู่ความฝ่ายที่เสียหาย หรือผู้มีส่วนได้เสียในคดีเท่านั้น ศาลไม่อาจกระทำตัวเอง เพราะจากหลักความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาทำให้ศาลที่มีคำพิพากษาไม่อาจเพิกถอนคำพิพากษาของตนได้ ศาลมิใช่คู่ความหรือผู้มีส่วนได้เสียในคดีที่อาจขอเพิกถอนได้ และศาลไม่อาจรู้ได้เองถึงเหตุต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในประเทศต่างๆ เช่น ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นหรือเวียดนาม ให้สิทธิแก่คู่ความหรือผู้มีส่วนได้เสียในคดีสามารถยื่นคำร้องขอเพิกถอนคำพิพากษาได้ โดยมีได้กำหนดให้ศาลสามารถเพิกถอนคำพิพากษาได้เองเช่นเดียวกัน

(2) ระยะเวลาในการขอเพิกถอน

ระยะเวลาในการขอนั้นต้องกระทำภายใน 90 วันนับแต่วันที่ผู้ยื่นได้รู้หรือควรได้รู้ถึงเหตุที่จะขอให้มีการพิพากษาใหม่ได้ แต่ต้องไม่เกิน 5 ปีนับแต่วันที่ศาลได้มีคำพิพากษา

(3) เหตุในการขอเพิกถอนคำพิพากษา

(3.1) คำพิพากษาคิดพลาด เฉพาะกรณี

(ก) ศาลที่ไม่มีเขตอำนาจได้มีคำพิพากษา

(ข) คำพิพากษาคัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(ค) มีการพิสูจน์ในคดีอาญา ศาลได้พิพากษาว่าพยานหลักฐานที่ศาลรับฟังเป็นเอกสารปลอม คำเบิกความและเอกสารเป็นเท็จ

(ง) คำพิพากษานั้นผิดพลาด โดยจำกัดเฉพาะการกระทำของศาล หรือของเจ้าหน้าที่ศาล

(3.2) มีการค้นพบพยานหลักฐานใหม่ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อน

(3.3) มีข้อบกพร่องสำคัญในกระบวนการพิจารณาพิพากษาที่ทำให้ผลของคดีไม่มีความยุติธรรม

(3.4) ถ้าผู้พิพากษาคนใดในคดีนั้นมีส่วนได้เสียในคำพิพากษาอันเกี่ยวกับคดี

(3.5) ศาลได้มีคำพิพากษาไปโดยกลฉ้อฉลของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และคำพิพากษานั้นประโยชน์แก่คู่ความฝ่ายที่ฉ้อฉลนั้น

(4) หากศาลเห็นว่าสมควรก็ ให้มีคำสั่งงดการบังคับคดีไว้โดยแจ้งให้เจ้าพนักงาน

บังคับคดีทราบ

(5) กำหนดให้ผู้ร้องวางเงินหรือหาประกันให้ไว้เพื่อเป็นประกันตามที่ศาล

เห็นชอบ

(6) เมื่อศาลมีคำสั่งให้เพิกถอนคำพิพากษาหรือยกคำร้องคำสั่งศาลยอมเป็นที่สุด

(7) เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาใหม่แล้ว ไม่อาจบังคับคดีได้เพราะทรัพย์สิ้นได้ถูกขาย ตลาออกไปโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ยากที่กลับคืนได้ ให้คู่ความฝ่ายที่แพ้คดีหาเงินหรือวางประกัน ตามจำนวนที่อีกฝ่ายเสียหายรวมดอกเบี้ยนับจากวันที่ศาลมีคำพิพากษาก่อนมีการเพิกถอน

กรณีมีการวางเงินหรือหาประกันวางศาลแล้ว โดยให้ถือว่าคู่ความที่ชนะคดี เพราะเหตุคำพิพากษาถูกเพิกถอนและไม่อาจบังคับคดีได้ เป็นเจ้าหนี้ ตามคำพิพากษาขอรับเงินจาก ศาล หรือบังคับเอากับหลักประกันโดยการขายทอดตลาดชำระหนี้ เพื่อเป็นค่าทดแทนความเสียหาย ที่คู่ความฝ่ายนั้นได้รับ

หากคู่ความฝ่ายที่แพ้คดีมิได้หาเงินหรือ อวางประกันตามที่อีกฝ่ายเสียหายให้ ศาลออกคำสั่งบังคับ หมายบังคับคดี และตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี ดำเนินการ ยึดหรืออายัดทรัพย์ของ คู่ความฝ่ายที่แพ้คดีเพราะศาลเพิกถอนคำพิพากษานั้นได้

3) ร่างมาตราที่เพิ่มเติม

ผู้เขียนขอเสนอร่างกฎหมายตามที่เห็นว่าเหมาะสมกับประเทศไทยเพื่อให้ สอดคล้องกับกฎหมายอื่น และเพิ่มเติมช่องทางในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพื่อแก้ไข ข้อบกพร่องโดยเฉพาะคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้ว เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าควร เพิ่มเติมเป็นมาตรา 147/1 และมาตรา 147/2 เนื่องจากมาตรา 147 เป็นบัญญัติกำหนดให้คำพิพากษา ถึงที่สุด แต่สิ่งที่ให้เพิ่มเติมเพื่อผ่อนคลายผลของมาตราดังกล่าวจึงได้เพิ่มเติมดังกล่าวต่อเนื่องกัน โดยขอเสนอแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

มาตรา 147/1 เมื่อคดีใดมีคำพิพากษาถึงที่สุดตาม มาตรา 147 แล้วหรือไม่อาจ อุทธรณ์ฎีกาได้ คู่ความฝ่ายที่เสียหายในคดีอาจร้องขอให้ศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ขอให้มีการพิจารณา คดีใหม่ได้ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เมื่อปรากฏเหตุดังต่อไปนี้

(1) คำพิพากษาศิดพลาด เนื่องจาก

(ก) ศาลที่มีคำพิพากษาไม่มีเขตอำนาจ

(ข) คำพิพากษาขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(ค) มีการพิสูจน์ในคดีอาญาว่าพยานหลักฐานที่ศาลรับฟังเป็นเอกสารปลอม หรือคำเบิกความเป็นเท็จ

(ง) คำพิพากษานั้นผิดพลาด โดยจำกัดเฉพาะการกระทำของศาล หรือของ เจ้าหน้าศาลในเรื่องสำคัญ

(2) มีการค้นพบพยานหลักฐานใหม่ซึ่งไม่ เคยปรากฏมาก่อน และมีผลทำให้ คำพิพากษาเปลี่ยนแปลงได้

(3) มีข้อบกพร่องสำคัญในกระบวนการพิจารณาพิพากษาที่ทำให้ผลของคดีไม่มีความยุติธรรม

(4) ผู้พิพากษาคนใดในคดีมีส่วนได้เสียในคดี

(5) ศาลได้มีคำพิพากษาไปโดยกลฉ้อฉลของกลุ่มความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและคำพิพากษานั้นเป็นประโยชน์แก่คู่ความฝ่ายที่ฉ้อฉลนั้น

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง (1) (ก) ให้ศาลมีคำสั่งให้เพิกถอนคำพิพากษาเท่านั้น นอกจากนี้แล้วให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนคำพิพากษาและพิจารณาคดีใหม่

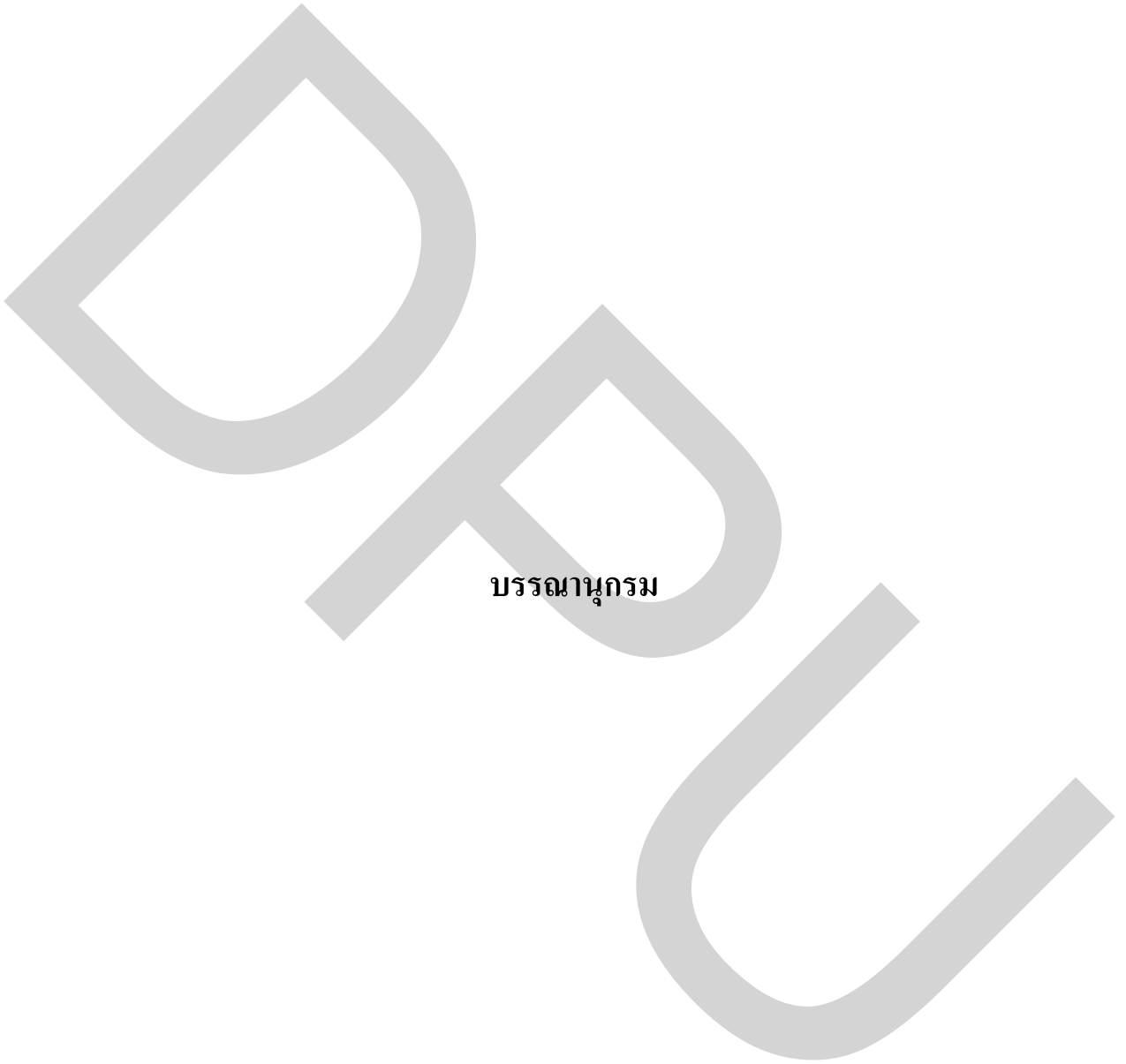
การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งต้องกระทำ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ยื่นคำร้อง หรือศาล ได้รู้ถึงเหตุดังกล่าว แต่ต้องไม่เกินห้า ปีนับแต่วันที่ศาลได้มีคำพิพากษา เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้ว หากศาลเห็นสมควรก็ให้มีคำสั่งงดการบังคับคดีไว้โดยแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ พร้อมกำหนดให้ผู้ร้องวางเงินหรือหาประกันให้ไว้เพื่อเป็นประกัน ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ตามที่ศาลเห็นสมควร

เมื่อศาลมีคำสั่งให้เพิกถอนคำพิพากษาหรือยกคำร้อง คำสั่งศาลย่อมเป็นที่สุด และในกรณีตามมาตรา 147/2 หากศาลมีคำสั่งอย่างไรแล้วไม่อาจยื่นคำร้องต่อศาลโดยอาศัยเหตุอื่นได้อีก

มาตรา 147/2 เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาใหม่แล้วและไม่อาจบังคับคดีได้เพราะทรัพย์สินได้ถูกบังคับคดีไปโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ยากที่จะกลับคืนได้ ให้คู่ความฝ่ายที่แพ้คดีหาเงินหรือชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามจำนวนที่อีกฝ่ายเสียหายรวม ทั้งดอกเบี้ยนับจากวันที่ศาลมีคำพิพากษาก่อนมีการเพิกถอน

กรณีคู่ความฝ่ายที่แพ้คดีได้วางเงินหรือหาประกันวางศาลแล้ว ให้ถือว่าคู่ความที่ชนะคดี เพราะเหตุคำพิพากษาถูกเพิกถอนและไม่อาจบังคับคดีได้ เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขอรับเงินจากศาล หรือบังคับเอากับหลักประกัน โดยการขายทอดตลาดชำระหนี้ เพื่อเป็นค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่คู่ความฝ่ายนั้นได้รับ

หากคู่ความฝ่ายที่แพ้คดีมิได้หาเงินหรือวางประกันตามที่อีกฝ่ายเสียหายให้ศาลออกคำบังคับ หมายบังคับคดี และตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของคู่ความฝ่ายที่แพ้คดีเพราะศาลเพิกถอนคำพิพากษานั้นได้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- คณิต ฅ นคร. (2548). *กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคการดำเนินคดี*. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- _____. (2548). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2543). *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- เสนีย์ ปราโมช. (2509). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2546). *ย่อหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นิติกรรม*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์ . (2543). *คำอธิบายกฎหมายจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จิต เศรษฐบุตร. (2512). *คำอธิบายกฎหมายนิติกรรมและหนี้ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: แสงทองการพิมพ์
- จรัญ ภัคดีชนากุล. (2542). *คำบรรยายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*. เนติบัณฑิตยสภา 7 ธันวาคม 2542. กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.
- วรรณชัย บุญบำรุงและคณะ . (2548). *หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. (2548). *หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- มานิช จรมาศ. (2525). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 1 และภาค 2 ว่าด้วยบททั่วไปและวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น*. กรุงเทพฯ: รามคำแหง.
- สุธรรม ภัทราคมคำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม กรุงเทพฯ: แสงทองการพิมพ์
- พิพัฒน์ จักรางกูร. (2527). *คำอธิบายวิธีพิจารณาความแพ่ง*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- สุพร อิศรเสนา. (2540). *การขอพิจารณาใหม่ พระราชบัญญัติรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ การทำหนังสือทูลเกล้าถวายฎีกา*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- สมชัย ฑิฆามอุตมากร. (2551). *พยานหลักฐาน*. กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินต์ติ้ง (ประเทศไทย).
- อุดม เฟื่องฟูง. (2543). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 ตอน 2*. กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์.

- _____. (2543). **คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 3 อุทธรณ์และฎีกา**.
กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์.
- อัศววิทย์ สุมาวงศ์. (2550). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกร รณ สัญญา**.
กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.
- อุดม รัฐอมฤต. (2551). **คำอธิบายกำหนดลักษณะพยานหลักฐาน**. กรุงเทพฯ:ธรรมศาสตร์.
- ฤทัย หงส์ศิริ. (2545). **ศาลปกครองและการดำเนินคดีในศาลปกครอง**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

บทความ

- ธรรกร วรปรัชญา . (2547, มกราคม-เมษายน). “ระบบศาลยุติธรรมและการขอให้มีการทบทวนคำพิพากษาของศาลในประเทศฝรั่งเศส.” **ดุลพາห, 51, 1**. หน้า 50-68.
- วรรณชัย บุญบำรุง . (2542). “วิธีพิจารณาความแพ่งตามกฎหมายฝรั่งเศส : ตัวอย่างของกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งของประเทศซึ่งใช้ระบบ Civil Law” **รพี 42 คณะกรรมการเนติฯ สมัย 51**. หน้า 116-133.
- _____. (2543, มีนาคม). “หลักทั่วไปของการดำเนินกระบวนการพิจารณาความแพ่งของฝรั่งเศส .” **วารสารนิติศาสตร์. 30**. หน้า 105.
- _____. (2543, มกราคม- เมษายน). “การสืบพยานบุคคลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส: ตัวอย่างของกระบวนการพิจารณาที่ค่อนข้างไปทางแบบไต่สวน ” **ดุลพาท, 47, 1**. หน้า 49-79.
- _____. (2548, พฤษภาคม-สิงหาคม). “หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งสากล: ความพยายามในการที่จะทำให้มีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เป็นกฎหมายแม่แบบ ” **ดุลพาท, 52. 2**. หน้า 177-216.
- _____. (2551). **เปรียบเทียบกระบวนการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมาย ว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองกับกระบวนการพิจารณาคดีปกครองและกระบวนการพิจารณาคดีแพ่ง . วารสารกฎหมายปกครอง, 25, 3**. หน้า 4.
- อุกฤษ มงคลนาวิน . (2518). **ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน . บทบัญญัติ, 32, 1**. หน้า 14.

วิทยานิพนธ์

- กิตติพงษ์ จิตสว่าง โสภิต. (2538). ผลผูกพันคำพิพากษาในคดีแพ่ง : กรณีศึกษาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ . กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกษม คมสัจย์ธรรม . (2536). การยกเลิกการพิจารณาที่มีขอบของศาลในคดีอาญา . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไกรพันธุ์ พรหมานุกูล . (2547). การแก้ไขคำพิพากษาที่ผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย ตามมาตรา 143 แห่งประมวลกฎหมายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชินานนท์ วงศ์วีระชัย . (2527). การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์ . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ . กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชูพล ประทุมทาน . (2548). การรื้อฟื้นคดีแพ่งขึ้นพิจารณาใหม่ . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปวีณา มาสมุททิก . (2533). การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกาในคดีแพ่ง . วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์.
- ศุภกมลย์ อ้ายะสุจิริต. (2549). การเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีการสืบพยานหลักฐานในศาลชั้นต้น . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรชัย จงสุขศรี. (2539). การดำเนินคดีอาญาผิดพลาดโดยรัฐหรือเจ้าพนักงานของรัฐกับการชดเชยแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ . กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

- A CONTEMPORARY STATEMENT OF AMERICAN LAW AS DERIVED FROM REPORTED CASES AND LEGISLATION. (2003). **CORPUS JURISSECUNDUM VOLUME 35B**. United State: West Publishing Co..
- Andrew Beck. (2001). **Principle of Civil Procedure**. (2nd ed). Wellington: A THOMSON COMPANY
- Bryan A. Garner. (2004). **Black's Law Dictionary**. Eighth Edition. United State: West Publishing Co..
- Charles Alan Wright. (1994). **Law of Federal Court**. (5th ed). St Paul Minn : West Publishing Co..
- Delmear Karlen. (1967). **American Criminal Justice**. New York : Oxford University Press.
- Jack H. Frieddenthal, Mary Kay Kane, Arthur R. Miller. (1999). **Civil procedure**. (Third Edition). St. Paul Minn : West Publishing Co.
- Jason Williams. (1997). **Civil AND Criminal Procedure**. (1th ed). London: Sweet & Maxwell Limited.
- Jack S. Emery. (2000). **Civil Procedure Litigation**. New york : Legal : studies
- Lawrence Baum. (1985). **The Supreme Court**. (2nd ed). Wasington D.C. : Congressional Quarterly Inc.
- Mauro Cappelletti. (1982). **Civil procedure volume 16 Chapter 8 Attacks on judicial Decision**. Hague: Tubingen and Martinus Nijhoff Publishers.
- Mary Kay Kane. (2000). **Civil Procedure**. (4th ed). United State: West Publishing Co..
- Paul D. Carrington & Barbara Allen Babcock. (1977). **Civil Procedure**. (2th ed). Boston: Little Brown and company.

ELECTRONIC SOURCES

American law and Legal information. (2003-2007). Retrieved July 10 2009. from

<http://law.jrank.org/pages/11151/Void.html/>

Cornell Law School. Retrieved 1 August 2009, from **<http://www.law.cornell.edu>**

[/rules/frcp/Rule59.htm](http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/Rule59.htm)

Department of Justice Canada. Retrieved July 25 2009, from **<http://www.justice.gc.ca>**

[/eng/pi/bj/harm/not12.html](http://www.justice.gc.ca/eng/pi/bj/harm/not12.html)

LE SERVICE PUBLIC DE LA DIFFUSION DU DROIT. Retrieved July 21 2007, from

http://www.lexinter.net/ENGLISH/code_of_civil_procedure.htm

MINISTRY OF JUSTICE'S PORTAL. Retrieved September 15 2010, from

http://vbqpl.moj.gov.vn/vbqq/en/Lists/Vn%20bn%20php%20lut/View_Detail.aspx?ItemID=7842

Ministry of Justice, Japan. All Rights Reserved. Retrieved September 20 2010, from

**[http://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail/?re=02&dn=1&co=1&y
o=&gn=&sy=&ht=&no=&bu=&ta=&x=0&y=0&ky=code+of+civil+procedure&
page=48](http://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail/?re=02&dn=1&co=1&y
o=&gn=&sy=&ht=&no=&bu=&ta=&x=0&y=0&ky=code+of+civil+procedure&
page=48)**

National Associated Services (2003-2007). Retrieved July 10 2007, from **[http://void-](http://void-judgments.com/twenty_reasons.html)**

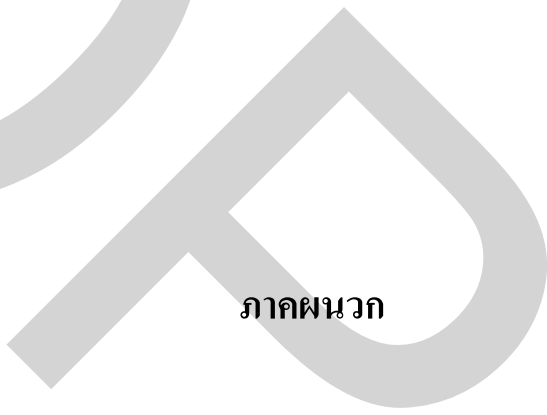
[judgments.com/twenty_reasons.html](http://void-judgments.com/twenty_reasons.html)

THE WIKIPEDIA FOUNDATION INC. Retrieved July 10 2007, from

http://en.wikipedia.org/wiki/Motion_to_set Aside Judgment

_____. Retrieved July 10 2009, from **<http://en.wikipedia.org/wiki/Vacated Judgment>**

ภาคผนวก

Federal Rules of Civil Procedure (2009)**(ประเทศไทยสหรัฐอเมริกา)****Rule 55. Default; Default Judgment****(a) Entering a Default.**

When a party against whom a judgment for affirmative relief is sought has failed to plead or otherwise defend, and that failure is shown by affidavit or otherwise, the clerk must enter the party's default.

(b) Entering a Default Judgment.**(1) By the Clerk.**

If the plaintiff's claim is for a sum certain or a sum that can be made certain by computation, the clerk — on the plaintiff's request, with an affidavit showing the amount due — must enter judgment for that amount and costs against a defendant who has been defaulted for not appearing and who is neither a minor nor an incompetent person.

(2) By the Court.

In all other cases, the party must apply to the court for a default judgment. A default judgment may be entered against a minor or incompetent person only if represented by a general guardian, conservator, or other like fiduciary who has appeared. If the party against whom a default judgment is sought has appeared personally or by a representative, that party or its representative must be served with written notice of the application at least 7 days before the hearing. The court may conduct hearings or make referrals — preserving any federal statutory right to a jury trial — when, to enter or effectuate judgment, it needs to:

- (A) conduct an accounting;
- (B) determine the amount of damages;
- (C) establish the truth of any allegation by evidence; or
- (D) investigate any other matter.

(c) Setting Aside a Default or a Default Judgment.

The court may set aside an entry of default for good cause, and it may set aside a default judgment under Rule 60(b).

(d) Judgment Against the United States.

A default judgment may be entered against the United States, its officers, or its agencies only if the claimant establishes a claim or right to relief by evidence that satisfies the court.

Rule 59. New Trial; Altering or Amending a Judgment**(a) In General.****(1) Grounds for New Trial.**

The court may, on motion, grant a new trial on all or some of the issues “ and to any party “ as follows:

(A) after a jury trial, for any reason for which a new trial has heretofore been granted in an action at law in federal court; or

(B) after a nonjury trial, for any reason for which a rehearing has heretofore been granted in a suit in equity in federal court.

(2) Further Action After a Nonjury Trial.

After a nonjury trial, the court may, on motion for a new trial, open the judgment if one has been entered, take additional testimony, amend findings of fact and conclusions of law or make new ones, and direct the entry of a new judgment.

(b) Time to File a Motion for a New Trial.

A motion for a new trial must be filed no later than 28 days after the entry of judgment.

(c) Time to Serve Affidavits.

When a motion for a new trial is based on affidavits, they must be filed with the motion. The opposing party has 14 days after being served to file opposing affidavits.

(d) New Trial on the Court’s Initiative or for Reasons Not in the Motion.

No later than 28 days after the entry of judgment, the court, on its own, may order a new trial for any reason that would justify granting one on a party’s motion. After giving the parties notice and an opportunity to be heard, the court may grant a timely motion for a new trial for a reason not stated in the motion. In either event, the court must specify the reasons in its order.

(e) Motion to Alter or Amend a Judgment.

A motion to alter or amend a judgment must be filed no later than 28 days after the entry of the judgment.

Rule 60. Relief from Judgment or Order

(a) Corrections Based on Clerical Mistakes; Oversights and Omissions.

The court may correct a clerical mistake or a mistake arising from oversight or omission whenever one is found in a judgment, order, or other part of the record. The court may do so on motion or on its own, with or without notice. But after an appeal has been docketed in the appellate court and while it is pending, such a mistake may be corrected only with the appellate court's leave.

(b) Grounds for Relief from a Final Judgment, Order, or Proceeding.

On motion and just terms, the court may relieve a party or its legal representative from a final judgment, order, or proceeding for the following reasons:

- (1) mistake, inadvertence, surprise, or excusable neglect;
- (2) newly discovered evidence that, with reasonable diligence, could not have been discovered in time to move for a new trial under Rule 59(b);
- (3) fraud (whether previously called intrinsic or extrinsic), misrepresentation, or misconduct by an opposing party;
- (4) the judgment is void;
- (5) the judgment has been satisfied, released, or discharged; it is based on an earlier judgment that has been reversed or vacated; or applying it prospectively is no longer equitable; or
- (6) any other reason that justifies relief.

(c) Timing and Effect of the Motion.

(1) Timing.

A motion under Rule 60(b) must be made within a reasonable time — and for reasons (1), (2), and (3) no more than a year after the entry of the judgment or order or the date of the proceeding.

(2) Effect on Finality.

The motion does not affect the judgment's finality or suspend its operation.

(d) Other Powers to Grant Relief.

This rule does not limit a court's power to:

- (1) entertain an independent action to relieve a party from a judgment, order, or proceeding;
- (2) grant relief under 28 U.S.C. Â§ 1655 to a defendant who was not personally notified of the action; or
- (3) set aside a judgment for fraud on the court.

(e) Bills and Writs Abolished.

The following are abolished: bills of review, bills in the nature of bills of review, and writs of coram nobis, coram vobis, and audita querela.

Rule 61. Harmless Error

Unless justice requires otherwise, no error in admitting or excluding evidence — or any other error by the court or a party — is ground for granting a new trial, for setting aside a verdict, or for vacating, modifying, or otherwise disturbing a judgment or order. At every stage of the proceeding, the court must disregard all errors and defects that do not affect any party's substantial rights.

NEW CODE OF CIVIL PROCEDURE

(ประเทศไทย)

CHAPTER II THE APPLICATION FOR RECONSIDERATION**Article 593**

An application to reconsider shall aim at retracting a judgment which has become res judicata so that a new ruling may be given on the facts and on the law.

Article 594

The reconsideration may be requested only by the persons who were parties to or represented in relation to the judgment.

Article 595

An application to reconsider shall be available only on the following grounds:

1. Where it has come to light, subsequent to judgment, that the decision has been obtained by fraud on behalf of the party in whose favour it was delivered;
2. Where, since the judgment, decisive exhibits which have been withheld by the act of another party have been discovered;
3. Where it has been adjudicated on exhibits which, since the judgment, have been acknowledged or judicially declared to be false;
4. Where it has been adjudicated on statements, testimonies or oaths which, since the judgment, have been judicially declared false.

In all these cases, the application shall be admissible only where its originator has not been able, without any fault on his behalf, to raise, before that the judgment carry the authority of res judicata, the ground on which he relies.

Article 596

The time-limit for an application to reconsider shall be two months.

It shall run as from the date on which the party has knowledge of the grounds for the reconsideration upon which he relies.

Article 597

All the parties to an impugned judgment shall have to be called to the proceedings for the reconsideration by the originator of the application on pain of inadmissibility.

Article 598

An application to reconsider shall be lodged by way of citation.

Notwithstanding the above, where it is directed against a judgment given in the course of other proceedings between the same parties before the court which delivered the judgment, the reconsideration may be requested in the manner provided for the presentation of the grounds of defence.

Article 599

Where a party has lodged or declares that he intends to lodge a petition for reconsideration against a judgment given in proceedings pending before a court other than the one which has delivered the same, the court seised of the matter in which it was given may, depending on the circumstances, shall pass or defer its judgment until the application to reconsider has been determined by the competent court.

Article 600

An application to reconsider shall be intimated to the ministère public.

Article 601

Where the judge declares the application admissible, he shall determine in pronouncing the same judgment the substantive issues save where there is need for a further management.

Article 602

Where the reconsideration is justified only against one point of the judgment, such point alone shall be revised save where the other one are related to it.

Article 603

A party shall not be admissible to apply for a reconsideration of a judgment which he has already impugned by this very same procedure save where it is on grounds which came to light subsequently.

The judgment which shall rule upon an application to reconsider may only be impugned by this very procedure itself.

CIVIL PROCEDURE CODE

(ประเทศไทย)

Chapter XIX**REOPENING PROCEDURES****Article 304.-** Nature of reopening procedures

Reopening means the review of legally effective judgments or decisions which are protested against due to the appearance of newly detected details which may substantially change the contents of the judgments or decisions and which were not known to the courts and the involved parties when the courts rendered such judgments or decisions.

Article 305.- Grounds for protest according to reopening procedures

Legally effective judgments or decisions shall be protested against according to reopening procedures when there is one of the following grounds:

1. Important details of the case were newly discovered which the involved parties could not have known in the course of resolving the case;
2. There are grounds to prove that the conclusions of the expert witnesses and translations of interpreters were untruthful or evidences were falsified;
3. Judges, people's jurors or procurators intentionally diverted the case files or deliberately made unlawful conclusions;
4. The criminal, administrative, civil, marriage and family, business, commercial or labor decisions of courts or decisions of State agencies on which the courts based themselves to resolve the cases had already been annulled.

Article 306.- Notice and verification of newly discovered details

1. The involved parties, individuals, agencies or organizations shall be entitled to discover new details of cases and notify them in writing to the persons entitled to protest, defined in Article 307 of this Code.
2. In cases where new details of cases are discovered, the procuracies and the courts must notify them in writing to the persons entitled to protest, defined in Article 307 of this Code.

Article 307.- Persons entitled to protest according to reopening procedures

1. The Chief Judge of the Supreme People's Court and the Chairman of the Supreme People's Procuracy shall have the power to protest according to reopening procedures against legally effective judgments or decisions of courts of all levels, except for the decisions of the Council of Judges of the Supreme People's Court.
2. Chief Judges of the provincial-level people's courts and heads of the provincial-level people's procuracies shall have the power to protest against legally effective judgments or decisions of the district-level people's courts.
3. Persons who have protested against legally effective judgments or decisions shall have the power to suspend the enforcement of such judgments or decisions until the reopening decisions are made.

Article 308.- Time limit for protest according to reopening procedures

The time limit for protest according to reopening procedures shall be one year counting from the date the persons having the power to protest acquire grounds for protest according to reopening procedures prescribed in Article 305 of this Code;

Article 309.- Jurisdiction of the Reopening Procedure Panels

The Reopening Procedure Panels shall have the following rights:

1. To reject protests and uphold legally effective judgments or decisions;
2. To annul legally effective judgments or decisions for first-instance retrial according to the procedures prescribed by this Code;
3. To annul legally effective judgments or decisions and stop the resolution of the cases.

Article 310.- Application of the provisions on reopening procedures

Other provisions on reopening procedures shall comply with the provisions on the cassation procedures prescribed in this Code.

民事訴訟法

Code of Civil Procedure

(ประเทศไทย)

第四編 再審

Part IV Retrial

(再審の事由)

(Grounds for Retrial)

Article 338 (1) Where any of the following grounds exist, an appeal may be entered by filing an action for retrial against a final judgment that has become final and binding; provided, however, that this shall not apply where a party, when filing the appeal to the court of second instance or final appeal, alleged such grounds or did not allege them while being aware of them:

- (i) The court rendering judgment was not composed under any Acts.
- (ii) A judge who may not participate in making the judgment under any Acts participated in making the judgment.
- (iii) The judgment was made in the absence of the authority of statutory representation, authority of representation in a suit or the delegation of powers necessary for performing procedural acts.
- (iv) The judge who participated in making the judgment has committed a crime in relation to his/her duties with regard to the case.
- (v) Another person's act that is criminally punishable caused the party to admit any fact or prevented him/her from advancing allegations or evidence that should have affected a judgment.
- (vi) The documents or any other objects used as evidence for making the judgment were forged or altered.
- (vii) False statements by a witness, an expert witness, interpreter or a party or statutory agent who had sworn were used as evidence for making the judgment.
- (viii) The judgment or other judicial decision on a civil or criminal case or administrative disposition, based on which the judgment pertaining to the appeal was made, has been modified by a subsequent judicial decision or administrative disposition.

- (ix) There was an omission in a determination with regard to material matters that should have affected a judgment.
- (x) The judgment pertaining to an appeal conflicts with a previous judgment that has become final and binding.
- (2) Where any of the grounds set forth in item (iv) to item (vii) of the preceding paragraph exist, an action for retrial may be filed only if, with regard to a punishable act, a judgment of conviction or judgment of a non-penal fine has become final and binding, or a final and binding judgment of conviction or final and binding judgment of a non-penal fine cannot be obtained due to grounds other than grounds of lack of evidence.
- (3) When the court of second instance has made a judgment on merits with regard to the case, no action for retrial may be filed against the judgment made by the court of first instance.

Article 339 Where the grounds prescribed in paragraph (1) of the preceding Article exist with regard to the judicial decision based on which a judgment is made (limited to the case prescribed in paragraph (2) of said Article if any of the grounds set forth in item (iv) to (vii) of said paragraph exist), such grounds may be stated as grounds for retrial against the judgment, even if any method of entering an independent appeal against such judicial decision is specified.

(Court with Jurisdiction)

- Article 340** (1) An action for retrial shall be subject exclusively to the jurisdiction of the court that has made the judgment pertaining to an appeal.
- (2) Actions for retrial against judgments made by the courts of different instances with regard to the same case shall be subject collectively to the jurisdiction of the upper instance court of these courts.

(Court Proceedings for Retrial)

Article 341 With regard to court proceedings for retrial, unless contrary to the nature thereof, the provisions concerning court proceedings in their respective instances shall apply mutatis mutandis.

(Period of Retrial)

Article 342 (1) An action for retrial shall be filed within an unextendable period of 30 days from the day on which a party has become aware of the grounds for retrial after the judgment became final and binding.

(2) When five years have elapsed from the day on which a judgment became final and binding (or the day on which the grounds for retrial occurred if they occurred after the judgment became final and binding), no action for retrial may be filed.

(3) The provisions of the preceding two paragraphs shall not apply to an action for retrial filed on the grounds of the lack of authority of representation, which are included in the grounds set forth in Article 338(1)(iii), and the grounds set forth in Article 338(1)(x).

(Matters to Be Stated in Complaint for Retrial)

Article 343 A complaint for retrial shall state the following matters:

- (i) The parties and statutory agents
- (ii) The indication of the judgment pertaining to an appeal and the statement to the effect that a retrial is sought against this judgment
- (iii) The reasons for appeal

(Amendment of Reasons for Appeal)

Article 344 A party who has filed an action for retrial may amend the reasons for appeal.

(Dismissal without Prejudice of Action for Retrial, etc.)

Article 345 (1) Where an action for retrial is unlawful, the court, by an order, shall dismiss it without prejudice.

(2) Where there are no grounds for retrial, the court, by an order, shall dismiss a claim for retrial with prejudice on the merits.

(3) When an order set forth in the preceding paragraph becomes final and binding, no further action for retrial may be filed by stating the same grounds as reasons for appeal.

(Order of Commencement of Retrial)

Article 346 (1) The court, where there are grounds for retrial, shall make an order of commencement of retrial.

(2) The court, when making an order set forth in the preceding paragraph, shall interrogate the opponent.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นายวิระชัย เหลืองประเสริฐ

ประวัติการศึกษา

นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ปีการศึกษาที่สำเร็จ 2546

เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตย

สภา ปีการศึกษาที่สำเร็จ 2548 รุ่นที่ 58

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

ปัจจุบันเป็นทนายความ และธุรกิจส่วนตัว

นิติกร (ลูกจ้างชั่วคราว) สำนักงานอัยการกรุงเทพใต้

สำนักงานอัยการฝ่ายคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร 3

(2552-2553)

เจ้าหน้าที่ 3 ธนาคารกรุงศรีอยุธยาจำกัด (มหาชน)

สำนักงานใหญ่ (2550-2551)